

การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์
กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปตุกร ในเขตเทศบาลนครนครปฐม

โดย

นางสาวกฤตภัค ทองสุทิพย์

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์
กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ในเขตเทศบาลนครนครปฐม

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการประกอบการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**LOCAL WISDOM SUCCESSION AND APPLICATION OF CREATIVE ECONOMY
PROCESSED PIG MEAT PRODUCT GROUP, NAKHONPATHOM MUNICIPALITY**

ผลงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาตรี

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION

Program of Entrepreneurship

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2010

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การสืบทอด
ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ในเขต
เทศบาลนครนครปฐม” เสนอโดย นางสาวกฤตภัค ทองสุพิมพ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปานใจ ธารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. ธนินทร์รัฐ รัตนพงษ์ภิญโญ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ วิไลนุช)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์)

...../...../.....

52602302 : สาขาวิชาการประกอบการ

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น\เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

กฤตภัก ทองสุพิมพ์ : การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ในเขตเทศบาลนครนครปฐม. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ. ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์. 104 หน้า.

การวิจัยเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิทยาการวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenon or Appearance) จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 25 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร จากผลการศึกษพบว่ากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐมประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้ 1) แรงจูงใจในการเรียนรู้จำแนกได้ 5 ประการ ได้แก่ สภาพแวดล้อม การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจ ความสนใจและความชอบส่วนตัว 2) ลักษณะการเรียนรู้จำแนกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ การเรียนรู้จากบรรพบุรุษ การเรียนรู้จากการดัดแปลง และการเรียนรู้จากการเลียนแบบ 3) รูปแบบการถ่ายทอดเป็นการถ่ายทอดภายในครอบครัว 4) วิธีการถ่ายทอด จำแนกได้ 4 วิธี ได้แก่ การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การให้ปฏิบัติจริง การบอกกล่าวและแนะนำ การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร 5) ปัญหาอุปสรรคในการถ่ายทอดและเรียนรู้ ด้านผู้ถ่ายทอด คือ การไม่มีเวลาถ่ายทอด และปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย ด้านผู้รับการถ่ายทอด คือการขาดความมานะอดทนของผู้รับการถ่ายทอด คนรุ่นใหม่มีการศึกษาสูงจึงเลือกประกอบอาชีพอื่น ทำให้ไม่มีเวลาที่จะสนใจเรียนรู้ ความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นอาชีพที่สามารถผลิตกันภายในครอบครัว กรรมวิธีการผลิตที่มีความเป็นอัตลักษณ์ ลักษณะเฉพาะ และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แบบใหม่ แต่ยังคงความเป็นท้องถิ่นเช่นเดิม รวมถึงการนำเทคโนโลยีเครื่องจักร มาใช้ในกระบวนการผลิต ทำให้ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปเกิดมูลค่าทางการค้า

สาขาวิชาการประกอบการ   บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร   ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....

52602302 : MAJOR : ENTREPRENEURSHIP

KEY WORDS : LOCAL WISDOM\CREATIVE ECONOMY

KRITAPAK THONGSUPIM : LOCAL WISDOM SUCCESSION AND APPLICATION OF CREATIVE ECONOMY PROCESSED PIG MEAT PRODUCT GROUP, NAKHONPATHOM MUNICIPALITY. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PHITAK SIRIWONG, Ph. D. 104 pp.

This qualitative research on local wisdom succession and application of creative economy of the Processed Pig Meat Product Group in Nakhon Pathom Municipality with the use a phenomenological method and 30 participants aims to study local wisdom succeeding processes of the Processed Pig Meat Product Group, connections between local wisdom of processed pig meat product manufacturing and application of creative economy of the Processed Pig Meat Product Group. The findings about local wisdom succeeding processes are as follows. 1) Learning incentives can be categorized into five groups: the environment, support from influential people, economic incentives, learning from modifications and personal preferences. 2) Learning characteristics can be classified into three groups: learning from ancestors, learning from modifications and learning from imitation. 3) The manufacturing processes are passed down within family. 4) The succeeding methods are leading by example, practicing, recommending and writing down recipes. 5) Problems of succession and learning confronted by the persons who give the recipes are insufficient time and health problems. The problem of successors is a lack of patience. Modern educated people prefer other occupations and have no time to learn. In reference to connections between local wisdom of processed pig meat product manufacturing and application of creative economy, processed pig meat product manufacturing is a domestic occupation with unique and innovative processes at the local level. Machinery technology is used in the manufacturing processes to add commercial value to the products.

ผลงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาตรี

Program of Entrepreneurship Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2010

Student's signature .....

Thesis Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ไม่ได้อาศัยเพียงแต่ผู้วิจัยเท่านั้น หากแต่ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นอาจารย์ที่ให้ทั้งความรู้ กำลังใจ เป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยได้มี กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงภายในปีการศึกษา 2553 ขอบพระคุณจากหัวใจ ของลูกศิษย์

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ วิไลนุช ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกที่ให้ เกียรติมาเป็นคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และมอบประสบการณ์ที่เรียกว่าความรู้ ได้ สละเวลาอันมีค่ายิ่งสำหรับวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และบุคคลที่มีความสำคัญอีกท่าน คือ อาจารย์ ดร. ธนินทร์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ ในฐานะประธานคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้เกียรติ มาเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จครั้งนี้

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา และญาติพี่น้อง ที่เป็นกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ บิดา มารดาที่คอย ห่วงใยกันมาตลอด หากแม้บนเส้นทางแห่งการศึกษาครั้งนี้ บางครั้งอาจทำให้ก้าวพลาดบ้างใน บางครั้ง บางทีก็เจ็บปวด แต่ยังมีบิดา มารดาที่คอยจับมือ อุ้มขึ้นมาททายา จนทุกวันนี้ยังมีลูกสาวคนนี้ ที่หายดีแล้ว และพร้อมก้าวเดินไปเพื่อความฝันอันยิ่งใหญ่ เพื่อความภาคภูมิใจ และเพื่อครอบครัว ของเราตลอดไป

ขอขอบพระคุณ “เจ้และเฮีย” ผู้ประกอบอาชีพทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร คุณพี่เจ้าของ ฟาร์มหมู คุณลุงเจ้าของเชิงหมูในตลาดสดนครปฐม ทุกคนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ยินดีให้ข้อมูล เชิงลึก เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้สามารถเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อ สร้างสรรค์ผลงานให้เป็นของดีประจำจังหวัดนครปฐมให้ยั่งยืนต่อไป ขอขอบคุณมนุษย์ที่เรียกว่า “เพื่อน” ผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันมาโดยตลอด ผู้ที่มอบสิ่งดี ๆ ที่เรียกว่าประสบการณ์อันมีค่า คอย ช่วยเหลือ และรักกันมาตลอด

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่สร้างพรหมลิขิตขีดเส้นมาให้นักศึกษา ได้มีเส้นทางเดินของชีวิตที่เรียกว่าการศึกษาโดยเป็นมากกว่าการศึกษา นั่นคือการสร้าง ประสบการณ์ที่สร้างสรรค์มามอบให้ คุณความดีและประโยชน์อันจะพึงบังเกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอโน้มให้แก่คุณอาจารย์ทุกท่าน คุณบิดามารดา ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ คุณมิตรสหายทั้งหลาย รวมทั้งพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำ วิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
	กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
	สารบัญตาราง.....	ฉ
	สารบัญภาพ.....	ญ
	บทที่	
1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	5
	กรอบแนวคิด.....	6
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
	แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์.....	7
	แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	21
	แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้และระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วย ความรู้.....	32
	สถานการณ์ทั่วไปของสุกรและผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร.....	38
	ข้อมูลเทศบาลนครนครปฐม.....	42
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
	การเลือกพื้นที่ศึกษา.....	51
	ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	51
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	52
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	54
	การบันทึกข้อมูลภาคสนาม.....	55
	ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55

ผลงานวิจัยนี้ทำขึ้นที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาสุกร ระดับปริญญาตรี

บทที่	หน้า
	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 56
	การตรวจสอบข้อมูล..... 56
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 58
	ผลการศึกษา..... 58
	ส่วนที่ 1 ข้อมูลจากผู้ประกอบอาชีพผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม..... 58
	ส่วนที่ 2 ข้อมูลจากผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขต..... 78
5	สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ..... 83
	สรุปผลการศึกษา..... 83
	อภิปรายผล..... 85
	ข้อเสนอแนะ..... 88
บรรณานุกรม	 92
ภาคผนวก	 97
	ภาคผนวก ก คำถามในการวิจัย..... 98
ประวัติผู้วิจัย	 104

ผลงานวิทยนั้กศึกษา ระดับปริญญาตรี

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงเส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย แบ่งตามช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-11.....	10
2	แสดงทุนแห่งความสร้างสรรค์และภารกิจรัฐบาลไทย.....	12
3	แสดงการเปรียบเทียบเศรษฐกิจในแต่ละยุค.....	17
4	ข้อมูลส่วนตัวของผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร.....	58
5	แหล่งที่มาของวัตถุดิบ.....	74

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2	แสดงการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ของมนุษย์กับการเปลี่ยนผ่านของยุค.....	16
3	แสดงปัจจัยที่ก่อให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์.....	18
4	แสดงความคิดสร้างสรรค์จากสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมของไทย.....	19
5	แสดงสัดส่วนของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของไทย.....	20
6	แสดงกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร.....	71
7	แสดงด้านอื่น ๆ ของอาชีพที่มีการเกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร..	78

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวทางการพัฒนาประเทศของไทยได้ยึดตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ที่ได้เดินตามแนวทางของประเทศทุนนิยม โดยเน้นความเจริญของชนบท ทำให้ชนบทกลายเป็นเมือง โดยไม่สนใจโครงสร้างของชุมชนว่าเป็นอย่างไร และละทิ้งภูมิปัญญา ฝักใฝ่ในชนบทคิดและมีรสนิยมแบบคนเมือง โดยไม่ได้สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนทางเศรษฐกิจ โดยผลแห่งการพัฒนาดังกล่าวนั้น ด้านหนึ่งได้ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประชาชนมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความสะดวกสบายเพิ่มขึ้นในชีวิตประจำวันต่อการมีสาธารณูปโภคที่ดีขึ้น ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นผลประโยชน์ของกลุ่มทุนโลกตะวันตกที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยและการสร้างเครือข่ายถนนหนทาง ระบบการคมนาคมต่าง ๆ คือการขยายตลาดของโลกทุนนิยมเข้าไปในชนบทเพื่อประโยชน์ทางการค้าด้วย ทำให้ประเทศต้องกลายเป็นประเทศพึ่งพิงของโลกทุนนิยม เพราะความเจริญก้าวหน้าและความสะดวกสบายทั้งหลายที่เกิดขึ้นทันทีทันใด มิได้เกิดขึ้นบนพื้นฐานความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นที่มีความสามารถทางการผลิตที่เพิ่มขึ้น (สุนัย จุลพงศธร 2544)

ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่ได้มีการกล่าวถึงเป็นอย่างมาก ในส่วนภาครัฐได้กำหนดนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ อันเป็นแนวพระราชดำริที่เป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญประการหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ขอพระบรมราชานุญาตนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริส มาเป็นปรัชญา นำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพที่ยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลง แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมิใช่เพียงเครื่องมือในการแก้ปัญหา แต่เป็นกระบวนการพัฒนาความคิด ทักษะสติ และพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน มีความเข้าใจในศักยภาพของชุมชน มีการรวมตัวกันในการทำกิจกรรม สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มระหว่างชุมชน เพื่อช่วยเหลือกันและกันเป็นแนวทางสำคัญที่ต้อง

ดำเนินการขยายผลให้เกิดขึ้นในชุมชนทั่วประเทศ เพื่อช่วยเหลือคนไทยให้สามารถต่อสู้กับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในขณะนี้ได้ และส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจฐานล่างของชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไป

การดำเนินนโยบายของไทยโดยหน่วยงานด้านยุทธศาสตร์ของประเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจด้วยความรู้และความคิดสร้างสรรค์ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา “คน” ให้มีความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม ที่เรียกว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นระบบเศรษฐกิจที่สะท้อนถึงกระบวนการรวมเอา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกัน และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน จึงทำให้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดดเด่นขึ้นมาท่ามกลางระบบการผลิตอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิมและภาคการเกษตรกรรม (วารสารณิ สามโกเศศ 2553) ซึ่งอยู่ในระหว่างการพัฒนา โดยจัดสรรให้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาภาคทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา การส่งเสริมเอกลักษณ์ด้านศิลปะและ วัฒนธรรม การส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมช่างฝีมือไทย การส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียวและ ซอฟต์แวร์ การส่งเสริมอุตสาหกรรมรวมออกแบบและสินค้าเชิงสร้างสรรค์ โดยนำมาใช้ผลิตสินค้า อุตสาหกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญา ซึ่งหลักเกณฑ์สำคัญ คือเป็นแนวคิดขับเคลื่อนเศรษฐกิจบน พื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ ใช้การศึกษาการสร้างสรรค์ใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ซึ่งให้เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม รู้จักใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และอาศัย วัฒนธรรมเป็นจุดขาย โดยพัฒนาจากการขับเคลื่อนด้วยปัจจัยการผลิต คือ การใช้การผลิตด้วย ต้นทุนต่ำเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อเข้าสู่ระดับความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้นเป็นลำดับคือ เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ (Efficiency-Driven Economy) และเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วย นวัตกรรม (Innovation-Driven Economy) (Business Connection Knowledge 2553)

ประเทศไทยสามารถปรับเปลี่ยนการเจริญเติบโตจากยุคที่เป็นการขับเคลื่อนด้วยปัจจัย การผลิตและทรัพยากรธรรมชาติไปสู่การขับเคลื่อนด้วยความรู้และความคิดสร้างสรรค์ได้ การ พัฒนาเศรษฐกิจจึงจะมีโอกาสขยายตัวอย่างยั่งยืนตลอดไป เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จึงเป็นทางรอด ของประเทศ ขณะที่แนวคิดการสร้างคุณค่าและมูลค่า และพัฒนาบนพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็น ไทย (Thainess) (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2552 : 28)

การที่สังคมไทยโดยเฉพาะสังคมในชนบทยังคงดำรงอยู่ได้ สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพ แห่งภูมิปัญญาตั้งแต่อดีตและช่วยประคับประคองให้ยังคงอยู่จนถึงทุกวันนี้ จึงถือได้ว่าภูมิปัญญา เป็นสิ่งที่ดีงามและมีคุณค่ายิ่ง ซึ่งในการพัฒนาสังคมใด ๆ หากหลงลืมหรือทอดทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิม นั้นเสียจะทำให้ไม่สามารถที่จะประสานเกื้อกูลระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของชุมชนได้และส่งผล

กระทบต่อสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้น เนื่องจากการพัฒนาไม่สอดคล้องกับ
 ทัศนภาพและอดีตของตนเอง (วิมลสิริ รุจิภาสพรพงศ์ 2550 : 2) ภูมิปัญญาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่าง
 หนึ่งในการพัฒนาชุมชนไทย การพัฒนาโดยอาศัยภูมิปัญญา เคารพภูมิปัญญา ประชาชนต้องถึน
 รวมถึงเรื่องราวในอดีตจะต้องทำให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ปรากฏเด่นชัดขึ้นมา ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่าง
 หนึ่งของการพัฒนาชุมชน เพราะการพัฒนาคือ ทำให้คนมีความสามารถและเกิดความเชื่อมั่นใน
 ตนเอง การพัฒนาไม่ใช่การเข้าไปอ้อม การจูง การล่อหลอก ถ้าหากคิดว่าการพัฒนาเหมือนกับการ
 สอนเด็กก้าวเดินออกไป ต้องช่วยให้ก้าวเดินได้ด้วยตนเองอย่างมั่นใจ (ปฐม นิคมานนท์ 2535 : 23)

ในปัจจุบันการเลี้ยงสุกรเป็นอาชีพทางการเกษตรกรรมที่มีอยู่ในประเทศไทยมาเป็น
 เวลานาน เพราะเป็นสินค้าเกษตรพื้นฐานเพื่อการบริโภค การผลิตสุกรส่วนใหญ่เป็นการบริโภค
 ภายในประเทศเป็นหลักกว่าร้อยละ 95 โดยส่วนใหญ่เป็นการบริโภคเนื้อสุกรสด ส่วนการบริโภค
 ผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร เช่น ลูกชิ้น กุนเชียง หมูแผ่น หมูหยอง หมูทุบ แหนม ไส้กรอก แฮม เบคอน
 นครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางที่มีทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ที่อุดมสมบูรณ์ มีฐานทางสภาพ
 ชุมชน สังคม และเศรษฐกิจที่มั่นคง มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 1 องค์การบริหาร
 ส่วนจังหวัด 106 ตำบล และ 1 เทศบาลนคร ชาวนครปฐมยึดหลักการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน
 ออกไปตามลักษณะชาติพันธุ์และสิ่งแวดล้อม โดยอาชีพหลักคือการทำนา ทำไร่ และทำสวน ยังมี
 การเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลัก ที่สำคัญได้แก่การเลี้ยงสุกรขุน ซึ่งนครปฐมนับเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่ง
 ผลิตสุกรสำคัญของประเทศ สามารถส่งไปขายทั่วประเทศ นำเงินเข้าจังหวัดไม่น้อยในแต่ละปี
 (วิพุธ วิวรรณวรรณ 2543) จังหวัดนครปฐมมีปริมาณการเลี้ยงสุกรเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้หลัก
 ให้กับจังหวัด ด้านความหลากหลายและพัฒนาสินค้าในปัจจุบันยังไม่มีมีความหลากหลายมาก ส่วน
 ใหญ่เป็นการจำหน่ายในรูปแบบเนื้อสดตามตลาดสด หรือในรูปแบบแช่แข็ง การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มีสอง
 กลุ่มหลัก คือ ผลิตภัณฑ์พื้นเมืองประเภทหมูแผ่น หมูหยอง และผลิตภัณฑ์ตะวันตกประเภทไส้
 กรอก แฮม ในอุตสาหกรรมเลี้ยงสุกรและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องตลอดสายการผลิตสามารถ
 จำแนกเป็นธุรกิจต้นน้ำ กลางน้ำ และปลาย ดังนี้ ธุรกิจต้นน้ำ ได้แก่ ฟาร์มเลี้ยงสุกร และธุรกิจที่
 เกี่ยวข้อง เช่น อาหารสัตว์ เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงสุกร ส่วนธุรกิจกลางน้ำ ได้แก่ ธุรกิจค้า
 ส่ง โรงฆ่า โรงชำแหละและตัดแต่งชิ้นส่วน และธุรกิจปลายน้ำ ได้แก่ โรงงานแปรรูปชิ้นต้น เป็น
 การนำเนื้อสุกรผ่านความร้อนเพื่อให้เนื้อสุกรสุก โรงงานแปรรูปชิ้นสูง เป็นการเพิ่มมูลค่าเนื้อสุกร
 ด้วยการแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อการบริโภคชนิดอื่น ๆ เช่น ลูกชิ้น แหนม กุนเชียง หมูแผ่น หมูหยอง
 หมูทุบ ไส้กรอก แฮม เบคอน เป็นต้น (สมาคมผู้ค้าเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ 2553)

การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสุกร มีหลายชุมชนที่คนในชุมชนได้มีการร่วมกันทำกิจกรรม
 มาโดยตลอด ส่วนใหญ่อาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านและทรัพยากรทางการเกษตรที่ชาวบ้านในชุมชน

ได้พัฒนาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนมาเป็นเวลานาน ดังเช่น ชุมชนริมคลองเจ็ดชัยบูชาที่ได้มีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้าน เนื่องจากจังหวัดนครปฐมเลี้ยงสุกรเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านในชุมชนจึงรวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรขึ้น โดยมีวิวัฒนาการการผลิตโดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาสร้างสรรค์สินค้าให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่แต่ละผู้ผลิตได้สร้างความแตกต่างเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงการแข่งขันกันในตลาดอุตสาหกรรมเดียวกันที่ยังคงอาศัยความได้เปรียบทางด้านทุนทางปัญญาและเทคโนโลยี โดยการปรับโครงสร้างการผลิตใหม่ที่มุ่งเน้นสู่การเพิ่มผลิตภัณฑ์และคุณค่าของผลิตภัณฑ์ เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ดั้งเดิมและการใช้นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ ซึ่งการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรชาวบ้านในชุมชนได้ใช้กระบวนการและวิถีที่สืบทอดจากภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น โดยกล่าวไว้ดังนี้

การสืบทอดภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรโดยเริ่มจากสมัยคุณพ่อเมื่อ 80 ปี โดยใช้วิธีการทำผลิตภัณฑ์แบบวิธีดั้งเดิม เช่น การแร่เนื้อสุกรด้วยมีดและมือ การตากแดด เป็นต้น แต่ด้วยวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้น ทำให้ไม่ต้องพึ่งวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญากับการประยุกต์ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน ให้ผลิตภัณฑ์นั้นสามารถดำรงคงอยู่ควบคู่ไปกับผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ ในอุตสาหกรรมเดียวกัน (ทิพวรรณ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2553)

จากความสำคัญดังกล่าวเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครปฐม และศึกษาความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์กับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในเขตเทศบาลนครปฐม โดยผลการวิจัยครั้งนี้สามารถทำให้ทราบถึงกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร กับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครปฐม

2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร กับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม

3. ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร เทศบาลนครนครปฐมโดยกำหนดขอบเขตงานวิจัย ดังนี้

1. เนื้อหา ทำการศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร เทศบาลนครนครปฐม โดยทำการศึกษาจาก 1) ผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร จำนวน 20 คน 2) ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร จำนวน 10 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 คน

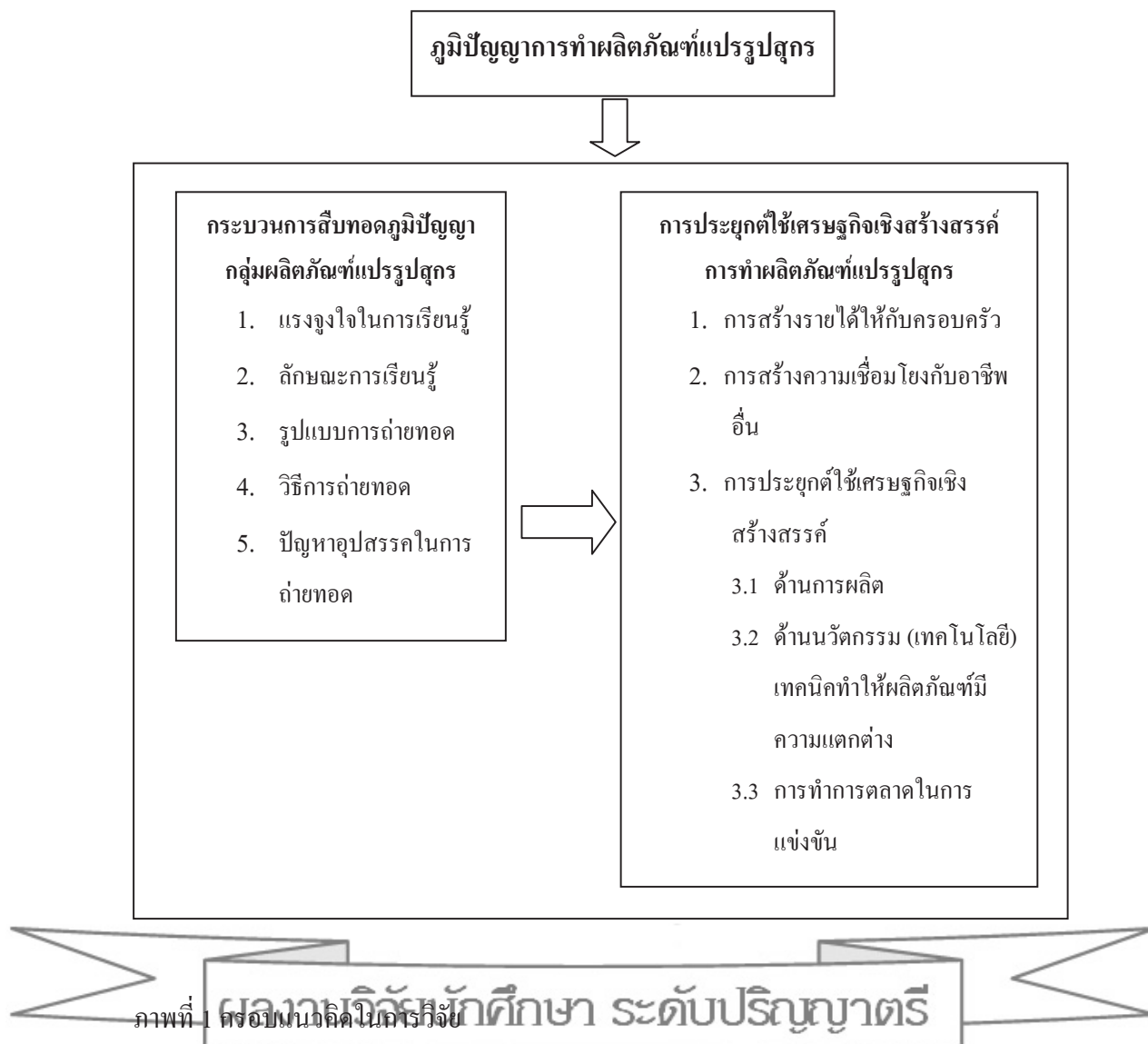
2. เป้าหมายด้านพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Selective) ศึกษาในเขตเทศบาลนครนครปฐม

3. เวลา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลา 4 เดือน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึง เดือนตุลาคม

พ.ศ. 2553

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

4. กรอบแนวคิด

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาจากผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม
2. ได้ทราบถึงความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร กับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร กับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครปฐม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์
2. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้และระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้
4. สถานการณ์ทั่วไปของสุกรและผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร
5. ข้อมูลเทศบาลนครนครปฐม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่ความรู้ที่นึกคิดที่เกิดขึ้นตามสัญชาตญาณพื้นฐานหรือพฤติกรรม หากแต่ว่ามีจุดมุ่งหมายชัดเจน โดยความคิดสร้างสรรค์ที่มีจุดมุ่งหมายนี้ย่อมเกิดจากความรู้อะหลากหลายสาขาที่สะสมจนเกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์ใหม่ (New Idea) เพื่อตอบสนองหรือแก้ปัญหาในสิ่งที่ผู้คิดค้นได้คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์มีขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้นไม่เฉพาะในเรื่องของงานศิลปะ วัฒนธรรม คนตรี การออกแบบ แต่ยังรวมไปถึงนวัตกรรมการประดิษฐ์ต่าง ๆ ดังนั้นเมื่อมวลของความคิดสร้างสรรค์เหล่านี้มีขนาดที่ใหญ่พอจึงสามารถก่อตัวขึ้นเป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจอันจะส่งผลถึงการจ้างงาน การปรับกระบวนการผลิต ตลาดของผู้บริโภค จนถึงตัวเลขจีดีพีของประเทศ (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2552 : 113)

เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ หรือ Creative Economy เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมาใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นแนวคิดที่อุบัติขึ้นใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง โดยที่ผ่านมาประเทศพัฒนาแล้วไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหภาพยุโรป นำ Creative Economy ไปสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ จนกลายเป็นหนึ่งในเศรษฐกิจที่เติบโตเร็วที่สุดในโลก ทำให้แม้แต่ที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา

Creative Economy ไม่มีคำนิยามที่แน่นอน แต่การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนาได้ให้คำนิยามว่า Creative Economy คือแนวคิดที่มีวิวัฒนาการมาจากพลวัตของอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ หากให้คำนิยามอย่างกว้าง Creative Economy หมายถึงวงจรของการสร้างสรรค์ การผลิตและจัดจำหน่ายแจกจ่ายสินค้าและบริการที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์และทุนทางปัญญาเป็นหลัก สินค้าและบริการที่อาจหมายถึง Creative Economy ก็มีตั้งแต่ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรี หนังสือ ภาพวาด การแสดงศิลปะ ไปจนถึงสินค้าและบริการที่ใช้เทคโนโลยีอย่างเข้มข้น เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ การ์ตูนดิจิทัล วิดีโอเกม ตลอดจนไปจนถึงงานสถาปัตยกรรมและงานโฆษณา เป็นสินค้าและบริการที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์และทักษะอย่างเข้มข้น (นงนุช สิงหเดชะ 2553) ทิศทางใหม่เหล่านี้จึงเป็นที่มาของ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” แนวทางสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนฐานของความคิดที่เชื่อว่า เมื่อสิ่งที่ลอยอยู่ในอากาศที่เรียกว่าไอเดีย กลายเป็นข้อได้เปรียบแทนพื้นที่และกำลังคนเช่นในอดีต การใช้ความคิดสร้างสรรค์และองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีและวัฒนธรรม คือทุนที่นำไปสู่นวัตกรรมและการยกระดับสินค้าหรือบริการให้มากขึ้นคือมูลค่าทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคม (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2553 : 12)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับประเทศไทย

การพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วงต่อไปของประเทศจึงต้องมีรูปแบบใหม่เพิ่มขึ้น โดยเป็นการขายสินค้าและบริการที่มีความแตกต่างจากสินค้าและบริการที่สามารถผลิตได้ในที่อื่น ๆ ของโลก และคนไทยต้องได้รับผลประโยชน์จากการผลิตมากขึ้น ในช่วงนั้นจึงได้มีการกำหนดอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการเป็นตลาดเฉพาะของประเทศไทยขึ้น ได้แก่อาหาร (ครัวไทยสู่โลก) รถยนต์ (ดีทรอยต์แห่งเอเชีย) แฟชั่น ยาง เฟอร์นิเจอร์ ท่องเที่ยวและบริการ การพัฒนา

ซอฟต์แวร์ ด้านสุขภาพ และแอนิเมชัน การศึกษานานาชาติ

อุตสาหกรรมเหล่านี้ (ยกเว้นอุตสาหกรรมรถยนต์และยาง) เป็นตัวอย่างของสาขาที่มี

โอกาสในการพัฒนาบนพื้นฐานลักษณะเด่นของความเป็นเอกลักษณ์ไทย (Thainess) ที่มาจากรากฐานศิลปะ วัฒนธรรมไทย ความมีอัธยาศัยไมตรี ความโอบอ้อมอารีของคนไทย ทั้งยังเป็นสาขาที่มีโอกาสที่คนไทยจะพัฒนาให้เป็นสินค้าและบริการที่มีมูลค่าสูงเพื่อจำหน่ายในตลาดโลก (Value Creation) อันจะนำมาซึ่งความมั่งคั่งมากกว่าการขายแรงงานหรือวัตถุดิบเช่นในอดีตที่ผ่านมา การใช้แนวคิดการสร้างคุณค่าและมูลค่า (Value Creation) นั้น ไม่ได้จำกัดการใช้เฉพาะเพื่อการสร้างอุตสาหกรรมใหม่ๆ เท่านั้น หากแต่ต้องการช่วยให้เศรษฐกิจไทยแข่งขันได้ และคนไทยได้ประโยชน์มากขึ้น เกือบทุกสาขาการผลิตต่างกำลังเผชิญโจทย์เดียวกัน นั่นคือ ต้องสร้างมูลค่า

ให้กับสินค้าและบริการที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นสินค้าเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและบริการอื่น ๆ (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2552 : 26-27)

หากพิจารณาถึงภาคการผลิตหลักของประเทศซึ่งได้แก่ การเกษตร การบริการ และอุตสาหกรรมที่ยังคงอาศัยความได้เปรียบทางด้านทุนการผลิตเป็นปัจจัยหลักแข่งขันกับต่างประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่าหลายสิบปีนั้น การปรับโครงสร้างการผลิตใหม่โดยมุ่งเน้นสู่การเพิ่มผลผลิตคุณภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และความเป็นไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเชื่อมโยงองค์ความรู้สมัยใหม่และการใช้นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2553) หรืออีกนัยหนึ่ง “การใช้ทุนทางปัญญา” เพื่อการพัฒนาศักยภาพการผลิตนั้น คือการวางรากฐานการพัฒนาที่มุ่งไปสู่ความสมดุลและยั่งยืนมากขึ้น และยังหมายถึงโอกาสอันดีของประเทศในการสร้างธุรกิจใหม่ที่ใช้ศักยภาพแฝงซึ่งมีอยู่แล้วในสังคมไทย ในปัจจุบัน โครงสร้างการผลิตของไทยมีสัดส่วนเฉลี่ย ร้อยละ 9 จากภาคการเกษตร ร้อยละ 42 จากภาคอุตสาหกรรม และร้อยละ 49 จากภาคบริการ (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2552) ซึ่งเมื่อทิศทางการพัฒนาได้เปลี่ยนไปจากการผลิตเน้นปริมาณสู่การผลิตเน้นคุณภาพและมูลค่าแล้วนั้น มาตรการผลักดันให้มีการสร้างมูลค่าแก่สินค้าและบริการจากทั้ง 3 ภาคส่วน โดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการขับเคลื่อน จึงถือกำเนิดขึ้นทั้งนี้มีการขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาดังกล่าวผ่านนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งกำหนดไว้ทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และรายงานอื่น ๆ (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2553 :

19)

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 1 แสดงเส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย แบ่งตามช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-11

เส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย แบ่งตามช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-11				
แผนฯ 1-3 (พ.ศ.2504-2519)	แผนฯ 4-7 (พ.ศ.2520-2539)	แผนฯ 8-9 (พ.ศ.2540-2549)	แผนฯ 10 (พ.ศ.2550-2554)	แผนฯ 11
เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน	ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยภาคอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าและรองรับการขยายฐานผลิตจากต่างประเทศ	ปรับสมดุลภาคเศรษฐกิจในประเทศให้เทียบเท่ากับภาคการค้าระหว่างประเทศ	ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ สร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การแข่งขันที่มุ่งเน้นด้วยไอเดีย	ส่งเสริมการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ มุ่งสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสาธารณูปโภคคน ระบบการเงิน สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ที่มา : ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC), Baht&Brain:สร้างเศรษฐกิจไทยด้วยความคิดสร้างสรรค์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984), 2553) 19.

ในระยะแรกของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ทำการแบ่งประเภทอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความที่ครอบคลุมสำหรับประเทศไทยได้ยึดรูปแบบของการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development-UNCTAD) ออกเป็น 15 กลุ่มย่อยเพื่อวัดขนาดทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ไทยในปัจจุบัน ซึ่ง

จากตัวเลขการส่งออกพบว่ามีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 5 ต่อปี (ระหว่างปี 2543-2548) คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 10-11 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศหรือประมาณร้อยละ 14-17 ของรายได้ประชาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2552) ส่วนเมื่อเปรียบเทียบกับตลาดโลก มูลค่าการส่งออกสินค้าสร้างสรรค์ของประเทศไทยนั้นมีส่วนแบ่งอยู่ประมาณร้อยละ 1.3 ในปี 2548 เป็นลำดับที่ 17 ของโลก และระหว่างปี 2543-2548 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2553) นับเป็นสัญญาณอันดีสำหรับประเทศที่การส่งออกสินค้าสร้างสรรค์ยังถือว่าอยู่ในระยะเริ่มต้น โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ตั้งเป้าหมายไว้ในร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ว่าจะเพิ่มสัดส่วนของมูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจากประมาณร้อยละ 12 ให้เป็นร้อยละ 20 ภายในปลายปี 2555 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2552)

ทั้งนี้เพื่อให้ นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน การจัดทำแผนแม่บทและแผนที่นำทางการพัฒนาสำหรับการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ (Roadmap) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมภายในประเทศ หรือแม้แต่การศึกษาวิจัยเชิงลึก ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องริบต้นเนินการ แต่ในขั้นเริ่มต้นนั้น กลไกการขับเคลื่อนที่ให้ความสำคัญกับเจ้าของทรัพยากร “ความคิด” อย่างการสร้างความรู้ตระหนัก ขยายโอกาส และพัฒนาผู้ประกอบการให้เป็น “ผู้ประกอบการสร้างสรรค์” อาจเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดในการผลักดันให้ ความช่างคิดช่างสร้างสรรค์ของไทยเป็นตัวแปรขับเคลื่อนเศรษฐกิจระบบใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรม (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2553 : 20-21)

ศักยภาพของผู้ประกอบการสร้างสรรค์ไทยเป็นวัตถุดิบชั้นดีของทิศทางการพัฒนาแนวใหม่อันมีทุนที่มองไม่เห็นอย่างภูมิปัญญา วัฒนธรรม และนวัตกรรมเป็นหัวใจในการสร้างความเติบโตของประเทศโดยในขณะที่ประเทศจะได้รับการยกระดับเป็น “สยามเมืองคิด” ศูนย์กลางอุตสาหกรรมสร้างสรรค์แห่งภูมิภาคอาเซียน ตามเป้าหมายที่รัฐบาลกำหนดไว้หรือไม่ จำเป็นต้องมีหน่วยงานต่าง ๆ จากทุกภาคส่วน ทุกแขนงทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนและผลักดันการทำงานสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการไทยอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงทางรัฐบาลของไทยต้องให้การสนับสนุนด้วยการปฏิรูปประเทศสู่พื้นฐานที่สร้างสรรค์ แหล่งรวมของผู้ประกอบการที่มากด้วยความคิด ธุรกิจมีคุณภาพพร้อมรับมือกับการแข่งขัน และโครงสร้างพื้นฐานที่เทียบพร้อมสมบูรณ์ (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2553 : 154)

ตารางที่ 2 แสดงทุนแห่งความสร้างสรรค์และภารกิจรัฐบาลไทย

ทุนแห่งความสร้างสรรค์และภารกิจรัฐบาลไทย	
ยกระดับ “โครงสร้างพื้นฐาน” รองรับความเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแนวใหม่	ผลิต “คนพันธุ์ใหม่” พันธุ์เพื่อสำคัญเศรษฐกิจจากความคิด
<p>การทำวิจัยเพื่อศึกษา กำหนดนิยาม และแบ่งหมวดหมู่ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ภายใต้บริบทของตนเอง คือ ขั้นตอนแรกและขั้นตอนที่สำคัญที่สุดซึ่งประเทศใด ๆ ต้องลงมือทำเป็นอันดับแรกก่อนที่จะจัดตั้งหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบเป็นรายธุรกิจ รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนธุรกิจสร้างสรรค์ซึ่งอยู่ในขอบเขตและนิยามที่กำหนด โดยเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศและทรัพย์สินทางปัญญาอันเป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้นต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน</p>	<p>เพื่อบ่มเพาะและเพิ่มกำลังนักคิดของประเทศ การศึกษาไทยต้องได้รับการปรับทิศทาง เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรม (Culture of Innovation) ให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนยุคใหม่ ไปจนถึงการให้ความสำคัญต่ออิสระทางความคิด ทักษะทางศิลปะแขนงต่าง ๆ และทักษะการเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ โดยสร้างความได้เปรียบจากจุดแข็งทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นสำคัญ</p>
<p>เนรมิต “พื้นที่แบบใหม่” จุดประกายความคิดและแรงบันดาลใจ</p>	<p>สร้าง “แนวคิดทางธุรกิจรูปแบบใหม่” ขับเคลื่อนความคิดในหัวสู่ธุรกิจทำเงิน</p>
<p>พื้นที่และสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ คือแหล่งรวมองค์ความรู้ แรงบันดาลใจ และเหล่านักคิด สถานที่ที่เปิดโอกาสการเรียนรู้พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำให้เกิดกระบวนการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ไม่ว่าจะเป็นการสร้างพื้นที่เล็กๆ สำหรับแสดงงานศิลปะ และจัดกิจกรรมสาธารณะ หรือการพัฒนาพื้นที่ระดับ “เมือง” สร้างสรรค์ต่างเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้อาณาเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นความจริงได้ทั้งในระดับท้องถิ่นและประเทศ</p>	<p>เพื่อเติมเต็มศักยภาพคนไทยช่างคิดที่ต้องการสู่ทางทำมาหากิน ทางกรจำเป็นต้องจัดตั้งกองทุนสนับสนุนด้านการเงินเพื่อรองรับการเริ่มต้นและต่อยอดธุรกิจสร้างสรรค์ที่ใช้สินทรัพย์ทางปัญญาเป็นปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควบคู่กับการส่งเสริมด้านการตลาดเพื่อส่งออก สร้างมาตรการกระตุ้นให้ภาคเอกชนลงทุนในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และจัดตั้งโครงการบ่มเพาะธุรกิจที่มีคุณภาพเพื่อสนับสนุนและต่อยอดผลิตภัณฑ์จากการวิจัยและพัฒนา</p>

ที่มา : ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC), Baht & Brain : สร้างเศรษฐกิจไทยด้วยความคิดสร้างสรรค์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984), 2553), 155.

นอกจากนี้แนวคิดของการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยังแทรกอยู่ในการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การประกวดและพัฒนาสินค้าโอท็อป การจัดเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ การจัดงานแสดงสินค้า BIG+BIH (Bangkok International Gift Fair & Bangkok International Houseware Fair) และ TIFF (Thailand International Furniture Fair) เป็นต้น

การวางนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์อยู่บนแนวคิด 2 ประการ ดังนี้

1. รัฐเป็นผู้สนับสนุน (Supporter) ในช่วงที่ผ่านมาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศได้เกิดขึ้นและก้าวไปในระดับหนึ่ง แสดงว่าขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงสร้างสรรค์มีอยู่โดยธรรมชาติ และผู้ประกอบการสามารถปรับตัวสู่โอกาสใหม่ได้ ดังนั้นรัฐบาลต้องไม่ทำลายหรือขัดขวางกระบวนการดังกล่าว แต่ควรหาหนทางที่สามารถส่งเสริมกลไกตลาด เพื่อขยายโอกาสให้มากขึ้นและขยายวงให้ไปถึงคนจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลาง ขนาดย่อม ผู้ประกอบการใหม่ และผู้ประกอบการอิสระ รัฐต้องตระหนักว่าการร่วมคิดร่วมทำ (Co – Creation) กับคนต่างประเทศเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องส่งเสริมในยุคโลกาภิวัตน์ แต่ในขณะเดียวกันควรส่งเสริมให้คนไทยมีโอกาสเป็นเจ้าของหรือมีผลตอบแทนในห่วงโซ่การผลิตมากขึ้น ในบทบาทของผู้สนับสนุน การดำเนินการของรัฐบาลจะเกี่ยวกับการปรับปรุงกลไกและการสร้างสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจให้อเอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจสร้างสรรค์ โดยไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับผู้ผลิตรายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2552 : 37)

2. รัฐเป็นผู้ส่งเสริม (Promoter) ในบางกรณีการที่รัฐเข้าไปช่วยส่งเสริมเพื่อให้เกิดกรณีตัวอย่างจะก่อให้เกิดการบริโภคเลียนแบบ (Demonstration Effect) ที่สร้างกระแสให้คนในประเทศหรือต่างประเทศตระหนักถึงโอกาสที่มีอยู่ในประเทศไทย ซึ่งหากไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐการดำเนินการนั้นอาจไม่สามารถเกิดขึ้นได้ การดำเนินการในบทบาทของผู้ส่งเสริมนี้จึงเกี่ยวข้องกับผู้ผลิตเฉพาะราย แต่มีเป้าหมายถึงประโยชน์ส่วนรวม เช่น ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์หลายตราสินค้าภายใต้บริษัทแม่เดียวกัน (Umbrella Brand) ซึ่งสะท้อนถึงขีดความสามารถของประเทศในการสร้างสรรค์ในสาขาหนึ่ง ๆ เป็นต้น การดำเนินการจึงควรเป็นกรณีเฉพาะกิจ และหลีกเลี่ยงการผูกพันระยะยาวที่จะเป็นการอ้อม หรือเป็นการที่รัฐเข้าไปแทรกแซงกลไกตลาดอันจะเป็นการกีดกันหรือปิดโอกาสของผู้ผลิตรายอื่น

จากการที่รัฐบาลได้ประกาศคำมั่นสัญญา (Creative Thailand Commitment) โดยมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในภูมิภาคอาเซียน (Creative Industrial Hub of ASEAN) และเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จากร้อยละ 12 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ เป็นร้อยละ 20 ภายในปี 2555 และจากนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในการดำเนินงานให้เกิดการ

พัฒนาคุณภาพความคิดของประชาชนในการผลิตสินค้าและบริการให้เกิดความแตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สามารถแข่งขันในเวทีการค้าโลก ด้วยการสร้างมูลค่าจากสติปัญญาและการเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด ในรูปแบบของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ดังนั้น รัฐบาลโดยสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้(องค์การมหาชน) จึงเริ่มขับเคลื่อน 9 โครงการสนองนโยบาย Creative Economy ตลอดปี 2553 โดย 9 โครงการดังกล่าวได้แก่

1. โครงการ Creative City เป็นโครงการสำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) มีระยะเวลาดำเนินการ 5 เดือน (พ.ย.- มี.ค. 53) โดยแบ่งเป็นโครงการต่อเนื่อง ดังนี้

1.1 โครงการ Skill Mapping จะนำเสนอผลงานวิจัยเบื้องต้นที่จะเป็นพื้นฐานในการต่อยอดงานวิจัยในด้านการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการจัดทำฐานข้อมูลผู้ประกอบการสร้างสรรค์ตลอดจนห่วงโซ่ของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในเขตต่าง ๆ ของกรุงเทพฯ เพื่อเผยแพร่ในรูปแบบของฐานข้อมูลและกิจกรรมส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มเปิดตัวโครงการเดือน พฤศจิกายน 2552

1.2 มหกรรมเครือข่ายคนตรีกรุงเทพฯ เป็นส่วนงานกิจกรรมที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และเป็นกิจกรรมที่สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับห่วงโซ่อุตสาหกรรมคนตรีในฐานะที่เป็นอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับระบบเศรษฐกิจ ระยะเวลาดำเนินการเดือนธันวาคม 2552

1.3 โครงการ Creative Studio เป็นโครงการที่สนับสนุนผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่มีสินค้าสร้างสรรค์แต่ยังขาดเงินทุนในการจัดหาสำนักงานและจำหน่ายสินค้า นำไปสู่การสร้างบรรยากาศของเมืองให้มีความเคลื่อนไหวของการสร้างธุรกิจใหม่ ๆ ระยะเวลาดำเนินการคัดเลือกผู้ประกอบการตั้งแต่เดือนตุลาคม-เดือนธันวาคม 2552 พร้อมกับดำเนินการตั้งขึ้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับสำนักงานและร้านค้า ซึ่งจะแล้วเสร็จให้ดำเนินการได้ในเดือนมกราคม 2553

1.4 มหกรรมเครือข่ายอาหารกรุงเทพฯ เป็นอีกหนึ่งของส่วนงานกิจกรรมที่รัฐบาลร่วมกับกรุงเทพมหานครจัดขึ้น เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของเมืองกรุงเทพฯ ในการเป็นเมืองแห่งอาหารการกินที่มีอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ และมีความหลากหลายของวัตถุดิบที่จะมาประกอบอาหารเพื่อตอบสนองผู้บริโภคที่หลากหลายระดับ และให้ความรู้ เกร็ดสาระของการพิถีพิถันในการเลือกวัตถุดิบมาปรุงอาหาร ทำให้ผู้เข้าชมได้อะโรมากรกว่าการได้ลิ้มลองรสชาติของอาหารเพียงอย่างเดียว ระยะเวลาดำเนินการเดือนกุมภาพันธ์ 2553

1.5 โครงการ Creativities Unfold Symposium 2008 -2009 เป็นกิจกรรมที่สร้างบรรยากาศของกรุงเทพฯ ให้เป็นแหล่งรวมของนักคิดสร้างสรรค์จากทั่วโลก นำไปสู่แนวทางการ

จัดสรรพื้นที่ทำงานในพื้นที่สาธารณะ การตกแต่งสำนักงาน และการบริหารจัดการบุคลากรในรูปแบบใหม่เพื่อเอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ระยะเวลาดำเนินการ ระหว่าง เดือนพฤศจิกายน 2552- เดือนมีนาคม 2553

2. โครงการ OKMD Creative Awards เป็นโครงการจัดประกวดสำหรับผู้ประกอบการและบุคลากรวิชาชีพเชิงสร้างสรรค์ โดยจะคัดเลือกจากผลงานที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) มาใช้ในการประกอบธุรกิจและพัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการ การสร้างมูลค่า (Value Creation) ให้ผลิตภัณฑ์/บริการมีความโดดเด่น และคุณภาพ (Quality) ของสินค้า/บริการได้มาตรฐาน ระยะเวลาดำเนินการ เดือน มกราคม 2553

3. โครงการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Executive CE) จัดขึ้นเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และทักษะในการประยุกต์ใช้ให้แก่ผู้บริหารในอุตสาหกรรมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ใช้ระยะเวลาอบรม 1 เดือน ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ตลอดเดือนธันวาคม 2552

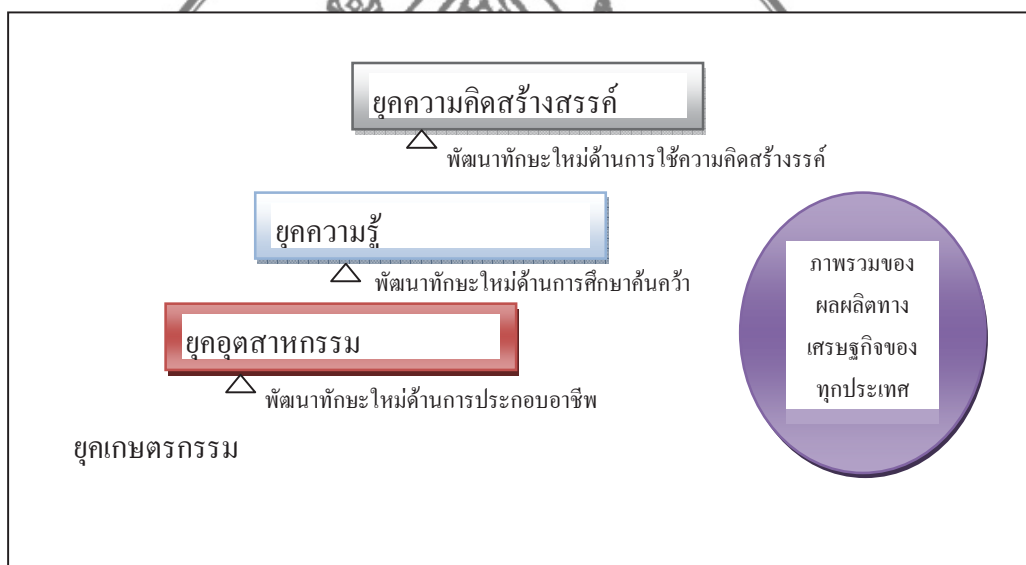
4. โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ : สร้างสรรค์สัญจร (Creative Mobile) เป็นกิจกรรมสัญจรไปในส่วนภูมิภาคไม่เฉพาะในกรุงเทพฯ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทางธุรกิจ และสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์ และเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงความรู้ในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรม หรืองานจากการผสมผสานภูมิปัญญาของตนเข้ากับความรู้สมัยใหม่ เป็นการเพิ่มศักยภาพของคนไทยบนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อย่างเป็นทางการ ระยะเวลาดำเนินการเดือนกุมภาพันธ์ 2553

5. โครงการพัฒนาและประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ Creative Economy เป็นโครงการที่มีขึ้นเพื่อรองรับการให้บริการข้อมูลข่าวสาร พร้อมสื่อสนับสนุนเป้าหมายบุคคลที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาวุธชิ้นสำคัญ เพราะการมีเว็บไซต์ คือการเตรียมความพร้อมสังคมไทยก้าวสู่สังคมแห่งการสร้างสรรค์ต่อไป ระยะเวลาดำเนินการเดือน มกราคม 2553 (ชุดิมา สุขาวาสนะ 2553)

ทักษะที่เพิ่มมากขึ้นของมนุษย์ส่งผลให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรม สังคมอุตสาหกรรม สังคมฐานความรู้ และสังคมความคิดสร้างสรรค์ มนุษย์ล้วนผ่านการพัฒนาทักษะ (Re-Skill) ให้เพิ่มมากขึ้นในแต่ละยุคสมัย จากสังคมเกษตรสู่สังคมอุตสาหกรรมที่มนุษย์เราได้พัฒนากลุ่มช่างฝีมือ จากสังคมอุตสาหกรรมสู่สังคมฐานความรู้ ซึ่งเราได้ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น จนกระทั่งมาถึงสังคมความคิดสร้างสรรค์ มนุษย์ต่างมี

การศึกษาและความรู้ด้านวิทยาการอย่างล้นเหลือ สังคมความคิดสร้างสรรค์จึงกลับมองหาทักษะพิเศษ คือวิถีคิด (Mental Skill) อันเป็นการตอบสนองต่อคุณค่าด้านจิตใจของมนุษย์ ซึ่งนำไปสู่ความหวังใหม่ที่จะเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น การทำงานที่มีความสุขมากขึ้น รวมถึงความปรารถนาในสินค้าและบริการที่มีความแตกต่างและบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนได้มากยิ่งขึ้น (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2552 : 115)

การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ของมนุษย์กับการเปลี่ยนผ่านของยุค

ภาพที่ 2 แสดงการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ของมนุษย์กับการเปลี่ยนผ่านของยุค

ที่มา : ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC), ทำในต้องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมบทความ กระตุ้นอะครีนาดิน โดย 6 นักคิด (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอนแทคท์ พับลิชิ่ง จำกัด, 2552),

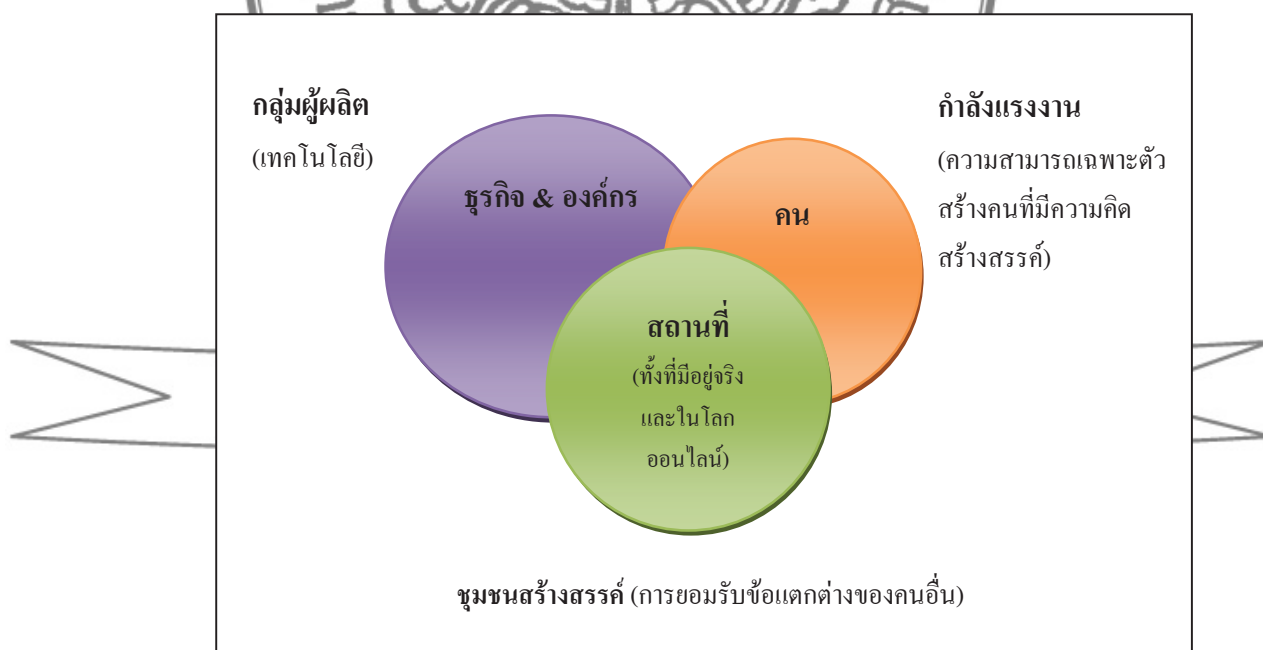
ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบเศรษฐกิจในแต่ละยุค

ประเภทของเศรษฐกิจ	การลงทุน	แหล่งความมั่งคั่ง	มูลค่า	ผู้ใช้	ผู้ให้บริการ
<p>ที่ตั้งไม่เจาะจง</p> <p>ความคิดสร้างสรรค์</p>	<p>ความสามารถและทุนมนุษย์</p> <p>สร้างสรรค์</p>	<p>ความคิด !</p>	 <p>ยิ่งใช้ยิ่งเพิ่มมูลค่า</p>	<p>หลากหลายกลุ่ม</p>	<p>เครือข่าย</p>
<p>ความรู้</p>	<p>วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</p> <p>ฮาร์ดแวร์ เครือข่าย</p> <p>สารสนเทศ</p> <p>โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี</p>	<p>ความคิดเชิงปัญญา</p> <p>และความคิดเชิงสร้างสรรค์นำเสนอ</p> <p>และเผยแพร่ผ่านเครือข่าย</p> <p>สารสนเทศ</p>	<p>ยิ่งใช้ยิ่งเพิ่มมูลค่า</p>	<p>หลากหลายกลุ่ม</p>	<p>เครือข่าย</p>
<p>อุตสาหกรรม</p>	<p>ถนน เข็มือง</p> <p>โรงงาน</p> <p>อุตสาหกรรม</p> <p>โรงงาน ผลิตและ</p> <p>โรงไฟฟ้า สลายน</p> <p>ประกอบ สำหรับ</p> <p>การผลิตจำนวนมาก</p>	<p>น้ำมัน ถ่านหิน</p> <p>เหล็ก สินค้าที่ผลิต</p> <p>เป็นจำนวนมากโดย</p> <p>ใช้โรงงานและ</p> <p>เครื่องจักร การ</p> <p>ควบคุมและการ</p> <p>ขนส่ง</p> <p>ทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>กลายเป็นแหล่ง</p> <p>ความมั่งคั่ง</p>	<p>ยิ่งใช้ยิ่งเสื่อมมูลค่า</p>	<p>กลุ่มผู้ใช้</p> <p>ชัดเจน</p>	<p>โครงสร้างพื้นฐาน</p>
<p>เกษตรกรรม</p> <p>ที่ตั้งเจาะจง</p>	<p>ที่ดิน น้ำ</p> <p>เครื่องจักร เพื่อ</p> <p>การเพาะปลูก และ</p> <p>ทักษะความรู้</p>	<p>สินค้าการเกษตร</p> <p>จาก</p> <p>ทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>เครื่องเทศ ฯลฯ</p> <p>และโลหะ จากต่าง</p> <p>ถิ่น เช่น ทองคำ</p>			

ที่มา : ศูนย์สร้างสร้งงานออกแบบ (TCDC), ทำไมต้องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมบทความ กระตุ้นอะดรีนาลิน โดย 6 นักคิด (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอนแทรคท์ พับลิซิ่ง จำกัด, 2552), 115.

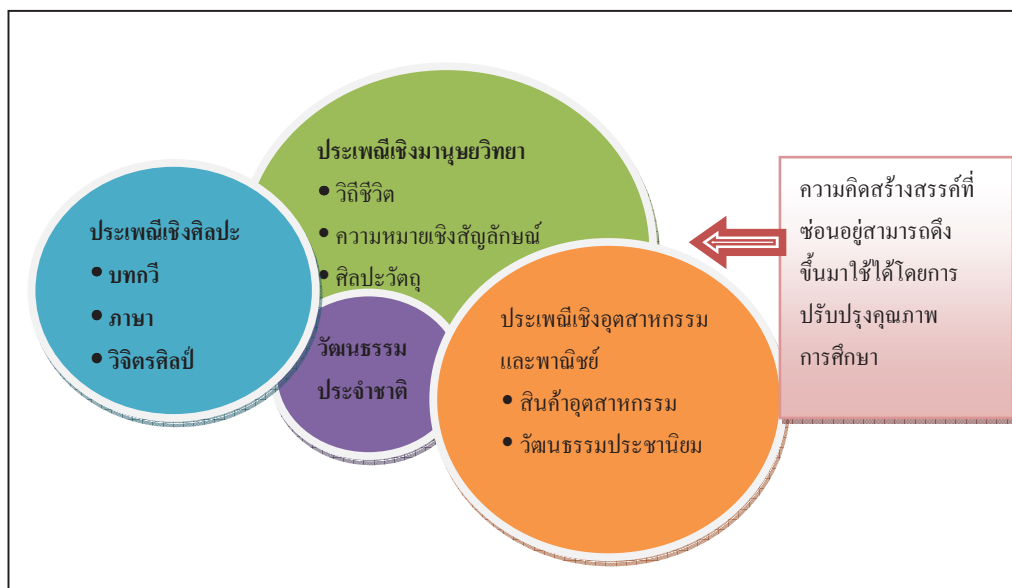

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในสังคมจะพบว่า สังคมต้องประกอบด้วย กำลังแรงงาน (Creative Workforce) ชุมชนสร้างสรรค์ (Creative Community) และกลุ่มผู้ผลิต (Creative Cluster) ซึ่งทั้งหมดล้วนต้องเกี่ยวพันและสอดคล้องกัน ในการสร้างระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งสามส่วนต้องมีความหลากหลายมากเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นทักษะแรงงานและทักษะช่างฝีมือเพื่อรองรับการคิดค้นหรือการประดิษฐ์ นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการสร้างสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ขณะที่ลักษณะของชุมชนก็จะต้องเป็นสังคมเปิดที่ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง นอกจากนี้ในชุมชนยังต้องมีปัจจัยพื้นฐานที่จะเชื่อมโยงเข้ากับชุมชนอื่น ๆ ของโลก ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต ธนาคาร หรือระบบลอจิสติกส์ ตลอดจนเป็นชุมชนที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยมีสถานที่ที่จำเป็นในการใช้ชีวิต และรองรับการทำงานในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เช่น ห้องบันทึกเสียง ห้องตัดต่อภาพยนตร์ และห้องแล็บสำหรับภาพถ่าย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ช่วยในการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เป็นรูปเป็นร่างและสามารถส่งต่อไปยังแหล่งผลิตอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2552 : 122)

ภาพที่ 3 แสดงปัจจัยที่ก่อให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ที่มา : ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC), ทำไมต้องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมบทความ กระตุ้นอะครีนาลิน โดย 6 นักคิด (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอนแทคท์ พับลิชิ่ง จำกัด, 2552), 122.

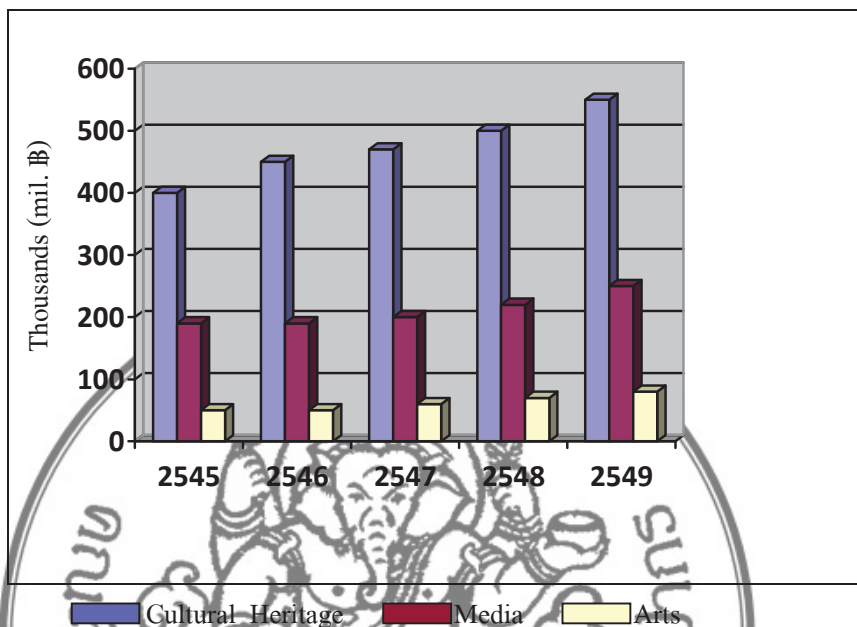

ภาพที่ 4 แสดงความคิดสร้างสรรค์จากสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมของไทย
ที่มา : ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC). ทำไมต้องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมบทความ
กระตุ้นอะครีนาลิน โดย 6 นักคิด. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอนเทรคท์ พับลิชิ่ง จำกัด, 2552),
122.

อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทยก็ไม่ได้เริ่มต้นจากศูนย์ เพราะมูลค่าของเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ในประเทศไทยคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 10 – 11 ของจีดีพี (ข้อมูลระหว่างปี 2545 -
2549) สำนักงาน (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและศูนย์สร้างสรรค์งาน
ออกแบบ 2552)

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

โดยพบว่ากลุ่มงานสร้างสรรค์ตามลักษณะงาน (Functional Creation) มรดกทาง
วัฒนธรรม (Cultural Heritage) และสื่อ (Media) เป็นกลุ่มที่มีมูลค่าสูงสุด ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็น
ถึงจุดแข็งของไทยในการพัฒนาความสามารถเพื่อแข่งขันกับนานาประเทศ เนื่องจากประเทศไทยมี
ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์และมีทักษะทางศิลปะ รวมทั้งมีวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น อันเป็นสิ่งที่เรียกว่า ประเพณีเชิงศิลปะ (Aesthetic Tradition) ซึ่งสามารถนำมา
สร้างสรรค์เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจได้

ภาพที่ 5 แสดงสัดส่วนของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของไทย

ที่มา : ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC), ทำไมต้องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมบทความ
กระตุ้นอะดรีนาลีน โดย 6 นักคิด (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอนแทคท์ พับลิชิ่ง จำกัด, 2552),
 130.

ท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนของสังคม ประเทศไทยยังคงมีทางออก หากเราสามารถปรับตัวในสถานการณ์นี้ได้ ปรากฏการณ์ในการเดินไปสู่แสงสว่างของไทยอาจกลายเป็นเรื่องที่หลายประเทศต้องให้ความสำคัญและบันทึกไว้เป็นส่วนหนึ่งของการเอาความไม่แน่นอนของสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ 2552 : 130)

โดยสรุปจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยังอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาแนวคิดอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงมีความหลากหลาย และยังไม่มีความชัดเจนที่สร้างความเข้าใจและการยอมรับอย่างเป็นทางการเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งมีองค์ประกอบร่วมของแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยี นวัตกรรมสมัยใหม่ การนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาประเทศโดยนำมาประยุกต์ใช้กับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อการพัฒนาองค์กรในระดับชุมชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1 ความหมายของภูมิปัญญา

คำว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) มีผู้สนใจพูดถึงกันมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนซึ่ง เสรี พงศ์พิศ (2533 : 33) ได้ให้ความหมายคำต่าง ๆ ดังนี้ ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตของคนไทยที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบกับแนวคิดวิเคราะห์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตนเองจนเกิดหลอมรวมเป็นแนวคิดในการแก้ไขปัญหาที่เป็นลักษณะของตนเองที่สามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่ลสมัยในการแก้ปัญหของการดำรงชีวิต โดยแบ่งภูมิปัญญาไทยเป็นสองระดับ คือ ระดับชาติและระดับท้องถิ่น 1) ภูมิปัญญาระดับชาติเป็นภูมิปัญญาที่พัฒนาสังคมไทยให้อยู่รอดพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ในอดีต การเสียดราช การสร้างเสริมความศิวิไลซ์ให้กับชาติตราบนานวัน 2) ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น เป็นพื้นความรู้ของชาวบ้านในการคิดแก้ปัญหาในชีวิตของตนเองหรือสติปัญญาอันเกิดจากความรู้สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ดังนี้

สุกัญญา จันทะสุน (2538 : 9) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้แก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเองทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหการดำรงชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

รัชช ปุณโณทก (2531 : 40-42) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาชาวบ้านว่า หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์ที่สะสมต่อกันมา ทั้งประสบการณ์ด้วยตนเองหรือประสบการณ์ทางอ้อมที่เรียนรู้จากผู้ใหญ่

เกษม สุขสวัสดิ์ (2547 : 10) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาชาวบ้านว่า หมายถึง ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เป็นความรู้ ความคิด ความสามารถ ความเห็น ความเชื่อ ความนิยม ความฉลาดรอบคอบในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน วิถีชีวิต การป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บและการใช้ภาษาที่เกิดขึ้น สังคม พัฒนา ใช้ประโยชน์สืบต่อจนเป็นมรดกตกทอดของพื้นบ้านมาแต่โบราณ

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540 : 11 – 12) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศน์หรือสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม – วัฒนธรรมที่ได้

พัฒนาการสืบสานกันมาเป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่เป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ชุมชนนั้นตั้งถิ่นฐานอยู่

ปรีชา อุยตระกูล (2545 : 9) กล่าวว่า ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตและเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งต่างๆ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน พิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุล เป้าหมาย คือเพื่อให้เกิดความสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชน หมู่บ้าน และในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้านเอง ถ้าหากเกิดปัญหาทางด้านความไม่สมดุลกันขึ้นก็จะก่อให้เกิดความไม่สงบสุขในหมู่บ้านและชุมชน ภูมิปัญญา ยังหมายถึงประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในการศึกษาเล่าเรียนด้วย

จากความหมายของภูมิปัญญาที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า ภูมิปัญญา หมายถึงรากฐานความรู้ ความคิด ค่านิยม ความเชื่อ ความฉลาดไหวพริบ ทั้งในสิ่งที่เป็นนามธรรมและเป็นรูปธรรมของชาวบ้านในสังคมนั้น ที่เกิดจากประสบการณ์ด้วยตนเองหรือประสบการณ์เดิมผสมผสานกับความรู้ใหม่ๆ ที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาภายในสังคม ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์และช่วยแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสภาพสังคม วัฒนธรรม

2.2 ประเภทและลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดประเภทและลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ได้มีการกล่าวถึงในลักษณะต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

กรมวิชาการ (2542 : 23) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. คติคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์กรความรู้ที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

2. ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ที่ยึดหลักการพึ่งตนเองและได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

4. แนวความคิด หลักปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาคิดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่

วิชิต นันทสุวรรณ (2528 : 10-11) ได้จำแนกประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นและอธิบายลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ เนื้อหาของภูมิปัญญา คือการอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ ในลักษณะของกฎเกณฑ์ที่

พึงปฏิบัติและข้อห้ามที่มีให้ชาวบ้านปฏิบัติ เช่น ความเชื่อต่อธรรมชาติต่างๆ เรื่องของผีที่ทำให้เกิดภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ระบบเหมือง ฝาย ฝิน้ำ ฝินา เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน

ภูมิปัญญาแบบนี้มีพฤติกรรมตามแบบแผนของสังคม มีกฎเกณฑ์บอกอย่างนั้นคืออย่างนี้ไม่ดี มีระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นหลัก มีความเข้าใจในอนิจจังของชีวิตเป็นแก่นสูงสุด ระบุธรรมที่แสดงออก คือ ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ปู่ย่า ตายาย ผีพ่อแม่และพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์เฉพาะด้านภูมิปัญญาจากประสบการณ์การทำมาหากินในด้านต่างๆ เช่น ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค เป็นต้น

ประเวศ วะสี (2534 : 82-83) ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นว่ามีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. มีความจำเพาะของท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น สืบสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ เพราะฉะนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากข้างนอก แต่อาจเอาไปใช้ในท้องถิ่นที่แตกต่างกันไม่ได้หรือไม่ได้ดี

2. มีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริง จึงมีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ความคิดเรื่องแม่ธรณี แม่คงคา แม่โพสพ พระภูมิเจ้าที่ รุกขเทวดา เป็นตัวอย่างของการนำเอาธรรมชาติมาเป็นนามธรรมที่สื่อไปถึงส่วนลึกของใจที่เชื่อมโยงไปสู่อัตตประโยชน์ โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง ให้คนเคารพธรรมชาติ คนเรารู้เคารพอะไร ย่อมไม่ทำลายสิ่งนั้น

3. มีความเคารพผู้อาวุโส

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโส เพราะผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า

สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (2533 : 12-40) ได้แบ่งลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพ ซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพแบบพุทธเกษตรกรรม หรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสัมพันธ์สอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งการพึ่งตนเองเป็นกระแสหลักมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก

2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณีที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต

3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาป่าไม้ชุมชน การรักษาโรคด้วยสมุนไพร

ประเภทและลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความแตกต่างกันตามเนื้อหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประเด็นศึกษาต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรชาวบ้านอันเกิดจากความคิดพื้นฐานของแต่ละกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเจ้าของแนวคิด หรือกิจกรรมในภาพรวมของลักษณะภูมิปัญญาของชาวบ้าน คือ เน้นมิติการเรียนรู้ การค้นหาศักยภาพ การพึ่งพาตนเองและเป็นการเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน รวมทั้งจิตวิญญาณค่านิยมของมนุษย์

2.3 ความสำคัญและประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลที่ปรากฏในสังคมหมู่บ้าน สะท้อนให้เห็นถึงจริยศาสตร์ในการดำรงอยู่ร่วมกันหลายประการ คือ เป็นสังคมที่อยู่บนพื้นฐานของความเรียบง่าย มีการประหยัดและอนุรักษ์สูง มีความมั่นคงต่อการเคารพคนและสรรพสิ่ง มีวิถีแห่งสังคมที่ไม่มุ่งความรุนแรง มีระบบขนาดเล็ก ๆ กระจายตัวทั้งในแง่กายภาพและอำนาจตัดสินใจ มีการอ่อนน้อมถ่อมตนและประนีประนอมสูง ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม จึงเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของสังคม เป็นสิ่งที่มีจุดมุ่งหมายเป็นสิ่งสำคัญ มีความหมายและมีคุณค่าแห่งการดำรงอยู่ร่วมกัน (อภิชาติ ทองอยู่ 2548 : 18)

โดยสรุป ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. ช่วยให้สมาชิกในชุมชน หมู่บ้าน ดำรงชีวิตร่วมกันอยู่ได้อย่างสงบสุข
2. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม

3. ช่วยให้ผู้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และผลกระทบอันเกิดจากสังคมภายนอก

อนึ่ง นาคะบุตร (2540 : 82-83) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีต่อการพัฒนาท้องถิ่นว่า การพัฒนาท้องถิ่นที่อาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นองค์ประกอบจะมีลักษณะดังนี้

1. มีความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เอื้ออำนวย ชี้นำและเป็นทางเลือกที่เหมาะสมต่อสภาวะท้องถิ่นและเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่เข้ามากระทบ
2. ความรู้ ภูมิปัญญาและระบบคุณค่าต่าง ๆ ได้รับการประยุกต์ (Reproduction)

และสืบสานอย่างต่อเนื่อง โดยสมาชิกของชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้หลายรูปหลายลักษณะ ผ่านทางประเพณี พิธีกรรม ตัวบุคคลและการปฏิบัติซ้ำ มีการเลือกสรรและผสมผสานกับความรู้ที่เข้ามาจากภายนอก

3. ผู้นำปัญญาชนชาวบ้าน นักเทคนิคพื้นบ้าน เครือข่ายของกลุ่มบุคคลและองค์กรชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ คือ สถาบันสำคัญของกระบวนการปฏิบัติ ปฏิวัตร ซึ่งมิบทบาทในการพัฒนา การพิทักษ์ปกป้องชุมชนและขยายแนวร่วมในการพัฒนาชุมชน

ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ต่อผู้คนที่อยู่ในชุมชนและต่อบุคคลภายนอกที่ทำงานชุมชนดังนี้ (ชลทิศย์ เอี่ยมสำอาง และวิศนี ศิลตระกูล 2544 : 229-230)

1. ภูมิปัญญาชาวบ้าน ช่วยให้ผู้คนในท้องถิ่นดำรงชีวิตด้วยความสงบสุขกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ความเชื่อและข้อห้ามต่างๆ

2. ภูมิปัญญาชาวบ้านสามารถนำมาใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมเดียวกัน บารมีของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วและเป็นที่ยึดเหนี่ยวกันมา สามารถนำมาลดความขัดแย้งและความถือดีของคนในชุมชน ความเชื่อในเรื่องของบาปบุญคุณโทษ นรกสวรรค์กรรมและวาสนา ส่งผลต่อพฤติกรรมของชาวบ้าน ความซาบซึ้งในนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก ส่งผลให้คนอ่อนน้อมง่าย รักสงบ มีความผูกพันต่อผู้ที่มีความทุกข์ยากและลดการกตัญญูได้

3. ภูมิปัญญาชาวบ้าน มีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบันที่ประยุกต์แล้วนำมาใช้ประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม เป็นต้น

4. ภูมิปัญญาชาวบ้าน ช่วยเสริมสร้างและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของสังคมนั้นจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม ตลอดจนวิถีค่านิยมชีวิตของชาวบ้านเป็นเรื่องที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่บรรพบุรุษ การปรับเปลี่ยน ประยุกต์และการสืบทอดแล้วแต่ต้องอาศัยภูมิปัญญาของผู้คนในสังคม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์และเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่จะต้องภาคภูมิใจเพราะเป็นคุณลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น

5. การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน ช่วยให้เข้าใจชุมชนและสามารถนำมาใช้ในการกำหนดท่าทีและเนื้อหาการทำงานกับชุมชนให้การทำงานด้านการพัฒนา การจัดการศึกษามีความเหมาะสมกับชีวิตความต้องการและสภาพท้องถิ่น ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้ประโยชน์จะเกิดกับกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ทำให้คนในท้องถิ่น ชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสะดวกสบาย ได้ใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพและเป็น

เครื่องมือในการเรียนรู้ของชุมชน มีศักยภาพในการจัดการด้านต่าง ๆ และในการจัดการกับชีวิตของตน

2.4 ปัญหาการสูญเสียภูมิปัญญาท้องถิ่น

จิโรจน์ ตั้งสกุล (2547: 26) ได้สรุปปัญหาที่เกิดจากการสูญเสียภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. การสูญเสียภูมิปัญญาชาวบ้านอันเป็นผลมาจากอิทธิพลของภูมิปัญญาระดับชาติ นับตั้งแต่เริ่มมีแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ซึ่งเน้นให้ประชาชนใช้เงินเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาถือเอาตัวเลขรายได้เป็นตัวชี้วัดการพัฒนา ทำให้มองภาพเกษตรกรรมว่าเกษตรกรรมมีเป้าหมายผลผลิตไม่เพียงพอที่จะสนองตอบระบบตลาดได้ จึงมีรายได้น้อยเพราะขาดเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยและขาดความรู้ในด้านการตลาด โดยไม่ได้ศึกษาสภาพที่แท้จริงว่าชีวิตในชนบทเดิมเป็นมาอย่างไร มีภูมิปัญญา มีจุดแข็งของชนบทอยู่ที่ใด ฟังตนเองได้อย่างไร เป็นการที่รัฐมุ่งควบคุมเกษตรกรให้เดินไปตามทางที่รัฐกำหนด

2. การสูญเสียภูมิปัญญาชาวบ้านนำไปสู่การสูญเสียความเป็นชุมชนกล่าวคือการสูญเสียภูมิปัญญาเปรียบเสมือนเป็นคนที่สูญเสียสมอง ทำให้ชนบทต้องเดินตามกระแสเมืองกระแสโลกไปโดยไม่รู้ว่าจะถูกขูดไปทางไหน กระแสของโฆษณาสินค้าอันเป็นส่วนเกินของชีวิตทำให้ชาวบ้านทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงิน รวมทั้งทำลายทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเคยนับถือเป็นเสมือนแม่ เช่น แม่ธรณี แม่คงคา แม่โพสพ ทำให้คนเห็นเงินเป็นพระเจ้า ยกย่องคนรวยมากกว่าคนมีคุณธรรมซึ่งเป็นวัฒนธรรมเดิมของชุมชน ต่างคนต่างแสวงหาเงินจึงเกิดภาวะตัวใครตัวมันแข่งขันกัน ความสัมพันธ์อันดีงามของชุมชนสูญหายไป

การสูญเสียภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงเหมือนการสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างของชุมชนคนชนบทสิ้นหวังกับการมีชีวิตอยู่ในชนบทเพราะได้สูญเสียความเป็นอยู่ที่เคยอุดมสมบูรณ์เมื่อครั้งที่ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมยังไม่ถูกทำลาย วัฒนธรรมชุมชนอันดีงาม อบอุน สูญเสียความมั่นใจในการพึ่งตนเองกลายเป็นการพึ่งรัฐ

3. การสูญเสียภูมิปัญญาชาวบ้านนำไปสู่การสูญเสียทรัพยากร อันเป็นพื้นฐานการผลิต จะเห็นได้จากป่าไม้เมืองไทยลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว จนขาดสมดุลธรรมชาติ การสูญเสียพื้นที่ป่าเป็นเหตุให้เกิดฝนทิ้งช่วงบ่อยขึ้น เป็นเหตุให้แหล่งน้ำตามธรรมชาติทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ถูกทำลาย แต่บางปีจะเกิดน้ำท่วมอย่างเฉียบพลันเพราะไม่มีป่าซับน้ำไว้ ความชื้นทั้งในอากาศ ผิวดินและในดินลดลง หน้าดินถูกชะล้างพังทลายจนหมดความอุดมสมบูรณ์ ความเค็มจากใต้ดินเริ่มมาอยู่บนผิวดินเป็นเหตุทำให้การเกษตรล้มเหลวและสูญเสียที่ดินในที่สุด อาหาร

ตามธรรมชาติที่เคยหาได้ใกล้ๆ บ้านสูญหายไปหมด จึงต้องซื้อทุกอย่างกินด้วยเงิน เป็นการสูญเสียความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง

2.5 การถ่ายทอดและเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในอดีตชาวบ้านทุกหมู่เหล่าได้ใช้สติปัญญาของตนเองสั่งสมความรู้และประสบการณ์เพื่อการดำรงชีวิตมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน และถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอาศัยศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อถือผีสาวต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อบรรพบุรุษ เป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดและเรียนรู้สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษในอดีตถึงลูกหลานในปัจจุบัน ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

2.6 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542: 93) ได้จัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ผลการศึกษาสรุปลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญา ดังนี้

1. การทำให้ผู้เป็นตัวอย่าง คือว่า เป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโส หรือผู้แต่่าผู้แก่โดยเป็นตัวอย่างของคนในครอบครัว ญาติพี่น้องชุมชนเดียวกัน
2. การคิดร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกละความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนและเสนอความเห็นอย่างมีเหตุผลเปิดโอกาสถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน
3. การบรรยายหรือเวทีชาวบ้าน เป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ของชาวบ้านร่วมกัน อันส่งผลให้สมาชิกของชุมชนมีความรู้ ความสามารถสูงขึ้น

ปทุม นิคมานนท์ (2535 : 279-281) ได้กล่าวถึงการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยสรุปไว้ดังนี้

1. การสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาชีพของหมู่บ้านแทบทุกครัวเรือนทำกันอาจเป็นอาชีพรองมาจากการทำนาทำไร่ เช่น เครื่องปั้นดินเผา จักสาร ทอผ้า ซึ่งสมาชิกของชุมชนได้คลุกคลี คุ่นเคยมาแต่เด็กภายใต้สภาพการดำรงชีวิตในปัจจุบัน
2. การสืบทอดภายในครัวเรือน เป็นการสืบทอดความรู้ ความชำนาญ ที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ เป็นความสามารถเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะครอบครัว เช่น ความสามารถในการรักษาโรค งานช่างศิลป์ งานฝีมือ ความรู้ด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ความรู้เหล่านี้จะถ่ายทอดภายในครอบครัว เครือญาติ บางอย่างมีการหวงแหนและเป็นความลับในสายตระกูล

3. การฝึกจากผู้ชำนาญเฉพาะอย่าง เป็นการถ่ายทอดที่ผู้สนใจไปขอรับการถ่ายทอดจากผู้รู้ อาจเป็นญาติหรือไม่ใช่ญาติหรืออาจอยู่นอกชุมชน

4. การฝึกฝนด้วยตนเอง อาชีพและความชำนาญหลายอย่างเกิดขึ้นด้วยการคิดค้นดัดแปลงและพัฒนาขึ้นมาด้วยตนเองและถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน

วิชิต นันทสุวรรณ (2528: 8-10) ได้กล่าวถึงลักษณะของการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านว่ามีลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. การถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างวัย

ในแง่มุมของชีวิตหมู่บ้าน คน ๆ หนึ่งตั้งแต่เกิดจนตายมีการแบ่งลำดับขั้นทางวัยวุฒิ 5 ชั้น หรือ 5 ช่วง คือ ช่วงวัยเด็ก ช่วงวัยหนุ่มสาวจนถึงอายุบวชเรียน ช่วงแต่งงานมีครอบครัว ช่วงวัยกลางคนและช่วงวัยแก่ ทั้ง 5 ช่วงวัยมีการถ่ายทอดประสบการณ์ของกันและกันตลอด

2. การเกี่ยวข้องกับสถาบันต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

สถาบันต่าง ๆ ในชุมชนเป็นตัวเก็บสะสมประสบการณ์ภูมิปัญญาที่คนรุ่นหนึ่งได้สรุปไว้และถ่ายทอดให้กับคนอีกรุ่นหนึ่ง สถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในวิถีชีวิตของชาวบ้านและมีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์ คือ ครอบครัว วัด การทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งทางประเพณีและความเชื่อ

3. การเรียนรู้เชิงประจักษ์

ลักษณะเด่นของภูมิปัญญาท้องถิ่นและการถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม ความเข้าใจนั้นมาจากการได้รู้ ได้เห็น การเกิดแก่เจ็บตายในตลอดช่วงชีวิต การสะสมจากการปฏิบัติที่ทำให้ประจักษ์ชัดจากประสบการณ์การเข้าร่วม ประจักษ์ชัดถึงความรู้สึกเป็นสุขเป็นทุกข์ เป็นการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับการเคลื่อนไหวของวิถีชีวิตชุมชน

แบบฉบับวิชาแก้โรคของวิจิตรคุณปรีญาตรี

William (1991 : 333) ได้แบ่งการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การบอกเล่าต่อกันมาในสังคมดั้งเดิมของชนกลุ่มหนึ่ง ๆ การถ่ายทอดโดยการบอกเล่าจากผู้สูงอายุกว่าไปสู่สมาชิกของกลุ่ม เช่น บรรพบุรุษเล่าสู่ลูกหลาน

2. การเรียนรู้หรือการได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นราวคราวเดียวกัน เป็นเพื่อกัน (Peer) อาจเรียนรู้มาพอ ๆ กัน

3. การที่คนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถดีกว่าเป็นผู้ถ่ายทอดให้ ซึ่งผู้ใหญ่ อาจเรียนรู้จากลูกหลาน เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถสอนให้

มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ (2540: 32) มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านจำแนกได้ดังนี้

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงเวลาสั้นในสิ่งที่ใกล้ตัวซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอดต้องง่าย ๆ สนุกสนานและดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำ การเล่นปริศนาคำทาย ฯลฯ วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัยและบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมสิ่งที่ดีควรทำและไม่ควรทำ

2. การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มาพอสมควรแล้วและเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรง หรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ ดังจะเห็นได้โดยทั่วไป ในพิธีกรรมแต่งงานของทุกท้องถิ่นจะมีขั้นตอน มีคำสอนที่ผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาวอยู่ทุกครั้ง รวมทั้งการลงมือประกอบอาชีพตามอย่างบรรพบุรุษก็มีการถ่ายทอดเชื่อมโยงประสบการณ์มาโดยตลอด

นอกจากนี้ยังได้แบ่งวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. แบบเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การจารหรือเขียนใส่ใบลาน สมุดข่อย หนังสือ

2. แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ทำได้หลายรูปแบบ คือ

2.1 โดยการบอกเล่าจากปากสู่ปาก เช่น การเทศนา การสั่งสอนของผู้ใหญ่แก่

คู่บ่าวสาวในพิธีแต่งงาน การสั่งสอนวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

2.2 โดยผ่านพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณี เช่น พิธีแห่เทียนพรรษา พิธีแห่บั้งไฟ พิธีบายศรีสู่ขวัญ พิธีผูกเสี่ยว เป็นต้น

2.3 โดยแฝงอยู่ในรูปของการบันเทิงต่าง ๆ ที่สอดแทรกถึงกระบวนการและเนื้อหาซึ่งจะออกมาในรูปของคำร้อง บทร้อง การแสดงต่างๆ เช่น ลิเก ลำตัด โนรา หนังตะลุง เพลงเรือ เพลงอีแซว เพลงฉ่อย ฯลฯ

ส่วนในปัจจุบันในยุคที่การสื่อสารมวลชน การคมนาคม เทคโนโลยี มีความเจริญก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว ก็มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านสื่อมวลชนทุกสาขาไม่ว่าจะเป็น หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์และอื่นๆ

จากลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาต่างๆ จะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นสิ่งที่ทำให้ภูมิปัญญาของชาวบ้านยังคงดำรงอยู่ ดังนั้น การศึกษารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านจะทำให้ทราบถึงองค์ความรู้ที่สามารถนำมาปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

2.7 การศึกษาพัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น แม้ว่าจะเป็นองค์ความรู้อันมหาศาลที่มีอยู่ทั่วไปทุกหมู่บ้านแต่เมื่อถูกละเลย ขาดการยอมรับ ขาดการสืบทอด ในที่สุดก็จะขาดสายใยแห่งการต่อโยงระหว่างของเก่ากับของใหม่ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน (สามารถ จันทรสุรีย์ 2536 : 156-159) จึงจำเป็นต้องหาแนวทางการศึกษาและเผยแพร่ดังต่อไปนี้

1. การทำความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยศึกษาหาความรู้ทำความเข้าใจ จากนั้นก็ไปเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน พบปะสนทนากับปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อดำเนินการส่งเสริมพัฒนา พื้นฟู สืบทอดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการสืบค้น สอบถาม ความร่วมมือจากชาวบ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลมาแล้วนำมาวิเคราะห์ จัดระบบเป็นเอกสารสำหรับศึกษา ส่งเสริม เผยแพร่ ค้นคว้าวิจัยในระดับลึกต่อไป

3. การศึกษา ค้นคว้าและวิจัย โดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และเกิดความรู้ในรากเหง้าพื้นเพของภูมิปัญญาในแต่ละด้านของแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง

4. การส่งเสริมเผยแพร่ โดยการรวบรวมองค์ความรู้ที่เหมาะสม แล้วเลือกสรรอย่างพิถีพิถันระมัดระวังที่เหมาะสมในแต่ละประเด็น แต่ละลักษณะนำมาจัดทำสื่อเพื่อการเผยแพร่ทางสื่อมวลชนทุกสาขาตามโอกาสอันเหมาะสม โดยมีเป้าหมายเผยแพร่ในประเทศเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านนำความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านเหล่านั้นไปสืบทอด ปรับประยุกต์ให้ทันสมัย ส่วนการเผยแพร่ไปสู่ต่างประเทศ เพื่อให้เห็นถึงศักดิ์ศรีอันดงามของปราชญ์ชาวบ้านไทยและเกียรติภูมิของชาติ

5. การสนับสนุนคืนภูมิปัญญาให้แก่ชาวบ้าน โดยยอมรับในความมีภูมิปัญญาของชาวบ้าน ไม่ดูถูกดูแคลน ยอมรับในศักยภาพของชาวบ้านในความเป็นตัวของตัวเอง ให้มีอิสระในการตัดสินใจอย่างมีศักดิ์ศรี เลิกบงการ เลิกครอบงำชาวบ้าน โดยยกย่องและให้กำลังใจช่วยเหลือสนับสนุนในกิจกรรมที่ชาวบ้านคิด ชาวบ้านทำ ด้วยความเคารพ

6. การประสานแผนเพื่อสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน โดยการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีการร่วมมือกันไปศึกษาข้อมูล หาความรู้ แล้วสนับสนุนให้มีการ

แลกเปลี่ยน ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันของชาวบ้าน แล้วสร้างเครือข่าย ให้มีการเชื่อมโยง สืบทอด ปรับประยุกต์ร่วมผนึกกำลังกัน แบ่งงานกันทำตามศักยภาพของ ประชาชนแต่ละท้องถิ่น แต่ละด้าน โดยหน่วยงานงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

สำหรับภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นจากการสืบทอด ถ่ายทอด องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมใน ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ แล้วพัฒนา เลือกรสร ปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความ ชำนาญสามารถที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตให้เหมาะกับยุคสมัย แล้วเกิดภูมิปัญญา (องค์ความรู้ ใหม่) ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่มีการสิ้นสุด ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภูมิ ปัญญาดังนี้ (เกษม สุขสวัสดิ์ 2547 : 17)

1. ความรู้เดิมในเรื่องเหล่านั้นผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ
2. การสั่งสม การสืบทอดในเรื่องนั้น
3. ประสบการณ์เดิมที่สามารถเทียบเคียงกับเหตุการณ์หรือประสบการณ์ใหม่ได้
4. สถานการณ์ที่ไม่มั่นคงหรือมีปัญหาที่ยังหาทางออกไม่ได้
5. รากฐานทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมและความเชื่อ

กล่าวโดยสรุปคือ จากการทบทวน วรรณกรรมที่เกี่ยวกับแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง หรือ ผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ความรู้เหล่านี้สอนให้เด็กเคารพผู้ใหญ่ มีความกตัญญูรู้คุณ พ่อแม่ และผู้มีพระคุณ มีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันข้าวของของตนให้แก่ผู้อื่น ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่มีคุณธรรม สอนให้คนเป็นคนดี สอนให้คนเคารพธรรมชาติ รู้จักพึ่งพาอาศัยธรรมชาติโดยไม่ทำลาย ให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และคนที่ล่วงลับไปแล้วภูมิปัญญา ชาวบ้านเป็นความรู้เรื่องการทำมาหากิน เช่น การจับปลา การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การทอผ้า ทอ เสื่อ การสานตระกร้าและเครื่องใช้ด้วยไม้ไผ่ ด้วยหวาย การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องมือ ทางการเกษตร นอกจากนั้น ยังมีศิลปประติมากรรม การฟ้อนรำ และการละเล่นต่าง ๆ การรักษาโรคด้วย วิธีต่าง ๆ เช่น การใช้ยาสมุนไพร การนวด เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่ บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และถ่ายทอดมาให้เรา มีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ความรู้เหล่านี้เกิด ประโยชน์แก่สังคมปัจจุบัน ด้วย คือ การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการประยุกต์ ดังนั้นจากการทบทวน วรรณกรรมที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำมาสร้างองค์ความรู้และกรอบแนวคิดใน การศึกษาเพื่อทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้และระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้

หลักของแนวคิดการจัดการความรู้คือ การยกระดับความรู้เพื่อที่จะนำสิ่งที่เรียกว่า ทูมทางปัญญา (Intellectual Capital) มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในกิจการงานหนึ่งๆ ไม่ว่าจะในองค์กรหรือในกลุ่มคน เพื่อให้สามารถทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดีขึ้น โดยสมมติฐานเบื้องต้นคือความรู้ที่มีอยู่ทั่วไป ฉะนั้นจึงต้องรู้จักนำสิ่งนั้นมาเลือกใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น รวมทั้งสร้างหรือทำให้เพิ่มพูนขึ้น เมื่อนำแนวคิดนี้มาใช้ในการทำงานหรือกิจกรรมทุกเรื่องนั้นหมายความว่า เวลาหน่วยงานหรือองค์กรใดทำงาน และตระหนักถึงความสำคัญในเรื่อง การจัดการความรู้ ก็จะสามารได้ ชื่นส่วนความรู้ (Knowledge Component) เข้าไปในทุกกิจกรรม หรือทำให้เกิดกิจกรรมสร้างความรู้ในการทำงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำได้ประโยชน์มากขึ้นก่อให้เกิดคุณค่าหรือมูลค่า เช่น ทางด้านธุรกิจอาจเป็นเรื่องมูลค่าเป็นหลัก ขณะที่หากนำมาเชื่อมโยงทางด้านสังคมอาจไม่ได้เป็นเรื่องของมูลค่าหรือผลงอกเงยที่เป็นเงิน แต่เป็นเรื่องของคุณค่าที่เกิดกับสังคม เป็นต้น แนวคิดเรื่องการจัดการความรู้เป็น “ยุคหลังอุตสาหกรรม” หรือ “ยุคแห่งความรู้” ดังนั้นการจัดการความรู้จึงมีความสำคัญต่อกิจการทุกประเภท (เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ: 2546) และทำให้ “ความรู้” กลายเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าที่สุดของบุคคล กลุ่ม และองค์กร รวมไปถึงชุมชนท้องถิ่นด้วย ก่อนที่เราจะทำความเข้าใจกับแนวคิด “การจัดการความรู้” เราจำเป็นต้องเข้าใจก่อนว่า “ความรู้” คืออะไร

วิจารณ์ พานิช (2553) ได้ให้ความหมายที่แตกต่างออกไป โดยกล่าวว่า “ความรู้” เป็นสิ่งที่ทำให้ชัดเจนได้ยาก เนื่องจากมี 3 สิ่งที่เกี่ยวข้องกันและต้องแยกจากกันให้ชัดเจน คือ ข้อมูล (Data) สารสนเทศ (Information) และความรู้ (Knowledge) กล่าวคือ “ข้อมูล” อาจเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย หรือข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากมีการนำมาตีความวิเคราะห์ ประมวล แยกส่วนที่ผิดพลาดออกไป หรือสรุปย่อให้สั้นลง จะกลายเป็น “สารสนเทศ” และสารสนเทศจะเปลี่ยนไปเป็น “ความรู้” โดยคน โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ การเปรียบเทียบ การตรวจสอบ ผลกระทบ การเชื่อมโยงกับความรู้อื่น การนำมาอภิปรายโต้เถียงหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้เกิดขึ้นโดยกระบวนการภายในคนหรือกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างคนในองค์กร เราจะพบความรู้อยู่ในตัวคนและในกิจกรรมประจำวันขององค์กร ความรู้เหล่านี้ถ่ายทอดจากตัวบุคคล โดยกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่การพูดคุย ไปจนถึงการฝึกฝน หรืออาจถ่ายทอดผ่านสื่อ เช่น หนังสือ และสื่ออื่น ๆ

กองบรรณาธิการวารสารฟ้าเดียวกัน (2547) กล่าวว่า “ญาณวิทยา” เป็นเรื่องของทฤษฎีว่าด้วยความรู้ ซึ่งหมายความว่า ความรู้ทุกชุดต้องมีทฤษฎีเป็นฐาน ไม่มีความรู้ใดที่ดำรงอยู่โดยปราศจากทฤษฎี ประเด็นหลักที่ต้องนำมาพิจารณาถึง “ความรู้” ตามหลักทฤษฎีว่าด้วยความรู้คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุที่ศึกษากับตัวผู้ศึกษา 2) ฐานคติหรือความเชื่อของทฤษฎีแต่ละ

ชุดที่แตกต่างกัน นำไปสู่การมองปัญหาที่แตกต่างกัน และ 3) ภาษา ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะวิธีหาความรู้ทุกชนิดต้องสื่อผ่านภาษา แต่ภาษาไม่ใช่สิ่งที่เป็นกลาง เนื่องจากภาษาทุกชุดอัดแน่นไปด้วยระบบคิด ระบบคุณค่าชุดหนึ่งเสมอ และพร้อมกันนั้นภาษาก็ถูก “ทำให้เป็นสถาบัน (Institutionalization)” หรือ “ทำให้มีลักษณะเฉพาะ (Typically)” เพื่อให้ระบบคิด ระบบคุณค่า นั้น ๆ ดำรงอยู่ได้ ดังนั้นสิ่งที่เรียกว่า “ความรู้” มีองค์ประกอบ หลักเกณฑ์มากมาย ซึ่งองค์ความรู้ทุกชนิดทำหน้าที่ลากเส้นแบ่งว่า อะไรคือความรู้ อะไรไม่ใช่ความรู้ และเส้นแบ่งทุกชนิดคือ “อำนาจ” ดังนั้นความรู้กับอำนาจจึงแยกกันไม่ออก นอกจากนี้ความรู้ทุกชนิดยังสร้างตัวแสดง (Agents) ขึ้นมาเพื่อเป็นสื่อให้ความรู้ชุดนั้นสามารถดำเนินต่อไปได้ หรือพูดอย่างสุดโต่งก็คือ “เราเป็นร่างทรงของความรู้” มีพิธีกรรมมากมายในการบ่มเพาะสร้างตัวแสดง เช่น ต้องเรียนรู้ศัพท์เทคนิคขององค์ความรู้ที่เราจะรับเอาไปเป็นข้อปฏิบัติแล้วพูดให้เหมือน เป็นต้น

กองบรรณาธิการวารสารฟ้าเดียวกัน (2547) กล่าวถึง การมองความรู้แบบสตรีนิยม (Feminism) ซึ่งเชื่อว่าความรู้ไม่สามารถแยกตัวตนของผู้สร้างความรู้ออกจากความรู้ ซึ่งต่างจากญาณวิทยากระแสหลักปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่แยกผู้ศึกษาและสิ่งที่ถูกศึกษาออกจากกัน คำถามสำคัญที่ญาณวิทยาแบบสตรีนิยมตั้งขึ้นก็คือ ความรู้ถูกสร้างขึ้นโดยใคร สร้างขึ้นมาอย่างไร และแพร่กระจายในสังคมอย่างไร พร้อมกันนั้นญาณวิทยาแบบสตรีนิยมได้เสนอการสร้างความรู้ในมุมมองของผู้หญิงเอง โดยใช้วัตถุดิบจากพื้นที่ประสบการณ์ของผู้หญิง ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาท้าทายความคิดกระแสหลัก ที่มีลักษณะเหมารวมและใช้ประสบการณ์ของผู้ชายเป็นศูนย์กลาง การมองความรู้แบบสตรีนิยมจึงเห็นว่า “ความรู้” เป็นสิ่งที่ผูกติดกับตำแหน่งที่ทางสังคม ความรู้กับตัวผู้สร้างความรู้ไม่สามารถแยกขาดออกจากกัน ดังนั้นความรู้จึงไม่มีลักษณะเป็นวัตถุวิสัย (Objectivity) เพราะกระบวนการค้นหาความรู้แบบเดิมมีความคับแคบ ไม่เปิดกว้างต่อการนำสิ่งต่าง ๆ มาคิดร่วมกัน

พลังงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

กล่าวโดยสรุป การนิยาม “ความรู้” คืออะไร มักจะไปเชื่อมโยงกับ “ความจริง” คืออะไรด้วย นอกจากนี้ยังทำให้เราคิดว่าผู้ที่เข้าถึงความรู้ จะเป็นผู้ที่เข้าถึงความจริงไปด้วย การนิยามความรู้ ของผู้รู้หรือของสำนักคิดต่างๆ มีความหมายที่แตกต่างและหลากหลายไปตามฐานคติหรือความเชื่อของแต่ละคน ขึ้นอยู่กับว่าเราจะใช้ทฤษฎีใดในการหาคำตอบนั้น ๆ เนื่องจากความรู้ที่มีอยู่รอบๆ ตัวเรามีอยู่มากมายเกินกว่าที่จะกล่าวได้มันไม่ใช่สิ่งที่ยุคหนึ่ง ตายตัว สมบูรณ์เด็ดขาด แต่มีลักษณะที่กำลังจะเกิดหรือกำลังจะเป็นอยู่ตลอดเวลา และเมื่อใดที่สังคมเปลี่ยนแปลงไป กฎเกณฑ์ที่กำหนดว่าอะไรคือความรู้ก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และที่สำคัญคือ “ความจริง” ไม่สามารถจะแบ่งแยกออกเป็นชิ้น ๆ แล้วให้มีความเป็นอยู่ของมันเองต่างหากอย่างอิสระ

ได้ เพราะจะทำให้เราไม่สามารถมองเห็นความเป็นเหตุเป็นปัจจัยเกี่ยวพันซึ่งกันและกันของปรากฏการณ์นั้น

ความหมายของการจัดการความรู้ (Knowledge Management) หมายถึง การยกระดับความรู้ขององค์กร เพื่อสร้างผลประโยชน์จากต้นทุนทางปัญญา เป็นกระบวนการที่เป็นเครื่องมือหรือวิธีการเพิ่มมูลค่าของกิจการในองค์กร กลุ่มบุคคลหรือเครือข่ายของกลุ่มบุคคล การจัดการความรู้ไม่ได้มีความหมายเพียงแค่การนำความรู้มาจัดการ แต่มีความหมายจำเพาะและลึกซึ้งกว่านั้น การจัดการความรู้ประกอบด้วยกิจกรรมและกระบวนการต่อไปนี้

1. การสกัดค้นและรวบรวมความรู้ คัดเลือกเอาไว้เฉพาะความรู้ที่จำเป็นสำหรับการใช้ประโยชน์ ทั้งจากภายในองค์กรและจากภายนอกองค์กร นำมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือ และความเหมาะสมกับบริบทของสังคมและองค์กร

2. การจัดหมวดหมู่ความรู้ ให้เหมาะสมต่อการใช้งาน

3. การจัดเก็บความรู้ เพื่อให้ค้นหาได้ง่าย

4. การสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้

5. การจัดกิจกรรมและกระบวนการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้

6. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อยกระดับความรู้

การพัฒนาเครือข่ายการจัดการความรู้

การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสุขภาวะของชาติ โดยตั้งเป้าหมายสู่การพึ่งตนเองและสามารถอยู่กับกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างเป็นสุข ฐานคิดต้องสามารถสกัดสิ่งที่เรียกว่า ภูมิปัญญา ออกมาเพื่อทำความเข้าใจ แบบแผนของระบบภูมิปัญญานั้นให้ได้ ไม่ใช่การประมวลเนื้อหาภูมิปัญญาเพียงอย่างเดียว ซึ่งการเก็บวิเคราะห์ข้อมูลภูมิปัญญาควรเน้นวิธีการเชิงคุณภาพ การสนับสนุนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สูญหาย โดยการปลูกฝังถ่ายทอดองค์ความรู้จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านสุขภาพ ศิลปวัฒนธรรม โดยมีภูมิปัญญาของจริงเป็นตัวช่วยให้เห็นและจับต้องได้ และที่สำคัญจะต้องมีเป้าหมายมากกว่าแค่การอนุรักษ์ เช่น สามารถพัฒนาให้เป็นวิชาชีพนำมาสร้างเศรษฐกิจได้ หรือนำมาประยุกต์ให้สมัยใหม่ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของตน และทำให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนต่อไป

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้ฐานข้อมูลหรือวิธีการอื่น ๆ เป็นเครื่องมือควรมองไปที่สามองค์ประกอบ คือ 1) เนื้อหาสาระของภูมิปัญญา 2) กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการที่ก่อให้เกิดการสะสมกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระบวนการเลือกสรรปรุงแต่ง/พัฒนากระบวนการถ่ายทอด เป็นต้น และ 3) เป้าหมายว่าจะไปสู่ทิศทางอะไร เช่น การพึ่งพา

ตนเอง ความสามารถในการแข่งขัน ความพอเพียง หรือให้สอดคล้องกับยุคสมัย เป็นต้น (เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ 2546)

ปัญหาสำคัญของการจัดการความรู้ในท้องถิ่น

วารสารณ์ หลวงมณี (2545) ซึ่งให้เห็นถึงปัญหาที่สำคัญของการจัดการสารสนเทศภูมิปัญญาชาวบ้าน อันเป็นปัญหาของการจัดการความรู้ในท้องถิ่นด้วย อันได้แก่ ประการแรกขาดการจดบันทึก ไม่มีการถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือขาดการจัดการสารสนเทศภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างเป็นระบบ ประการที่สอง การหวงความรู้ ทำให้เกิดปัญหาการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศภูมิปัญญาชาวบ้าน การถ่ายทอดด้วยการบอกเล่าให้กับบางคนเท่านั้น และถ่ายทอดเพียงบางส่วนในรูปคำปริศนา ทำให้ความรู้ที่ได้รับสืบทอดมาไม่สมบูรณ์ การเผยแพร่สารสนเทศภูมิปัญญาชาวบ้านจึงทำได้อย่างจำกัด ประการที่สาม ขาดการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สารสนเทศภูมิปัญญาชาวบ้านบางเรื่องสูญหายไปพร้อมกับตัวผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน และประการสุดท้าย การพัฒนาที่ไม่เคารพภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำให้มีการนำเอาภูมิปัญญาจากภายนอกเข้ามาโดยขาดความเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมไทยและท้องถิ่น ส่งผลให้ขาดความมั่นใจในองค์ความรู้ของตนเอง หันไปพึ่งพิงองค์ความรู้จากภายนอก รวมไปถึงทรัพยากรอื่น ๆ ด้วย

จากแนวความคิดการจัดการความรู้ที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า “การจัดการความรู้” เป็นกระบวนการที่หลากหลายในการเข้าถึง “ความรู้” และ “ความจริง” รวมไปถึงการเลือกเอาความรู้และความจริงเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิต แต่เนื่องจากแหล่งของความรู้มีอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในบุคคล (Tacit Knowledge) และความรู้ที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลสามารถเห็นได้ชัดเจน (Explicit Knowledge) ในการดำเนินโครงการวิจัย จะให้ความสำคัญกับความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล เนื่องจากความรู้ที่มีประโยชน์นั้นบางครั้งมีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) ค่อนข้างมาก ดังนั้นการจัดการความรู้เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีธรรมชาติการเรียนรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งที่โครงการฯ ได้นำมาใช้คือ “การย่อยความรู้” นั้น เพื่อลดระดับความเป็นนามธรรมลงมาให้ใกล้เคียงกับปรากฏการณ์ (Phenomena) ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ และการเลือกใช้ความรู้ที่จะนำไปแก้ไขปัญหาในชุมชนท้องถิ่น จำเป็นต้องทำผ่านตัวแทนที่เป็นคนในชุมชนท้องถิ่น หรือ “กลไกการจัดการความรู้ในท้องถิ่น” ซึ่งในโครงการวิจัย คาดหวังให้ “วิทยากรกระบวนการ” เป็นผู้ทำหน้าที่นี้ เนื่องจากมีเพียงคนในชุมชนท้องถิ่นเท่านั้นที่จะเข้าใจบริบทของท้องถิ่นได้อย่างครอบคลุมรอบด้านทั้งระบบ และสามารถเลือกใช้ “กลไก” ในการจัดการความรู้ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีธรรมชาติการเรียนรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

ระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้

ในปัจจุบัน “ความรู้” คือ แรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญ และได้แปรสภาพเป็นสิ่งที่สามารถซื้อขายได้เหมือนสินค้าทั่วไป การพัฒนาการเช่นนี้เกิดขึ้นจากพลังผลักดันในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ลดค่าใช้จ่ายในการแสวงหาและแพร่กระจายความรู้ การที่จะพัฒนาองค์ความรู้ให้กลายเป็นนวัตกรรมสำเร็จได้นั้น องค์ประกอบหนึ่งคือ การเพิ่มขึ้นของการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้ประกอบการและผู้มีบทบาทสำคัญอื่น ๆ ในอุตสาหกรรม กระบวนนี้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายที่สูงมาก นับเป็นปัจจัยที่สำคัญมากอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ช่วยสร้างให้เกิดระบบเศรษฐกิจใหม่ขึ้นที่เรียกว่า เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy : KBE) (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2549)

เศรษฐกิจฐานความรู้ หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่มากฐานตั้งอยู่บนการผลิต การแพร่กระจายและการใช้ความรู้ ในระบบเศรษฐกิจนี้มีความเข้มข้นในการเชื่อมโยงระหว่างผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการสร้างความรู้และการทำงานนวัตกรรม และความรู้จะถูกใช้อย่างแพร่หลายในแทบทุกกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ถ้าหากพลวัตการใช้และการแพร่กระจายความรู้นี้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจก็จะเคลื่อนตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยความรู้ (Knowledge-Driven Economy) อันหมายความว่า ความรู้เป็นพลังและเป็นแรงขับเคลื่อน (Dynamo) ระบบเศรษฐกิจอย่างแท้จริง (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2549)

เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยความรู้มีผลกระทบต่อวิธีการสร้างนวัตกรรม และกระบวนการทำงานนวัตกรรม มุมมองเดิมที่พิจารณาว่านวัตกรรมมีพื้นฐานมาจากการวิจัย เป็นมุมมองของทฤษฎีการผลักดันด้วยเทคโนโลยี (Technology-Push Theory) ซึ่งปัจจุบันได้ถูกแทนที่ด้วยนวัตกรรมเครือข่ายความร่วมมือทางสังคม โดยความรู้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการส่งเสริมนวัตกรรม โดยนวัตกรรมเป็นศูนย์กลางของความสำเร็จในการแข่งขันเชิงธุรกิจ ความสำคัญของนวัตกรรมในมิติใหม่นี้ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย องค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะขนาดใหญ่หรือเล็กต่างหันมาเริ่มประเมินสินค้า ผลิตภัณฑ์ บริการ และแม้แต่วัฒนธรรมองค์กรของตนใหม่แต่เพียงเพื่อรักษาสถานะขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาด ส่วนองค์กรที่มองการณ์ไกลกว่านั้นตระหนักดีว่า มีแต่การเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคนเท่านั้นที่จะช่วยให้องค์กรอยู่รอดได้ท่ามกลางการแข่งขันอย่างรุนแรง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หมายถึงการสร้างสิ่งใหม่จากความคิดสร้างสรรค์ใหม่ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการใหม่ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ อีกนัยหนึ่งคือนวัตกรรมนั่นเอง ดังนั้นการทำ

นวัตกรรมเท่านั้นจึงจะช่วยให้บริษัทสามารถแข่งขันได้อย่างแท้จริง (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2549)

เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยความรู้นั้น ความจริงไม่ใช่เป็นความคิดที่ใหม่ หากแต่เป็นผลการวิวัฒน์ของกรอบความคิดเรื่องความรู้และเศรษฐกิจความรู้ ซึ่งกำเนิดครั้งแรกในราวทศวรรษ 1960 โดยเป็นผลมาจากแนวโน้มการแพร่ของข้อมูลในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีนั่นเอง ในราวกลางทศวรรษที่ 1990 แนวคิดก็พัฒนาไป หมายถึงคุณลักษณะเฉพาะของเศรษฐกิจใหม่สองประการ ประการแรกคือ ความรู้ซึ่งทวีความสำคัญทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพมากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต ประการที่สองคือ การประยุกต์ใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพได้กลายเป็นแรงขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สำคัญ (Godin 2003) ซึ่งหมายถึง เศรษฐกิจความรู้ (Knowledge Economy) โดยเชื่อว่ามีรากฐานมาจาก ระบบที่มีประสิทธิภาพในการจัดสรรและเข้าถึงความรู้ในฐานะที่เป็นเงื่อนไขจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเพิ่มขึ้นของโอกาสในการสร้างนวัตกรรม (David and Foray 1995)

OECD (1996) ได้ให้คำจำกัดความของเศรษฐกิจฐานความรู้ไว้ว่าหมายถึง เศรษฐกิจที่มีฐานจากการสร้าง การแพร่กระจายการใช้ความรู้และข้อมูลข่าวสารให้เป็นประโยชน์ ในการนี้ไม่ใช่เป็นเพียงการกำหนดกรอบความรู้เท่านั้น แต่หมายถึงการใช้และการแสวงหาประโยชน์จากความรู้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในกิจกรรมทางเศรษฐกิจในทุกขั้นตอน (กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ 2549) จะเห็นได้ว่าแนวความคิดในเรื่องเศรษฐกิจความรู้มีมายาวนานกว่า 40 ปี แต่ในปัจจุบันมีปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการที่ทำให้ความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นคือ

1. ความก้าวหน้าในลักษณะก้าวกระโดดทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2. ความเร็วของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3. การเพิ่มขึ้นของสภาวะการแข่งขันในตลาดโลก

4. การเปลี่ยนแปลงทางอุปสงค์ รสนิยมและทัศนคติของผู้บริโภคเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของรายได้

กล่าวโดยสรุปคือ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องแนวคิดการจัดการความรู้และระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้ เป็นกระบวนการที่หลากหลายในการเข้าถึง “ความรู้” และ “ความจริง” รวมไปถึงการเลือกเอาความรู้และความจริงเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิต แต่เนื่องจากแหล่งของความรู้มีอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในบุคคล และความรู้ที่อยู่ภายนอกตัวบุคคล สามารถเห็นได้ชัดเจนในระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้ การเชื่อมความรู้ให้สัมพันธ์กับ

ความต้องการของตลาดและสร้างสถานะที่เหมาะสมต่อการทำนวัตกรรม เป็นหัวใจสำคัญของความสามารถในการแข่งขัน เศรษฐกิจความรู้ก่อให้เกิดโอกาสใหม่ ๆ แก่ผู้ประกอบการ ในขณะที่ตัวผู้ประกอบการเองต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวและใช้ประโยชน์จากเศรษฐกิจใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มในองค์กร ในระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้ การเชื่อมความรู้ให้สัมพันธ์กับความต้องการของตลาดและสร้างสถานะที่เหมาะสมต่อการทำนวัตกรรม เป็นหัวใจสำคัญของความสามารถในการแข่งขัน เศรษฐกิจความรู้ก่อให้เกิดโอกาสใหม่แก่ผู้ประกอบการ ในขณะที่ตัวผู้ประกอบการเองต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวและใช้ประโยชน์จากเศรษฐกิจใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มในองค์กร

แนวคิดการจัดการความรู้และระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้ สามารถนำไปใช้ในการสร้างองค์ความรู้ และกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล

4. สถานการณ์ทั่วไปของธุรกิจและผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ทำให้นครปฐมเป็นพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนาตามพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อรองรับการขยายตัวศักยภาพที่เป็นจริงบนฐานของสภาพแวดล้อม ยุทธศาสตร์การพัฒนามาของจังหวัดนครปฐมตลอดจนบริบททางเศรษฐกิจจากอดีตถึงปัจจุบัน และแนวโน้มของธุรกิจโลก ประกอบกับการวิเคราะห์สถานการณ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความโดดเด่นของจังหวัดนครปฐม และมีศักยภาพสูงที่จะพัฒนาต่อยอดให้สอดคล้องและรองรับแนวโน้มของโลกอนาคตที่ต้องการแหล่งผลิตอาหารปลอดภัย ก็คือ กลุ่มสาขาการผลิตเนื่องจากมีความพร้อมด้วย “จุดแข็ง” หลายประการ ทั้งด้านพื้นที่ซึ่งเป็นที่ราบลุ่ม ดินฟ้าอากาศที่เอื้ออำนวยต่อเกษตรกรรม ภูมิปัญญาด้านการเกษตรและการแปรรูปอาหาร การคมนาคมและการขนส่งที่สะดวก การมีองค์พระปฐมเจดีย์เป็นศูนย์รวมจิตใจสำหรับนักท่องเที่ยว มีตลาดน้ำและตลาดผลไม้หลายแห่ง มีอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปที่สามารถออกแบบบรรจุภัณฑ์และสร้างตราสินค้าให้เป็นที่ยอมรับสำหรับนำมาเป็นของฝาก หรือของที่ระลึกได้ มีสินค้า OTOP ของจังหวัดที่มีชื่อเสียงหลายประเภท เช่น ข้าวหลาม น้ำพริก ส้มโอ ฯลฯ และมีที่พักเพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยต้นทุนการบริหารจัดการของที่พักราคาไม่สูงมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถไปเที่ยวได้ตลอดปี และสามารถท่องเที่ยวได้ภายในเวลาเพียงหนึ่งวัน นอกจากนี้ยังมี “โอกาส” ที่เอื้ออำนวยอีกมาก เช่น นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กระแสรักสุขภาพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และนโยบายของประเทศในการเป็นครัวโลก (กรมการค้าภายใน, กลุ่มงานปศุสัตว์และสัตว์น้ำ 2553) โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อหมูอนามัยที่ยังมีจำหน่ายในท้องตลาดในจังหวัดนครปฐมยังมีไม่มาก และการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทั้งทางด้านรสชาติและคุณสมบัติ การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องถือเป็นหัวใจสำคัญของบริษัทเพื่อสร้างความแตกต่าง รวมทั้งสร้างความสามารถในการแข่งขันได้ในอนาคต โดยมุ่งเน้นการนำเนื้อหมูซึ่งเป็นวัตถุดิบที่หาได้ง่ายเนื่องจากจังหวัดนครปฐม เป็นแหล่งที่มีการเลี้ยงหมูกันมากในอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย ทำให้ง่ายต่อการคัดสรรหมูที่มีคุณภาพ ในราคาต้นทุนต่ำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีมูลค่าสูงขึ้น โดยการพัฒนาสูตรใหม่เองเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความแปลกและดึงดูดใจผู้บริโภค ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างการเติบโตของรายได้และเป็นการขยายตลาดให้กว้างขึ้น

2. ความสามารถในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อหมูอนามัยให้ดูทันสมัย แปลกใหม่ บรรจุภัณฑ์ที่ใช้จึงมีความสำคัญไม่น้อยกว่าตัวผลิตภัณฑ์ เพราะเป็นตัวที่สามารถใช้บ่งถึงระดับของสินค้าและมูลค่าเพิ่มที่ผู้ผลิตต้องการให้ผู้บริโภครับรู้ ผู้ประกอบการต้องสามารถเปลี่ยนโฉมหน้าบรรจุภัณฑ์ให้ดูทันสมัยและให้ความรู้สึกสะอาดปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค และมีหลากหลายขนาดให้เลือกตามต้องการของกลุ่มลูกค้า

3. ความสามารถในการใช้หลักวิชาการควบคู่กับการทำตลาดการให้ข้อมูลแก่ลูกค้าเกี่ยวกับสรรพคุณและคุณสมบัติต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อหมูอนามัยที่ลูกค้าจะได้รับผ่านทางสื่อต่าง ๆ ก่อน จากนั้นจึงนำผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อหมูอนามัยออกสู่ตลาดจะเป็นการสร้างกระแสความตื่นตัว แล้วส่งสินค้าชนกลุ่มเป้าหมายทันที

สถานการณ์การส่งออก

ผลงานวิจัยการศึกษา ระดับปริญญาตรี

สุกรมี่ชีวิตที่ออกสู่ตลาดมีปริมาณลดลงจากปกติเล็กน้อยตามฤดูกาล ส่วนภาวะการค้าในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่ชะลอตัวในช่วงก่อน เริ่มปรับเพิ่มขึ้น ราคาสุกรมี่ชีวิตและราคาขายปลีกเนื้อแดงอยู่ในระดับทรงตัว แต่มีแนวโน้มจะปรับสูงขึ้น กรมการค้าภายในจึงได้ขอความร่วมมือสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ บริษัทผู้เลี้ยงสุกรรายใหญ่และผู้ประกอบการค้าปลีก ตรึงราคาสุกรมี่ชีวิต ณ แหล่งผลิตภาคกลาง ไว้ที่ระดับ กก.ละ 62 - 63 บาท เพื่อให้ผู้ประกอบการค้าปลีก (เชิง) สามารถจำหน่ายหมูเนื้อแดงได้ที่ราคา กก.ละ 115 - 120 บาท ซึ่งเป็นระดับที่สอดคล้องกับต้นทุนการผลิตของแต่ละช่วงการตลาด รวมทั้งไม่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค

1. การส่งออก เดือนมกราคม – เมษายน 2553 มีการส่งออกสุกร ดังนี้

1.1 สุกรพันธุ์ มีการส่งออกสุกรพันธุ์ จำนวน 16,739 ตัว ไปประเทศลาว 80% และ กัมพูชา 20%

1.2 สุกรขุน ส่งออกรวมจำนวน 268,948 ตัว ไปประเทศกัมพูชา 95% ลาว 4% พม่า และเวียดนาม

1.3 เนื้อสุกร ส่งออกรวมจำนวน 2,530 ตัน เป็น 1) เนื้อสุกรสดแช่เย็น จำนวน 339 ตัน ตลาดหลักได้แก่ พม่า 42% ลาว 38% ฮองกง 12% เวียดนาม ฯลฯ 2) ผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรแปรรูป/ปรุงสุก จำนวน 2,190 ตัน ตลาดหลักได้แก่ ญี่ปุ่น 95% ฮองกง 4% ฯลฯ

2. แนวโน้ม ช่วงเดือนมิถุนายน ความต้องการบริโภคเนื้อสุกรในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนการส่งออกทรงตัวปกติ อย่างไรก็ตาม จากสภาพอากาศที่เย็นลงจะเอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตของสุกรมากขึ้น ทำให้ผลผลิตมีเพียงพอต่อความต้องการของตลาดรองรับ ทั้งนี้ คาดว่า ราคาสูกจะมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้จะยังอยู่ในเกณฑ์ดี ส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร (กรมการค้าภายใน, กลุ่มงานปศุสัตว์และสัตว์น้ำ 2553)

สถานการณ์ด้านผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์

ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ที่มีมาแต่เดิมนี้ ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์แบบไทย เช่น แหนม กุนเชียง และไส้กรอกเปรี้ยว เป็นต้น ต่อมาเมื่อได้รับความรู้และเทคโนโลยีแบบชาวตะวันตก เช่น ไส้กรอก แฮม และเบคอน ชนิดต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น จนเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ดังนั้น จึงแบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ออกได้เป็น 2 กลุ่มหลัก คือ แบบไทยดั้งเดิมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์ในกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่จะทำการเก็บรักษาไว้ไม่ได้นาน จึงต้องผลิตและจำหน่ายให้หมดภายใน 2-3 วัน ต่อมาได้มีการนำเอาความเย็นและเทคโนโลยีบรรจุภัณฑ์เข้ามาใช้จึงสามารถเก็บรักษาได้นานขึ้น สำหรับอีกกลุ่มหนึ่ง คือ ผลิตภัณฑ์แบบตะวันตก ซึ่งกลุ่มนี้นับวันจะได้รับความนิยมในการบริโภคแพร่หลายมากขึ้นเนื่องจากมีความสะอาด สะดวก สามารถเก็บรักษาภายใต้ความเย็น หรือการบรรจุแบบสุญญากาศได้นาน และมีการปรับแต่งรสชาติให้เข้ากับรสนิยมในการบริโภคของคนไทยรุ่นใหม่ได้ดีขึ้น

สถิติของกรมแรงงานอุตสาหกรรม เมื่อปี 2535 มีโรงงานแปรรูปเนื้อสุกร 126 โรง มีกำลังการผลิตรวมปีละประมาณ 16,831 ตัน แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาล่าสุดโดยคณะนักวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า มีปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ที่ทำมาจากเนื้อสุกร ไก่ และโค-กระบือ สูงถึงปีละ 55,000 ตัน ซึ่งหากจะคำนวณอย่างคร่าวๆ ทำให้ได้มูลค่าประมาณ 4,400 ล้านบาทต่อปี และหากนำไปเปรียบเทียบกับปริมาณการ

ผลิตเนื้อสัตว์ในแต่ละปี ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 73,000 ล้านบาทแล้ว จึงเท่ากับมีมูลค่าเพียง 7.5% ของมูลค่ารวมเนื้อสัตว์ที่ผลิตได้ในแต่ละปี นับได้ว่ายังมีสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำอยู่

คุณภาพของการผลิตสุกรภายในประเทศ

แนวโน้มในอนาคตและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพของสุกร

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า การผลิตด้านการเกษตรต้องได้รับการสนับสนุนและมีการพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นภาคเดียวที่สามารถผลิตอาหารที่มีคุณภาพเลี้ยงประชากรได้ และในขณะเดียวกันเพื่อรองรับการพัฒนาของประชากรทั้งประเทศ รวมทั้งตลาดต่างประเทศด้วยกันนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการปรับโครงสร้างการผลิตให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น โดยการพัฒนาในแนวทางของอุตสาหกรรมอาหารเป็นแกนหลัก ดังนั้นการผลิตในสาขาปศุสัตว์จึงต้องได้รับการพัฒนาไปสู่การผลิตเนื้อและผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ที่สะอาด ถูกหลักอนามัย มีความสะดวกทั้งในการเก็บรักษาและการบริโภค ภายใต้วิถีชีวิตของคนไทยที่เปลี่ยนแปลงไป มีความปลอดภัย ปราศจากเชื้อโรค และสารพิษใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภค มีรสชาติ และความอร่อยที่ถูกปากผู้บริโภคทุกระดับ ฐานะ และรายได้ และที่สำคัญที่สุดจะต้องมีการพัฒนาไปสู่ระดับคุณภาพ และมาตรฐานการผลิตที่เป็นสากล แต่ในขณะเดียวกันต้องมีต้นทุนการผลิต และการตลาดที่สามารถแข่งขันได้ทั้งในตลาดภายในประเทศ ซึ่งจะมีการปรับตัวเข้าสู่ระบบของตลาดการค้าเสรี และมีความจำเป็นต้องเปิดกว้างให้มากขึ้นต่อไป ตลอดจนตลาดต่างประเทศที่มีแนวโน้มต้องการสินค้าที่ได้มาตรฐานสากล มีการควบคุมคุณภาพ และกระบวนการผลิต ตั้งแต่ขณะสัตว์ที่ยังเลี้ยงอยู่ในฟาร์มไปจนถึงการฆ่า การแปรรูปสภาพไปเป็นเนื้อสัตว์ และทำยที่สุด กระบวนการและเทคโนโลยีการแปรรูปไปเป็นผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ หรืออาหารกึ่งสำเร็จรูปหรือสำเร็จรูป ที่มีความสะอาด ปลอดภัย และสามารถไว้วางใจได้ในระดับสากลได้อย่างแท้จริง จะเห็นได้ว่าประเทศไทยจะต้องหมั่นยกเอาอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ทั้งระบบและกระบวนการผลิตขึ้นมาพิจารณาดำเนินการแก้ไข

พื้นฐานเพื่อการพัฒนาที่มีความเป็นมาตรฐานสากลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยจุดเริ่มต้นควรมุ่งไปที่กระบวนการผลิตตั้งแต่สัตว์ที่เลี้ยงอยู่ในฟาร์ม และเทคโนโลยีการแปรรูปจากสัตว์มีชีวิตไปเป็นเนื้อสัตว์ ที่มีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานเพื่อการพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากล ซึ่งจะทำได้เนื้อสัตว์ที่สะอาดปราศจากการปนเปื้อนของจุลินทรีย์และสารตกค้าง ตลอดจนความสกปรก หรือสิ่งแปลกปลอมใด ๆ อันเป็นความจำเป็นขั้นแรกของระบบประการต่อมา คือ กระบวนการเทคโนโลยี และการแปรรูปเนื้อสัตว์ไปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบของสินค้าต่าง ๆ ที่ใช้วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานในการพัฒนา โดยลดการพึ่งพาเทคโนโลยีสำเร็จรูป

ที่ต้องซื้อเข้ามาจากต่างประเทศ ติดตามด้วยการพัฒนารูปแบบความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาด (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรมปศุสัตว์ 2540)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของสุกรและผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร สรุปได้ว่า จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดที่มีการเลี้ยงสุกรเป็นอันดับสอง และมีการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อสุกรอยู่เป็นจำนวนมาก ผลจากการศึกษาปริมาณการแปรรูปเนื้อสุกรในพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่า ในปัจจุบัน อุตสาหกรรมสุกรของจังหวัดนครปฐมมีการขายในรูปของเนื้อสุกรสดชำแหละเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการแปรรูปเนื้อสุกรชำแหละเป็นผลิตภัณฑ์ การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มีสัดส่วนที่มากกว่าการขายเนื้อสุกรชำแหละหน้าเชิง ดังนั้น การส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความสามารถที่จะประกอบกิจการการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อสุกรจึงควรเกิดขึ้น พร้อมกับการใช้แนวคิดสร้างสรรค์เพื่อให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชนเป็นสินค้าที่มีการพัฒนาแบบต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้นำสถานการณ์ทั่วไปของสุกรและผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรมาใช้สร้างแนวคำถาม ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

5. ข้อมูลเทศบาลนครนครปฐม

จังหวัดนครปฐม เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว พร้อมทั้งไปด้วยวิถีชีวิตที่เปี่ยมสุข ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชาวจังหวัดนครปฐม อาทิเช่น ความพร้อมในการเป็นครัวไทยสู่ครัวโลก การเป็นเมืองแห่งพุทธมณฑลธานี เมืองแห่งการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ เป็นต้น จังหวัดนครปฐมเป็นเมืองแห่งศักยภาพผสมผสานอย่างลงตัวระหว่างอดีตกับปัจจุบัน มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องอาหาร มีชีวิตความเป็นอยู่แบบเกื้อกูลกัน รักใคร่สามัคคีปรองดอง โครงสร้างของสังคมมีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น และเมืองนครปฐมเป็นเมืองที่มีอารยธรรม ความเจริญ เศรษฐกิจมั่นคงและเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างศรัทธา และปลูกฝังให้คนหยั่งลึกในศีลธรรมพื้นฐาน สำนึกในคุณธรรม มีจริยธรรม ในการดำเนินชีวิต เมื่อศึกษาโครงสร้างทางวัฒนธรรมจะพบว่าชาวนครปฐมประกอบไปด้วยหลายเชื้อชาติ หลากวัฒนธรรม ซึ่งการแตกต่างทางเชื้อชาติศาสนา ภาษาพูดนั้นส่วนใหญ่เป็นสาเหตุทำให้เกิดกรณีพิพาทรุนแรง แต่จังหวัดนครปฐมกลับเป็นดินแดนแห่งมิตรภาพ ซึ่งคนหลากหลายเชื้อสายหลายวัฒนธรรม ได้มีจิตใจหล่อหลอมกันเป็นหนึ่งเดียว ภายใต้ร่มธงไตรรงค์ คนหลายเชื้อชาติในนครปฐมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในทุกท้องที่ ขณะเดียวกันก็ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี

ดั้งเดิมไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ทั้งประเพณีเกี่ยวกับชีวิตและภาษาดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ประเพณีที่น่าสนใจในจังหวัดนครปฐมนั้นล้วนมากมายหลากหลายอารยธรรมที่สืบทอดกัน ไว้อย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่าง เช่น งานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ งานมหาธีรราชเจ้า ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแห่ธงสงกรานต์ และประเพณีแข่งเรือ เป็นต้น (ศูนย์ราชการจังหวัดนครปฐม 2551 : 79)

นอกจากนี้จังหวัดนครปฐม ยังเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรแหล่งใหญ่แหล่งหนึ่งของประเทศไทย รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตและส่งออกพืชพันธุ์ธัญญาหารที่สำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากความเหมาะสมทางสภาพภูมิศาสตร์ คือมีคุณภาพดินที่อุดมเหมาะสมแก่การเพาะปลูกมีแม่น้ำสองสายไหลผ่าน คือแม่น้ำนครชัยศรี และแม่น้ำท่าจีน (สำนักงานจังหวัดนครปฐม 2551 : 1) อำเภอเมืองนครปฐมได้ตอบสนองนโยบายในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่อำเภอเมืองนครปฐม โดยได้ดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้ ส่งเสริมให้มีการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้าน / ชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดเวทีประชาคมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการคัดเลือกครอบครัวเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการจัดเวทีประชาคมเพื่อสร้างการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนและสนับสนุนกิจกรรมทางเลือกของแกนนำเครือข่ายองค์กรภาคเอกชน เพื่อพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยผลที่คาดว่าจะได้รับคือผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ เข้าใจปัญหาตนเอง มีกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เข้าถึงแหล่งทุนชุมชนใช้แผนชุมชนอย่างเหมาะสม ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักทะเบียนราษฎรอำเภอเมือง 2550 : 2 – 3)

เทศบาลนครปฐมเดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาล จัดตั้งตามพระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาลตามหัวเมืองรัตนโกสินทร์ศก 127 เมื่อปี พ.ศ. 2453 ต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 แล้ว จึงมีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองนครปฐม พ.ศ. 2478 ประกาศเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2478 (ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 52 หน้า 1666 ลงวันที่ 10 ธันวาคม 2478) มีพื้นที่ในความรับผิดชอบในขณะจัดตั้งประมาณ 5.28 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ในตำบลพระปฐมเจดีย์ทั้งตำบล ปัจจุบันมีพื้นที่ 19.85 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 12,406.25 ไร่ (ตามพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองนครปฐม พ.ศ. 2535 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 108 ตอนที่ 211 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2534) ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของหมู่บ้านและตำบลต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมืองนครปฐม คือ

1. ตำบลพระปฐมเจดีย์(ทั้งตำบล พื้นที่เขตเทศบาลเดิม 5.28 ตารางกิโลเมตร
2. ตำบลนครปฐมหมู่ที่ 5 7 8 9
3. ตำบลปอปลับหมู่ที่ 1 3 4 5 8 9

4. ตำบลพระประโทนหมู่ที่ 1 2 4 6 7 8 9
5. ตำบลห้วยจรเข้มหมู่ที่ 1 2 4 6 7
6. ตำบลสนามจันทร์หมู่ที่ 1 2 3 6
7. ตำบลบางแถมหมู่ที่ 9
8. ตำบลลำพญาหมู่ที่ 1 2 3
9. ตำบลหนองปากโลงหมู่ที่ 5

อาณาเขต

ทิศเหนือติดต่อกับตำบลนครปฐม และตำบลปอพลับ

ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลพระประโทนและตำบลธรรมศาลา

ทิศใต้ติดต่อกับตำบลห้วยจรเข้มและตำบลสนามจันทร์

ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลลำพญา ตำบลสนามจันทร์ และตำบลหนองปากโลง

(เทศบาลนครนครปฐม 2553)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบริบทเทศบาลนครนครปฐม สรุปได้ว่าจังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดที่เก่าแก่อีกจังหวัดหนึ่งรายได้ประชากรส่วนใหญ่มาจากการทำกรเกษตรกรรม ค้าขาย การรับจ้าง พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว อ้อย หน่อไม้ฝรั่ง พืชผักต่าง ๆ และผลไม้نانาชนิด เช่น ส้มโอ ขนุน มะพร้าว ชมพู่ ฝรั่ง เป็นต้น การทำปศุสัตว์ ที่นารายได้หลักมาสู่กสิกร ได้แก่ สุกร เป็ด ไก่ กุ้งก้ามกราม ปลา พื้นฐานทางสังคมโดยทั่วไป ประชาชนมีความสงบสุข มีขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อและการนับถือศาสนาที่สามารถกลมกลืนและอยู่ร่วมกันได้ จากสภาพพื้นที่ลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่านจึงทำป็นจังหวัดนครปฐม โดยเฉพาะเขตเทศบาลนครนครปฐมมีพื้นที่ข้างขวางจึงที่ที่เหมาะสมแก่การเลี้ยงสุกรอย่างมาก รวมถึงเป็นทางผ่านของแต่ละอำเภอ และเป็นทางผ่านไปยังภาคต่าง ๆ ของประเทศจึงเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของจังหวัดนครปฐม จึงเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในการซื้อของฝาก อาทิเช่น ข้าวหลาม และผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ที่มีชื่อเสียง รวมถึงทางเทศบาลนครนครปฐมได้ตอบสนองนโยบายในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่อำเภอเมืองนครปฐม โดยได้ดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้ ส่งเสริม ให้มีการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้าน / ชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บริบทเทศบาลนครนครปฐม ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและการทำแผนที่เป็นการสำรวจข้อมูลพื้นฐานให้ทราบถึงอาณาเขต บริเวณ จำนวนและสถานที่ตั้งที่เป็นที่พักอาศัยของผู้ประกอบอาชีพแปรรูปสุกร ผู้อาวุโส ผู้มีความรู้การแปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐมและจัดทำแผนที่ให้มองเห็นภาพโดยรวมของเขตเทศบาลนครนครปฐมได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ธีรบุณ จงวุฒิเวศย์ และคณะ (2546) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพรชุมชนปลักไม้ลาย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาในระยะที่ 1 พบว่า 1) ชุมชนปลักไม้ลายเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ตำบลทุ่งขวาง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีโรงเรียน วัด ป่าสมุนไพรและผูู้้ในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องสมุนไพร 2) พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการใช้สมุนไพรเมื่อคนเจ็บป่วย คนในชุมชนนิยมไปปรึกษาแพทย์แผนปัจจุบัน มีการใช้สมุนไพรบ้างแต่ไม่แพร่หลายมีการแปรรูปสมุนไพรของศูนย์สาธารณสุขสมุนไพร 3) ความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้และศักยภาพของชุมชน คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติมากและมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานและองค์กรทั้งภายในและนอกชุมชน กระบวนการเรียนรู้หลายลักษณะ เช่น ศึกษาจากตำรา เรียนรู้จากโรงเรียน จากประสบการณ์ตรง จากการอบรม คูงาน การบอกเล่า เป็นต้น จากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน พบว่ามีความเหมาะสมที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ได้ ผลการศึกษาในระยะที่ 2 คณะผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยร่วมกับโรงเรียนในกลุ่มทั้งหมด 5 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพรของชุมชนปลักไม้ลาย คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำบุคคลต่างๆ ในชุมชน ปัจจัยด้านอายุ ปัจจัยด้านภูมิปัญญาเดิม ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจัยด้านสมุนไพรในชุมชน ปัจจัยด้านสื่อมวลชน ปัจจัยด้านความสนใจของคนนอกชุมชน ปัจจัยด้านการศึกษาคูงาน ปัจจัยด้านกระแสการรณรงค์เรื่องสุขภาพ และการใช้สมุนไพรที่มีอย่างกว้างขวางในสังคมไทย และปัจจัยด้านงบประมาณ

2. เงื่อนไขของความสำเร็จเงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพรของชุมชนปลักไม้ลาย คือ 1) การรวมกลุ่มและความร่วมมือของโรงเรียน 2) ความตั้งใจและการมีนโยบายที่ชัดเจนของผู้บริหารโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุน 3) ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน 4) ความร่วมมือของผู้ปกครองและคนในชุมชน 5) ความหลากหลายและน่าสนใจของกิจกรรมและการตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมาย 6) นโยบายการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 7) นโยบายของกระทรวงสาธารณสุข 8) ความต่อเนื่องในการนิเทศติดตามงาน 9) การที่ครู นักเรียน และคนในชุมชนได้รับการส่งเสริมความรู้อย่างต่อเนื่อง 10) ความพร้อมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน 11) ความคาดหวังของสังคมภายนอกผ่านการประชาสัมพันธ์ 12) การจัดเวทีให้มีการเผยแพร่กิจกรรมการเรียนรู้ 13) ความสนใจของครูและนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพร

3. ตัวบ่งชี้ของความสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้ ตัวบ่งชี้เชิงปริมาณ 1) จำนวนผลงานวิจัยชั้นเรียนที่บูรณาการเรื่องสมุนไพร 2) จำนวนผลงานหลักสูตรท้องถิ่นที่บูรณาการเรื่องสมุนไพร 3) จำนวนนักเรียนที่ได้รับการอบรมการเป็นมัคคุเทศก์ 4) จำนวนครั้งที่มัคคุเทศก์น้อยได้บรรยายให้ผู้เข้าเยี่ยมชมป่า 5) จำนวนพันธุ์พืชสมุนไพรที่ขยายโดยนักเรียน 6) จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโครงการแปรรูปของนักเรียนและจำนวนชนิดความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ 7) จำนวนครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ 8) จำนวนสมุนไพรที่คนในชุมชนรู้จักเพิ่มขึ้นและประโยชน์ที่จะนำไปใช้ 9) จำนวนป้ายนิเทศ สื่อและการจัดนิทรรศการที่เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรของชุมชน 10) จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกสมุนไพรในโรงเรียน 11) จำนวนพันธุ์พืชใหม่ ๆ ที่นำมาปลูกในชุมชนปลูกไม้ลาย 12) จำนวนผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปใหม่ ๆ ที่มีแหล่งวัตถุดิบจากภายนอก ตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพ 1) เด็กเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข 2) การได้รับการยอมรับและเผยแพร่โดยสื่อมวลชน 3) ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร 4) ความสามารถในการบูรณาการความรู้เรื่องสมุนไพรในการเรียนการสอนของครู 5) ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนรู้ 6) ความเจริญงอกงามของสมุนไพรที่ปลูก 7) ความสามารถในการให้ข้อมูลและอธิบายเรื่องสมุนไพร

ความยั่งยืนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร ได้แก่ 1) มีการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง 2) การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารป่าสมุนไพรวัดปลักไม้ลาย 3) การมีผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพรอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร 4) การมีหลักสูตรอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 5) การมีคู่มือมัคคุเทศก์น้อยนำชมป่าสมุนไพรวัดปลักไม้ลาย 6) การมีโครงการต่อเนื่องที่โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนทุ่งขวาง 7) การเปิดสอนหลักสูตรแพทย์แผนไทยที่โรงเรียนวัดปลักไม้ลายและมีคนในชุมชนเรียนให้มีการจัดการเรียนการสอนเรื่องสมุนไพรอย่างต่อเนื่องในชุมชน 8) มีการสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลเพื่อพัฒนาโครงการต่อเนื่องในลักษณะนี้กับชุมชนอื่นๆ 9) การใช้สมุนไพรของคนในชุมชนนักเรียนและคนในชุมชนได้มีการใช้สมุนไพรอย่างต่อเนื่อง 10) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับเรื่องสมุนไพรของชุมชน 11) การนำเรื่องสมุนไพรมาเป็นประเด็นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน 12) อัตราการคงอยู่และเพิ่มขึ้นของจำนวนสมุนไพร 13) การมีคณะนักวิชาการกลุ่มอื่นได้เข้าไปจัดกิจกรรมต่อเนื่องเกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรในชุมชน

จากผลการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษาและนำมาเป็น

แนวทางในการศึกษาค้นคว้าถึงองค์ความรู้ของชาวบ้านได้สั่งสมและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อนำมาเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้สนใจได้ศึกษา

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ (2546 : 115) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ภูมิปัญญา และกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทยในโครงการ กิตติเมธี สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้กำหนดลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ 4 ลักษณะดังนี้ คือ 1) ความเชื่อ โลกทัศน์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม 2) วิธีการดำรงชีวิต การแก้ปัญหาและการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม 3) ศิลปหัตถกรรม ประดิษฐ์กรรมในรูปเครื่องมือของใช้ ศิลปวัตถุ ที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามพื้นภูมิที่หลากหลายระหว่างภูมิภาค 4) กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา พบว่า ปัญหาด้านภูมิปัญญาไทยที่สำคัญที่สุดคือ ภูมิปัญญาไทยได้สูญหายไปจากสังคมไทยเป็นอันมาก โดยมีภูมิปัญญาสากลที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทยเข้ามาแทนที่ภูมิปัญญาไทย ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาการจัดการศึกษาในปัจจุบันเห็นว่า ภูมิปัญญาไทยไม่ได้รับการฟื้นฟูและนำคุณค่ามาปรับใช้ในการจัดการศึกษา และวิถีชีวิตไทยในปัจจุบันขาดแคลนผู้ถ่ายทอด ผู้คนส่วนใหญ่ ละเลย ไม่สนใจ ขาดการสร้างสร้งองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และประการสำคัญขาดการสนับสนุนด้านนโยบายจากภาครัฐ สภาพปัญหาข้างต้นได้ส่งผลกระทบต่อประเทศและสังคมไทย ทำให้คนไทยขาดความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาของตนเอง ภูมิปัญญาใหม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตของคนในปัจจุบันที่ผิดแผกไปจากเดิมเป็นอันมาก

หม่อมหลวง สันติสุข กฤดากร (2541) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า

1. มุลเหตุจูงใจในการเรียนรู้ พบว่า ผู้ที่มารับการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมมี มุลเหตุจูงใจในการเรียนรู้มาจาก การจูงใจจากสภาพแวดล้อม การได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ ในครอบครัว และความสนใจส่วนตัว มีใจรักใจชอบของผู้รับการถ่ายทอด การจูงใจด้านเศรษฐกิจ ความต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และความเชื่อในสิ่งเร้นลับ

2. กระบวนการถ่ายทอดความรู้ในองค์ประกอบทางด้านวิธีการถ่ายทอด พบว่า ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมีวิธีการถ่ายทอด โดยวิธีการให้ผู้รับการถ่ายทอดดูแบบอย่างการปฏิบัติของผู้ถ่ายทอดและผู้ในหมู่บ้านคนอื่น ๆ วิธีการให้ผู้รับการถ่ายทอดฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง วิธีการที่ผู้ถ่ายทอดทำให้ดูแล้วให้ผู้รับการถ่ายทอดทำตามทีละขั้นตอน วิธีการที่ผู้ถ่ายทอดบอกเล่าใน

ลักษณะอธิบายและแนะนำเรื่องต่าง ๆ และ วิธีการให้ผู้รับการถ่ายทอดปฏิบัติจริงไปพร้อม ๆ กับการถ่ายทอดและการถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร

3. ปัญหาและอุปสรรคการถ่ายทอดศิลปะพื้นบ้าน 1) ปัญหาด้านผู้ถ่ายทอด ได้แก่ ผู้รู้ในหมู่บ้านไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความสามารถ ให้คนรุ่นหลังได้เห็นและจดจำเป็นแบบอย่าง ผู้รู้ในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ บางท่านสุขภาพไม่แข็งแรง ผู้รู้ในหมู่บ้านมักจะถ่ายทอดความรู้ให้กับคนใกล้ชิดหรือญาติสนิท และผู้รู้ในหมู่บ้านด้านการแสดงพื้นบ้านบางท่านละเลยสิ่งสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม ทำให้การถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านผิดเพี้ยนไปจากเดิม 2) ปัญหาด้านผู้รับการถ่ายทอด ได้แก่ ขาดผู้ที่จะมารับการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างจริงจัง ผู้รับการถ่ายทอดรุ่นหลังไม่มีเวลาให้กับการฝึกหัดหรือฝึกซ้อมอย่างเต็มที่ ประกอบกับขาดความอดทน มานะพยายาม ทำให้การฝึกหัดไม่ได้ผลเท่าที่ควร หรือมักจะเลิกกันไปก่อนที่จะสามารถทำได้ และคนหนุ่มสาวในหมู่บ้านส่วนใหญ่ออกไปทำงานนอกท้องถิ่นทำละทิ้งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเองไป 3) ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ความเจริญด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ขาดแคลนวัสดุค้ำยันที่ใช้ผลิตงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ตลาดสินค้ารองรับผลผลิตทางอุตสาหกรรมมากกว่าผลผลิตจากแรงงานมือ ส่งผลทำให้มีการผลิตงานจักสานที่เป็นงานฝีมือเพื่อเป็นสินค้าน้อยลง

มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ (2540 : 32) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการปักผ้าของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย พบว่า กระบวนการสืบทอดการปักผ้าของชาวเย้าทำโดยมารดาสอนให้แก่บุตรสาว โดยใช้วิธีการสอนแบบปากเปล่าและการสาธิต ผู้เรียนใช้วิธีการสังเกตและฝึกประสบการณ์ด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ โดยไม่มีการจดบันทึกเป็นหลักฐาน การถ่ายทอดจึงขึ้นอยู่กับความแม่นยำของผู้สอนและผู้เรียนในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

พญงรัตน์ ไตรรัตน์สิงห์กุล (2538) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน บ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ พบว่า สาเหตุการเกิดหัตถกรรมเครื่องจักสานของบ้านหนองป่าตองมี 3 ประการ คือ ความจำเป็นในการดำเนินชีวิต สิ่งแวดล้อมตามสภาพภูมิศาสตร์ และความเชื่อในขนบประเพณีและศาสนา และจากแรงผลักดันเหล่านี้ ทำให้หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานของบ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการดำรงอยู่มาจนทุกวันนี้ เพื่อให้มีการถ่ายทอดวิธีทำเครื่องจักสานสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง กระบวนการถ่ายทอดจะต้องประกอบไปด้วย

1. แหล่งความรู้ ได้แก่ แหล่งความรู้จากครอบครัว โรงเรียน และหน่วยงานราชการต่าง ๆ

2. ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน และบุคคลต่าง ๆ ในหมู่บ้านที่เป็นผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด

3. วิธีการถ่ายทอด ได้แก่ การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เป็นวิธีการถ่ายทอดจากการสังเกต การทดลอง การบอกเล่าด้วยปาก การปฏิบัติจริงและการฝึกหัด การฝึกฝนด้วยตนเอง เกิดจากความเคยชินที่พบเห็นทุกวันจนสามารถทำได้เอง โดยไม่ต้องมีคนสอน แต่ในบางครั้งก็ใช้วิธีเลียนแบบการถ่ายทอดจากเพื่อนบ้าน เป็นการบอกเล่าด้วยปาก ผู้เรียนนำอุปกรณ์ไปเองและสอนโดยการปฏิบัติจริงการถ่ายทอดจากหน่วยงานราชการ โดยการพาไปเรียนนอกสถานที่ ผู้สอนจะอธิบายวิธีการทำแล้วให้ผู้เรียนทำไปพร้อมกัน

ปฐม นิคมานนท์ (2535) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับภูมิธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน มีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนชนบทไทย และเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการเรียนรู้ ผลการวิจัยโดยสรุปมีดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ จำแนกได้ 5 รูปแบบที่สำคัญ คือ การสืบทอดความรู้ในลักษณะอาชีพของหมู่บ้าน สืบทอดกันมาช้านาน การสืบทอดอาชีพ หรือความถนัดเฉพาะอย่างภายในครอบครัว สืบทอดในสายตระกูล การเรียนจากผู้รู้ การฝึกฝนด้วยตนเอง เกิดขึ้นจากความบังเอิญ

2. เหตุจูงใจในการเรียน จำแนกเป็น 10 ประการ คือ สภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ นิสัยและความสนใจส่วนตัว เหตุผลด้านเศรษฐกิจ การเห็นคุณค่าในสิ่งนั้น ความต้องการใช้เวลาว่าง การส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ ความคาดหวังของแต่ละเพศต้องการเรียกเรื่องความสนใจ เกิดจากความบังเอิญ

3. ปัจจัยเกื้อหนุนการเรียน คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดการเรียนรู้นั้นอย่างต่อเนื่อง คือ อิทธิพลจากสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเพราะใจรักชอบ ความรู้สึภภาคภูมิใจ การเห็นความก้าวหน้าในการฝึก ความเป็นคนหัวดีรู้จักคิดแปลง การฝึกฝนทดลองให้กว้างขวางขึ้น การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ ผู้รู้ และการทำงานระบบกลุ่ม

4. คุณธรรมที่ได้รับการปลูกฝังควบคู่กับการเรียนรู้ด้านอาชีพเน้นใน 5 เรื่อง คือ การเป็นคนดีอยู่ในศีลธรรม การมีสำนึกและซื่อตรงต่ออาชีพ การอ่อนน้อมและกตัญญูต่อผู้มีคุณ การรู้จักเก็บรักษาเครื่องมือ และการถือปฏิบัติตามข้อกำหนดของแต่ละอาชีพอย่างเคร่งครัด เช่น บางอาชีพงดเว้นการดื่มสุรา

พลังในวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี

5. การเสียดำใช้จ่ายในการเรียนแบ่งเป็น 5 รูปแบบ คือ การถ่ายทอดในชุมชนหรือในครอบครัว ไม่เสียดำเล่าเรียน การเรียนอาชีพหรือความชำนาญเฉพาะอย่าง มีการยกครู การแลกเปลี่ยนแรงงานกับการเรียนวิชา การฝึกฝนด้วยตนเอง เสียดำใช้จ่ายด้านตำราและอุปกรณ์ เสียดำเล่าเรียนตามที่คุณสอนกำหนดซึ่งจัดในรูปธุรกิจชุมชน

6. อุปสรรคของการสืบทอดความรู้ ได้แก่ ขาดคนสนใจที่จะรับช่วง ขาดวัตถุดิบเนื่องจากป่าถูกทำลาย บางอาชีพมีอันตรายต่อสุขภาพและขายผลผลิตได้ราคาถูก หรือได้ค่าแรงงานราคาถูก

รัตนะ บัณฑิต (2535 : 371-373) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง ผลการวิจัย พบว่า ภายในชุมชนมีสิ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นคือการอนุรักษ์และสร้างป่าไม้ของชุมชนตลอดจนการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ โรงเรียนกับชุมชนไม่เคยมีการวางแผนร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนมาก่อน ผลการสนทนากลุ่มได้ช่วยกันกำหนดหลักสูตรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาทดลองใช้ทำการเรียน การสอนในโรงเรียน การควบคุมทางวิชาการจากหน่วยงานบังคับบัญชาส่วนกลาง ตลอดจนความไม่เชี่ยวชาญและไม่ใส่ใจงานทางวิชาการของผู้บริหารอย่างเพียงพอ มีแนวโน้มทำให้การใช้หลักสูตรไม่ประสบความสำเร็จ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม นักเรียนและผู้รู้ในชุมชนมีทัศนคติที่ดี เนื้อหาบางส่วนเกี่ยวกับบุคคลสำคัญของชุมชนการกำหนดเวลาเรียนตามเนื้อหาต่าง ๆ

ผลงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาตรี

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร เทศบาลนครนครปฐม เป็นการศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยาที่อาศัยแนวความคิดและโลกทัศน์จาก “ปรัชญาปรากฏการณ์วิทยา” เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ (Phenomenon or Appearance) เพื่อศึกษาชีวิตที่บุคคลได้ประสบมา (Lived Experience) (ชายโพธิ์คีตา 2547 : 186) และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นหลักและรวบรวมข้อมูลเอกสารเป็นส่วนประกอบ มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยแบ่งขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเลือกพื้นที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Selective) โดยเลือกพื้นที่เขตเทศบาลนครนครปฐม ด้วยเหตุผลสำคัญ คือ เทศบาลนครนครปฐมเป็นพื้นที่ที่มีการเลี้ยงสุกรเป็นจำนวนมากและมีการนำสุกรนั้นมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ส่งขายยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ มีผู้สืบทอดและประกอบอาชีพแปรรูปสุกรกันมายาวนานกว่าร้อยปี ในปัจจุบันยังคงมีผู้สืบทอดและผู้ประกอบอาชีพแปรรูปสุกรกันอยู่ นอกจากนี้เขตเทศบาลนครนครปฐมเป็นที่พักอาศัยของผู้วิจัย ตั้งแต่กำเนิดและมีความคุ้นเคยกับผู้ประกอบอาชีพแปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐมเป็นอย่างดี ผู้วิจัยสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลได้สะดวก จากเครือข่ายทั้งสภาพโดยทั่วไปของเขตเทศบาลนครนครปฐมมีความปลอดภัยเพียงพอที่ผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บข้อมูลในชุมชนเป็นเวลานานได้

2. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูล มีผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 25 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาจำนวน 20 คน เลือกเฉพาะผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ในเขตเทศบาลนครนครปฐม

2.2 ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร จำนวน 5 คน คือ ผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่กระบวนการผลิตและจำหน่าย ประกอบด้วยอาชีพดังต่อไปนี้ คือ อาชีพผู้ค้าเนื้อหมู ลูกจ้าง ผู้รับผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ไปจำหน่าย ซึ่งได้จากการสอบถามผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ว่ามีผู้ใดบ้างในชุมชนที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปสุกร เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการแปรรูปสุกรและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.1 ประเภทบุคคล ได้แก่

ตัวผู้วิจัย การวิจัยครั้งนี้ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพราะการวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมผัสกับคนโดยตรง ดังนั้น การได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นความจริงมากที่สุดนั้นขึ้นอยู่กับความวางตัว การกำหนดบทบาท การสร้างความคุ้นเคย และความไว้วางใจให้เกิดแก่ผู้ถูกวิจัยให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจาก นางสาวจิรฐา แก้วมา และนางสาวศุภมณี พุดิมานรติกุล นักศึกษาปริญญาโท สาขาการประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นผู้ช่วยผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษาและเป็นผู้ช่วยเหลือในการสังเกต โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการวิจัย และกำหนดบทบาทให้กับผู้ช่วยวิจัยอย่างชัดเจน

3.2 ประเภทเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.2.1 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้าง แนวคำถาม (Interview Guide) เพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ดังนี้

3.2.1.1 แนวคำถามสำหรับผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ในเขตเทศบาลนครนครปฐม

3.2.1.2 แนวคำถามสำหรับผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ในเขตเทศบาลนครนครปฐม

3.2.2 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) โดยสังเกตจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างการตอบคำถามของผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ผู้ส่งเสริมสนับสนุนการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร เทศบาลนครนครปฐม

ผู้วิจัยจัดบันทึกข้อมูลสังเกตลงในสมุดบันทึกภาคสนามและบันทึกด้วยกล้องวิดีโอ ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสังเกตว่าผู้ให้ข้อมูลหลักมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์อย่างไร สิ่งต่าง ๆ จะแสดงออกในลักษณะการบอกเล่า วิจารณ์ และการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ผลลัพธ์ที่ที่มีการพัฒนารูปลักษณะ ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

3.3 ประเภทอุปกรณ์ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สมุดบันทึก เพื่อบันทึกข้อมูลจากการซักถามและการสังเกตประจำวัน

3.2 แฟ้มเก็บข้อมูล เพื่อแยกข้อมูลออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อความเรียบร้อยและการนำข้อมูล มาใช้ได้สะดวกรวดเร็ว

3.3 วิทยุบันทึกภาพเครื่องไหว เพื่อความสะดวกรวดเร็วและสามารถเก็บข้อมูลได้ครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน โดยเฉพาะข้อมูลที่สำคัญ ๆ ที่ผู้วิจัยไม่สามารถบันทึกไว้ทั้งหมดได้ทันทีที่ซักถาม

3.4 กล้องถ่ายรูป เพื่อใช้บันทึกเหตุการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญที่ผู้วิจัยเห็นว่าสมควรจะบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แนวคำถามในการวิจัย จำนวน 2 ฉบับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง ตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัย สอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการแปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการสร้างแนวคำถาม ระดับปริญญาตรี

4.2 กำหนดหัวข้อประเด็นหลักและประเด็นย่อยของแนวคำถาม เพื่อช่วยในการสร้างให้ครอบคลุมมีรายละเอียดเนื้อหาที่ต้องการศึกษาให้ครบถ้วน

4.3 สร้างแนวคำถาม นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้อง ชัดเจนและมีความครอบคลุมตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ได้แนวคำถาม ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลต่อไป

4.4 นำแนวคำถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปทดลองใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มละ 1 คน จำนวน 2 คน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การศึกษาเอกสาร เพื่อให้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบอาชีพแปรรูปสุกร และเทศบาลนครนครปฐม เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม ประชากร ประสิทธิภาพที่มาของชุมชน เป็นต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสาร โครงการสำคัญของจังหวัดนครปฐม รวมทั้งเอกสารทางด้านวิชาการ ได้แก่ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรนครปฐม

5.2 การสำรวจข้อมูลพื้นฐานและการทำแผนที่ (Household Census and Mapping) เป็นการสำรวจข้อมูลพื้นฐานให้ทราบถึงอาณาเขต บริเวณ จำนวนและสถานที่ตั้งที่เป็นที่พักอาศัยของผู้ประกอบอาชีพแปรรูปสุกร ผู้อาวุโส ผู้มีความรู้การแปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม และจัดทำแผนที่ให้มองเห็นภาพโดยรวมของเขตเทศบาลนครปฐมได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ทำให้ทราบความสัมพันธ์ทางสังคมและเครือญาติต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลนครนครปฐมได้เป็นอย่างดี

5.3 การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษา โดยการสร้างแนวคำถามอย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ซึ่งข้อความต่าง ๆ สามารถยืดหยุ่นได้ไม่กำหนดตายตัว โดยการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การซักถาม พูดคุยสนทนาแบบเป็นกันเองมากที่สุด เพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูลเกิดกังวลใจในการให้คำตอบ ซึ่งอาจมีผลต่อความเชื่อถือของข้อมูล การซักถามในประเด็นและข้อความต่าง ๆ จะมีการปรับเปลี่ยนลำดับไปได้ตลอดเวลาตามสถานการณ์หรือความเหมาะสม ตลอดจนใช้ศิลปะในการระดมคำถาม (Probe) ในการซักถามพูดคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกที่เข้าถึงความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งก่อนหน้าที่ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับผู้ประกอบอาชีพแปรรูปสุกร ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปสุกร รวมทั้งชาวบ้านในพื้นที่ศึกษา

5.4 การสังเกต (Observation) ใช้วิธีการสังเกต 2 วิธี คือ

5.4.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ถูกสังเกตกำลังกระทำอยู่ เช่น การเตรียมวัตถุดิบ และการบรรจุผลิตภัณฑ์ และการร่วมสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ เป็นต้น ทั้งนี้ตัวผู้วิจัยได้ฝึกหัดเรียนรู้การแปรรูปสุกร จากผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด ซึ่งตลอดระยะเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนใหญ่เพราะโดยสภาพความเป็นจริงในขณะที่ศึกษานั้น โอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องหรือเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านนั้นมีมาก จึงทำให้ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในบทบาทใดบทบาทหนึ่งเสมอ

5.4.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) การสังเกตโดยผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัว การแสดงพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตเป็นไปอย่างธรรมชาติทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง เช่น สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป วิธีชีวิตประจำวันของชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

6. การบันทึกข้อมูลภาคสนาม

การศึกษาภาคสนาม การบันทึกจะช่วยทำให้การศึกษาภาคสนามในการวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์หรือมีคุณภาพเพราะหากใช้เพียงการจำอย่างเดียว อาจจะทำให้ข้อมูลขาดหายหรือคลาดเคลื่อนไปได้ โดยผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

6.1 ข้อมูลจากการสนทนาพูดคุยหรือการสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเองมากที่สุด และไม่ให้เกิดความระแวงระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล จึงทำการบันทึกหลังจากเสร็จสิ้นการสนทนา แต่ในบางครั้งผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลใช้เทปบันทึกเสียงช่วยเก็บข้อมูลในกรณีที่เป็นข้อมูลที่สำคัญ ๆ มากไม่สามารถจดจำได้ทั้งหมด แต่มีประโยชน์เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้มากที่สุด โดยไม่ตกล้อและข้อมูลที่ได้เป็นจริงมากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างความสนิทสนมไว้วางใจและเป็นกันเองอย่างมาก ทำให้การสนทนามีความเป็นธรรมชาติมากที่สุดด้วยและหลังจากนั้นผู้วิจัยจะรีบถอดเทปบันทึกเสียงทันที

6.2 ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกหลังจากการสังเกตนั้นสิ้นสุดลงในเวลาที่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากขณะทำการสังเกตต้องทำกิจกรรมมีส่วนร่วมไปด้วยจึงไม่อาจจดบันทึกได้ทันที แต่เมื่อเสร็จภารกิจแล้วต้องเร่งทำการจดบันทึกโดยเร็ว เพื่อป้องกันการลืมข้อมูลบางตอนได้

6.3 ข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมอาจจะสามารถทำการบันทึกในขณะที่ทำการสังเกตได้ทันที หรือทำการบันทึกหลังการสังเกตก็ได้ ผู้วิจัยจะยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

7. ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 4 เดือน โดยแบ่งเป็น 3 ระยะเวลาคือ

ระยะที่ 1 หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในชุมชน เพื่อนำมาประกอบการเขียนโครงการวิทยานิพนธ์โดยใช้เวลาประมาณ 1 เดือน ตั้งแต่ มิถุนายน พ.ศ. 2553 ซึ่งผู้วิจัยเข้าไปในชุมชนเป็นครั้งแรก เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสภาพแวดล้อมทั่วไปของเทศบาลนครนครปฐม

ระยะที่ 2 เริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2553 ในระยะนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปคลุกคลีกับชาวบ้านในชุมชน โดยผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยสนิทสนมกับผู้ประกอบอาชีพแปรรูปสุกร ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องและชาวบ้านในเขตเทศบาลนครนครปฐม ทุกเพศทุกวัยพร้อมทั้งการสังเกต การสัมภาษณ์ ตลอดจนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ประกอบอาชีพแปรรูปสุกร โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปสุกร โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน และเริ่มเขียนรายงานเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไขเป็นระยะ ๆ

ระยะที่ 3 เริ่มตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. 2553 หลังจากผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว เมื่อเกิดปัญหาที่จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะเข้าไปในชุมชนอีกเป็นระยะ ๆ เพื่อเก็บข้อมูล จนกว่าจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนสมบูรณ์ที่จะสามารถตอบคำถามได้ตรงประเด็น เพื่อเขียนรายงานผลการวิจัย

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

8.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ จะทำการวิเคราะห์ไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล โดยในแต่ละวันที่เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ออกการจดบันทึกและการถอดเทปบันทึกเสียง มาจัดแยกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นต่าง ๆ พิจารณาข้อมูลที่แต่ละครั้งมีความสมบูรณ์เพียงพอที่จะตอบคำถามได้หรือไม่ และหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด

8.2 ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่ได้ออกการสังเกต การสัมภาษณ์ ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนเป็นภาพรวมที่สามารถตอบคำถามได้จึงเขียนบรรยายเพื่อนำเสนอรายงานต่อไป

8.3 นำข้อสรุปไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อความถูกต้องอีกครั้ง แล้วจึงจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

9. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมนั้นถูกต้องหรือไม่ คือการตรวจสอบแหล่งข้อมูลในเรื่อง เวลา สถานที่ และบุคคล กรณีข้อมูลที่ได้ออกการสัมภาษณ์มีความขัดแย้งไม่ตรงกันกับข้อมูลที่ให้ผู้ให้สัมภาษณ์คนใดคนหนึ่ง ผู้วิจัยนำคำถามเดิมสอบถามผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง โดยเปลี่ยนเวลา สถานที่ต่างกัน เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามอีกครั้ง เป็นการยืนยันและหาข้อสรุปของข้อมูลนั้นให้เกิดความชัดเจน

ส่วนข้อมูลที่เป็นที่สงสัยและไม่สามารถพิสูจน์ทราบได้หรือขาดความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลนั้นมาใช้ และถ้าได้ข้อมูลไม่เพียงพอที่จะศึกษาก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้สมบูรณ์

ผลงานวิทยานิพนธ์ศึกษา ระดับปริญญาตรี

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลจากผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครปฐม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลจากผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม

1. ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลจากผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครปฐม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ตารางที่ 4 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร

ผลงานวิจัยชิ้นนี้ที่เผยแพร่ในระดับปริญญาตรี	
เพศ	
- ชาย	9 คน
- หญิง	16 คน
อายุ	
- 45 ปี	3 คน
- 48 ปี	5 คน
- 54 ปี	4 คน
- 57 ปี	8 คน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
อายุ	
- 60 ปี	5 คน
สถานภาพ	
- สมรส	19 คน
- หม้าย/หย่าร้าง	6 คน
ระดับการศึกษา	
- ประถมศึกษา	2 คน
- มัธยมศึกษาตอนต้น	4 คน
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	4 คน
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	15 คน
รายได้เฉลี่ย/ปี	
- 900,000 บาทขึ้นไป	3 คน
- 1,200,000 บาทขึ้นไป	9 คน
- 1,500,000 บาทขึ้นไป	7 คน
- 1,800,000 บาทขึ้นไป	6 คน

ผลงานวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี

โดยส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 45-60 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว ระดับการศึกษาของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการ มีรายได้ต่อปีเฉลี่ย 900,000-1,800,000 บาท (ขึ้นอยู่กับขนาดของกิจการ)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรของผู้ประกอบอาชีพผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม

1. แรงจูงใจในการเรียนรู้

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรทำให้รับทราบเหตุจูงใจในการเรียนรู้สามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้ แรงจูงใจในการเรียนรู้จำแนกได้ 5 ประการ ได้แก่ สภาพแวดล้อม การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจ ความสนใจและความชอบส่วนตัว

1.1 สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมในที่นี้หมายถึง การเป็นผู้ประกอบการอาชีพผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรที่ดำเนินการมานานตั้งแต่ 10-30 ปี ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ผู้ประกอบการอาชีพบางคนก็ได้ดำเนินการเข้าสู่รุ่นที่สองหรือรุ่นที่สามในครอบครัวแล้ว บางคนหรือบางครอบครัวได้ปรับเปลี่ยนจากการทำเพื่อเป็นรายได้เสริมมาสู่การผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้หลัก หรือบางครอบครัวที่ผลิตเพื่อเป็นอาชีพหลักตั้งแต่แรกต้องการที่จะให้ลูกหลานสืบทอดกิจการนี้ ฉะนั้นสภาพแวดล้อมที่ครอบครัวดำเนินกิจการนี้มานานแล้วจึงเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้ประกอบการต้องการให้ลูกหลานเรียนรู้วิธีการในการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร หรือบางครอบครัวที่ลูกหลานต้องการเรียนรู้เองก็พยายามศึกษาขั้นตอนต่างๆ จากทางผู้ใหญ่ในครอบครัวเพื่อดำเนินกิจการและรักษาอาชีพนี้ต่อไป ตามคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลักคนหนึ่งซึ่งกล่าวว่า

ที่นี่ก็ประมาณรุ่น 3 แล้วนะ คือที่ทำต่อจากแม่แล้วแม่ก็ต่อมาจากยาย คือเหมือนเป็นสายเลือดคนนะ เห็นทุกวันตั้งแต่เด็กจนแก่แล้วนี่ ตอนเด็กแม่ก็จะให้ไปช่วยซื้อเครื่องเทศบ้าง หมูบ้าง อะไรประมาณนี้แหละ (สุพรรณมา นามสมมติ, สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2553)

1.2 การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ สืบเนื่องจากการอยู่ในสภาพแวดล้อมนี้ตามที่ได้อ้างมาในข้อที่ 1 เมื่อทางผู้ใหญ่และผู้สืบทอดมีแนวคิดตรงกันในการเรียนรู้กรรมวิธีในการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ในครอบครัวที่มีความรู้และประสบการณ์ในการเรียนรู้และผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรจึงเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ที่มีให้กับผู้เรียนรู้ต่อไปไม่ว่าจะเป็นลูก หลาน หรือญาติในครอบครัวด้วยตัวเอง เพราะผู้ประกอบการมีสูตรการผลิตเฉพาะตัวซึ่งแต่ละคนก็ถือว่าสูตรที่ตัวเองมี คือสิ่งที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่น มีรสชาติดี ถูกใจผู้บริโภค ฉะนั้นถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่แต่ละผู้ประกอบการถ่ายทอดสูตรและวิธีการผลิตสู่ ผู้ที่ดูแลกิจการต่อจากพวกเขาเหล่านั้นด้วยตัวเอง

ที่บ้านเราจะเกี่ยวเจ็ญในทำกันอย่างมากเลย ถ้ามีเวลาว่างหรือวันหยุด ต้องจับเด็กมาช่วยงานกันแล้ว เขาจะได้ซึมซับกันตั้งแต่เด็ก พอโตขึ้นไปจะไม่มองว่าอาชีพนี้มัน

ไม่น่าทำ และความรู้ของเราที่อยากให้คนให้ครอบครัวเราสืบทอดกันต่อไป ร้านแต่ละร้านก็จะมีสูตรของใครของมัน กว่าจะได้มาถึงทุกวันนี้ต้องผิตลองถูกกันมาเยอะ ถ้ามันถูกล้มหายไปตามกาลเวลาก็เสียดาย กลัวไม่มีคนทำ (ปนัดดา นามสมมติ, สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2553)

1.3 แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจ ตลอดระยะเวลาที่ผู้ประกอบการอาชีพผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรได้ดำเนินกิจการกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้ประกอบการบางคนได้ริเริ่มผลิตตั้งแต่ในช่วงระยะแรก หรือบางผู้ประกอบการเริ่มในช่วงกลางหรือในช่วงระยะหลัง แต่ละคนผ่านช่วงเศรษฐกิจที่แตกต่างกันไป แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจด้านองในภาพรวมสิ่งที่ทุกผู้ประกอบการมองในมุมมองเดียวกันคือ ต้องการหารายได้หรือเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ไม่ว่าจะตั้งใจผลิตตั้งแต่แรกเริ่มและใช้อาชีพนี้เป็นอาชีพเดียว หรือผลิตในมุมมองเป็นอาชีพเสริมจนปรับมาเป็นอาชีพหลัก หรือยังคงเป็นอาชีพเสริมอยู่ แต่สิ่งที่ทุกผู้ประกอบการได้รับคือ รายได้ที่ดีและช่วยจุนเจือครอบครัวได้ ผู้ประกอบการแต่ละคนต่างกล่าวคล้ายคลึงกันว่าด้วยความยากลำบากและต้องการสร้างเนื้อสร้างตัว ทำให้ต้องมองหาอะไรทำเพื่อให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยที่เกือบทุกท่านทดลองทำและขอความรู้จากผู้รู้และปรับปรุงการดำเนินงานในผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียว จนเมื่อมีลูกค้ามากขึ้นก็ทดลองทำผลิตภัณฑ์อย่างอื่น ๆ ออกมาด้วยเพื่อขยายตลาดและลูกค้าและได้จำหน่ายมาได้จนถึงทุกวันนี้

สำหรับผู้ประกอบการบางรายที่เข้าสู่รุ่นที่สองหรือรุ่นที่สามของครอบครัวได้มองในมุมมองที่ว่า ด้วยสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ใช่ประเทศที่มีเศรษฐกิจดีมั่นคงตลอดและคนไทยก็มักเป็นคนที่ชอบปรับแก้ ขอบการของตัวเอง ชอบทำอะไรแปลก และการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรจำหน่ายต่อไปไม่ใช่เรื่องเสียหายและเป็นสิ่งที่พอ แม่ทำกันมาก่อนแล้ว ไม่ว่าจะเศรษฐกิจจะดีหรือแย่เพียงใดแต่สิ่งเหล่านี้ยังคงจำหน่ายได้อยู่ และเป็นการทำที่น่าเสียดายมากถ้าจะทิ้งสิ่งที่ครอบครัวสร้างมาและภูมิปัญญาเหล่านี้ไป ส่วนผู้ที่ทำเป็นรายได้เสริมได้ให้แนวคิดและมุมมองที่ว่าด้วยการที่ค่าครองชีพสูงขึ้นตลอดและสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันไม่ได้ทำให้ทุกคนมีรายรับครอบคลุมหรือมากกว่ารายจ่ายมากจนมีเงินเก็บออม บางครอบครัวมีรายรับพอดีกับรายจ่ายหรือรายจ่ายมากกว่ารายรับด้วยเสริมการประกอบอาชีพผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรออกมาจำหน่ายสามารถสร้างรายได้เพิ่มได้อีกทางหนึ่งควบคู่กับอาชีพที่ตนหรือบุคคลในครอบครัวทำ รายได้เหล่านี้สามารถนำมาผนวกกับรายได้จากอาชีพประจำและใช้จ่ายในครอบครัวได้และถ้ามีโอกาส

มากพอจะพยายามผลักดันการจำหน่ายของตนเองให้เป็นอาชีพหลักที่มีรายได้มั่นคงให้กับครอบครัวต่อไป

ตอนแรกก็มาทำพวกหมูแปรรูปขายนะ ทำอย่างอื่นกันมาก่อน ลำบากมาก มี ป้ากับลุงช่วยกันทำงานหาเลี้ยงครอบครัว เงินแต่ละเดือน ๆ ไม่พอใช้เลย บางครั้งต้องไปกู้ไป ยืมคนอื่นก็มี จนเรามาตั้งคิดว่าเออ เราต้องหาอะไรทำเพิ่มแล้วนะ ไม่อย่างนั้น เราก็จะลำบาก อยู่อย่างนี้ ป้าก็เริ่มคิดว่าขายหมูบึ่งเพิ่มดีกว่า ลองทำดูเพื่อถ้ามั่นทำได้มันก็น่าจะช่วยให้เราได้ บ้าง ป้าก็เริ่มทำหมูบึ่งขายก่อน ก็อดทนขายไปเรื่อย ๆ จนขายดีขึ้น พอทำหมูบึ่งอยู่ตัว ก็เริ่ม เพิ่มใส่กรอกอีสานกับแหนม จนมีลูกค้าคนหนึ่งมาคุยกับป้าและแนะนำเรื่องทำแหนมเอง แล้วเขาก็แนะนำคนที่ทำแหนมอร่อย ๆ ให้ป้ารู้จัก ป้าก็เริ่มไปหาเขา ไปให้เขาแนะนำสูตร แหนมว่าวิธีการทำ ให้แล้วป้าก็เอามาลองทำ ปรับสูตรเอง ทดลองทำขายและปรับไปเรื่อย ๆ จนมีลูกค้าบอกว่าแหนมป้าอร่อย มีคนมาซื้อเยอะขึ้น ขอชื่อหมาหรือสิ่งทำก็มี ป้าก็ปรับมา ทำแหนมเป็นหลัก พอเรื่องแหนมอยู่ตัวก็ปรึกษากับลุงว่าต้องทดลองทำสินค้าอย่างอื่น ๆ เพิ่มอีก เพื่อเติมจุดที่ขอบมีลูกค้ามาถามเราว่ามีหุ้นใหม่ มีบิ๊ใหม่ จนตอนหลังก็ลงมือเรียนรู้ และทำพวกหมูยอ หมูแผ่น หมูหยองเพิ่ม แต่กว่าจะได้แต่ละอย่างก็เสียเวลาลองผิดลองถูก มากเหมือนกัน (อ.โรวรรณ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2553)

1.4 ความสนใจ ไม่ว่าผู้ที่คิดผลิตจำหน่ายตั้งแต่รุ่นแรกจนมาถึงรุ่นปัจจุบัน สิ่งที่ถูก คนและผู้ประกอบการมีเหมือนกันคือความสนใจ ความสนใจในที่นี้แบ่งได้เป็น

1.4.1 สำหรับผู้ที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในรุ่นแรก ๆ ให้ความสำคัญในสภาพเศรษฐกิจ

ในสมัยก่อนยังไม่ค่อยคึกคักและอยู่ในช่วงสร้างฐานะครอบครัวทำให้ผู้ประกอบการเหล่านั้นสนใจ ในการผลิตเพื่อสามารถนำไปจำหน่ายได้ หลังจากทีผลิตเป็นแล้วก็เกิดความคิดปรับปรุงสูตรให้ อร่อยถูกใจผู้บริโภคทำให้สนใจเรียนรู้การผลิตและปรับปรุงสูตรมากขึ้นให้ดีขึ้น และหลังจากที่ สามารถจำหน่ายได้และมีลูกค้ามากขึ้น จึงสนใจที่จะเรียนและศึกษาเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์อื่น ๆ มา จำหน่ายให้มากขึ้นเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคไม่ต้องจำอยู่กับสิ่งค้าที่จำหน่ายเพียงอย่างเดียว ความ สนใจของทุกคนคือต้องการเรียนรู้เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาให้ดีที่สุด ให้ผู้บริโภคชอบและกลับมา ซื้ออีก ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้

จากสมัยก่อนนะขายได้น้อยลูกค้าประจำก็น้อยมาก แต่สมัยนี้นะ เริ่มมีลูกค้าประจำเพราะอะไรรู้อะไรรู้อะไร ก็เพราะลูกค้าป่าชอบรสชาติแบบร้านของป้า เขาบอกว่ารสชาติดี คนกรุงเทพฯ ชอบ (อุไรวรรณ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2553)

1.4.2 สำหรับผู้ที่ผลิตในรุ่นหลังหรือสืบทอดกิจการของครอบครัว ให้ความสนใจในลักษณะที่เป็นกิจการของครอบครัวที่ทำมาแล้วไม่ต้องทำให้หยุดการผลิตลง พวกเขาจึงสนใจที่จะเรียนรู้จากพ่อแม่หรือผู้ที่มีความรู้ในครอบครัวเพื่อสามารถผลิตและดำเนินกิจการต่อไป แต่แตกต่างจากรุ่นผู้ใหญ่ตรงที่ให้ความสนใจในการปรับปรุงเทคนิคการผลิต การพยายามรักษารสชาติผลิตภัณฑ์ การสนใจในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มยอดขาย สนใจเรียนรู้เพื่อก้าวให้ทันโลกที่เปลี่ยนไปทั้งกลุ่มผู้บริโภค เทคโนโลยีการผลิต เครื่องจักร อุปกรณ์ การปรับปรุงสูตรหรือเพิ่มเทคนิคลงไปในผลิตภัณฑ์

ตอนแรกไม่อยากจะขาย ไม่ชอบ เหนื่อย อยากทำอย่างอื่นมากกว่า แต่พอเราเริ่มโตขึ้น เราก็กลับมาคิดว่า "อ้ออาชีพนี้ที่พ่อแม่ลำบากลำบนทำมา มันเป็นอาชีพที่เลี้ยงเรามาสิหน่า และถ้าของเราไม่ดีจริงก็คงไม่มีคนมาซื้อหรอก แต่มีลูกค้าอยู่ตลอดแสดงว่าของบ้านเรานี่เจ๋งจริง และด้วยบ้านเรามีลูกหลายคน ก็กระจาย ๆ แบ่ง ๆ สายกันเรื่อง มีพี่มาดูแลเรื่องนี่ต่อ ก็ไม่เป็นไรที่ก็จะตั้งใจทำต่อไป ก็คิด ๆ ไว้เหมือนกันว่าถ้ามาถึงรุ่นพี่ พี่จะสู้ยังไง จะรักษามาตรฐานของบ้านเราไว้ได้ยังไง แต่เรื่อง ๆ พวก ๆ นี้เราก็คุยกันในครอบครัวช่วย ๆ กันดู สมัยนี้อะไร ๆ เปลี่ยนไปเยอะ โลกมันหมุนเร็ว ตามแทบจะไม่ทัน ไม่เราไม่พัฒนาเราก็สู้คนอื่น ๆ ไม่ได้ (ปรีชา นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2553)

1.5 ความชอบส่วนบุคคล ผู้ประกอบการทุกคนให้เหตุผลที่คล้ายคลึงกันมา "ต้องชอบด้วยถึงจะทำได้" เพราะแม่ต้องการทำเพื่อเป็นรายได้หลักหรือรายได้เสริมให้กับครอบครัว แต่ถ้าด้วยความไม่ชอบแล้ว ผลิตภัณฑ์ออกมาไม่ดี รสชาติไม่อร่อย มีผู้ประกอบการหลายคนเช่นกันที่มองเฉพาะตัวเงินหรือผลกำไรทำเพื่อหวังกำไรเพียงอย่างเดียว จึงฝืนทำไม่ได้ไม่นานเพราะไม่ถนัดและไม่มีความสนใจอีกต่อไป ผู้ประกอบการหลายคนได้ปรับทัศนคติมาทำเพื่อความสุขของผู้บริโภคได้ซื้อและได้ของดีไปรับประทาน บางท่านชอบเพราะชิมชิมมาตั้งแต่เด็ก เห็นที่บ้านตั้งใจผลิตทำมาเพื่อจำหน่ายจึงเกิดความรู้สึกชอบได้โดยปริยาย มองเห็นว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่ดีและสามารถเลี้ยงดูคนในครอบครัวได้ ในปัจจุบันผู้ประกอบการหลายคนมุ่งเน้นการผลิตที่ดีที่สุดเพื่อให้ผู้บริโภคได้ซื้อของดีกลับไปโดยไม่มุ่งหวังกำไรจนเกินตัว เพียงแค่สามารถจำหน่ายและมี

รายได้เพียงพอกับการใช้จ่ายในครอบครัวได้สำหรับลักษณะการเรียนรู้ของแต่ละผู้ประกอบการ โดยส่วนใหญ่พบว่าเรียนรู้และต่อยอดการผลิตจากบรรพบุรุษ การเรียนรู้โดยการเลียนแบบ และการเรียนรู้โดยการคัดแปลงปรับปรุงกรรมวิธีการผลิต การจำหน่าย และการบรรจุ โดยส่วนใหญ่ทางครอบครัวเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ โดยทำให้ดูเป็นตัวอย่างและให้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อเรียนรู้วิธีการผลิต วิธีการต่าง ๆ และปัญหาที่พบระหว่างการผลิต ถ่ายทอดความรู้ให้เห็นปัญหาจริง ๆ พบมากมายทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากคน เงินทุน การผลิต วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก การตลาด เป็นต้น ล้วนทำให้ผู้รับการถ่ายทอดได้เรียนรู้และแก้ปัญหาทั้งสิ้น ส่วนภาคการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ และการเรียนรู้โดยการคัดแปลงปรับปรุงกรรมวิธีการผลิต การจำหน่าย และการบรรจุ สามารถเรียนรู้จากผู้ผลิตในท้องถิ่นอื่นๆ ที่มีการคัดแปลงการผลิต การเพิ่มเติมสูตร หรือการผสมผสานสูตรใหม่ ทางผู้ประกอบการเองศึกษาและทดลองผลิตและทดลองจำหน่ายโดยคัดแปลงสูตร โดยดูตามสภาพวัตถุดิบในท้องถิ่นหรือความชอบของลูกค้า เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ลูกค้าได้ซื้อไม่จำกัดกับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว ทางด้านการจำหน่ายและการบรรจุนั้นทางผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้ให้แนวคิดตรงกันว่าผู้บริโภคในยุคปัจจุบันจะดูรูปแบบการบรรจุ ความสะอาด ราคาสินค้า รวม ๆ กันด้วย ผู้ประกอบการก็จะพยายามทำให้ผู้บริโภคจนจำตราสินค้า นอกเหนือจากรสชาติของผลิตภัณฑ์ด้วย พยายามปรับปรุงการบรรจุและวัสดุที่ใช้ในการบรรจุ ทำผลิตภัณฑ์ให้รูปแบบของกระเช้าของฝากหรือแพ็คเกจของฝากสวย ๆ นอกจากนั้นในด้านของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปและล้ำหน้าไปมากก็ต้องมีการศึกษาพยายามทดลองสูตร การผสมวัตถุดิบอื่น ๆ

เพื่อเพิ่มรสชาติในผลิตภัณฑ์ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้

ผลงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาตรี

ร้านป่าจะเน้นหีบห่อนะ ลูกข้าเป็นคือนอกแบบก็บ่งชี้ให้ลูกคนเล็กเรียนด้านนี้แหละ หีบห่อนี้เป็นเหมือนว่าเป็นการสร้างสิ่งดึงดูดดึงดูดใจกับลูกค้านะ มีกระเช้าที่แทรกดอกไม้ก็มี บางทีก็มีนักเรียนมาสั่งจัดช่อดอกไม้แล้วเอาหุ้มาแทรกๆ ก็เก๋สินะ ลูกป่าเขาช่างคิด (ทิพวรรณ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2553)

ผู้ประกอบการหลายคนได้เรียนรู้ต่อยอดความรู้ดั้งเดิมที่มีโดยการศึกษาจากกลุ่มการผลิตอื่น ๆ หรือศึกษาจากหนังสือ ตำรา หรือปรึกษาตนเอง โดยเรียนรู้การทำงานด้วยตนเอง กลุ่มวิสาหกิจทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ในลักษณะไม่มีการบังคับบัญชาหรือสั่งการให้ปฏิบัติ ซึ่งเมื่อได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พบปัญหาหรือมาลงมือ

ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง ทำให้แต่ละคนพบปัญหาและทางแก้ไขที่เหมาะสม โดยแรงจูงใจส่วนใหญ่ต้องการทำให้ผลิตภัณฑ์ของตนมีมาตรฐานที่ดีต่อไป เกิดแนวทางใหม่ ในการผลิตสินค้าและที่สำคัญคือนอกจากรักษาชื่อเสียงของร้านค้าตัวเองแล้วยังต้องการรักษามาตรฐานและชื่อเสียงของร้านค้าในจังหวัดนครปฐมด้วย เพราะในปัจจุบันสินค้าจากจังหวัดนครปฐมมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักระดับประเทศ ถ้าร้านค้าหรือผู้ประกอบการผลิตสินค้าไม่ดี ต่ำกว่ามาตรฐานจะส่งเป็นผลกระทบในภาพรวมต่อร้านอื่น ในจังหวัดนครปฐมได้ ซึ่งผู้ประกอบการคนหนึ่งได้ให้ข้อมูล โดยกล่าวไว้ดังนี้

พี่ก็ขายของมานานนะ จากม้าม้าอะ แล้วพี่ก็รับของมาจากพี่สาวที่ดอนตูมเป็นโรงงานเลขโต๊ะ พอแต่งงานก็มาขายกับแฟนที่ แฟนที่เป็นนายธนาคาร พี่ก็ขายของแปรรูปนี้แหละ ขายดีนะกำไรก็พออยู่ได้ มีลูกค้าประจำที่รับไปขายต่อที่กรุงเทพฯ (ปอ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2553)

2. ลักษณะการเรียนรู้

จากการสัมภาษณ์โดยส่วนใหญ่พบว่า สำหรับลักษณะการเรียนรู้ของแต่ละผู้ประกอบการ พบว่าเรียนรู้การผลิตจากบรรพบุรุษ การเรียนรู้โดยการเลียนแบบ และการเรียนรู้โดยการดัดแปลงปรับปรุงกรรมวิธีการผลิต การจำหน่าย และการบรรจุ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ทางครอบครัวเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ โดยทำให้ดูเป็นตัวอย่างและให้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อเรียนรู้วิธีการผลิต เทคนิคต่างและปัญหาที่พบเจอระหว่างการผลิต ถ่ายทอดความรู้ให้เห็นปัญหาจริง ซึ่งพบมากมายทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากคน เงินทุน การผลิต วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก การตลาด เป็นต้น ซึ่งล้วนทำให้ผู้รับการถ่ายทอดได้เรียนรู้และแก้ปัญหาทั้งสิ้น ส่วนภาคการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ และการเรียนรู้โดยการดัดแปลงปรับปรุงกรรมวิธีการผลิต การจำหน่าย และการบรรจุ สามารถเรียนรู้จากผู้ผลิตในท้องถิ่นอื่นๆ ที่อาจจะมีการดัดแปลงการผลิต การเพิ่มเติมสูตร หรือการผสมผสานสูตรใหม่ ทางผู้ประกอบการเองก็จะศึกษาและทดลองผลิตและทดลองจำหน่ายโดยอาจจะดัดแปลงสูตร โดยดูตามสภาพวัตถุดิบในท้องถิ่นหรือความชอบของลูกค้าเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ลูกค้าได้ซื้อไม่จำเจกับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว ทางด้านการจำหน่ายและการบรรจุนั้นทางผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้ให้แนวคิดตรงกันว่าผู้บริโภคในยุคปัจจุบันจะดูรูปแบบการบรรจุ ความสะอาด ราคาสินค้า รวม ๆ กันด้วย ผู้ประกอบการก็จะพยายามทำให้ผู้บริโภคจนจำตราสินค้านอกเหนือจากรสชาติของผลิตภัณฑ์ด้วย พยายามปรับปรุงการบรรจุและ

วัสดุที่ใช้ในการบรรจุ ทำผลิตภัณฑ์ให้รูปแบบของกระเช้าของฝากหรือแพ็คเกจของฝากสวยๆ นอกจากนั้นในด้านของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปและล้ำหน้าไปมากก็ต้องมีการศึกษางานวิจัยที่มีการวิจัยเรื่องการแปรรูปสุกรด้วยเพราะงานวิจัยต่างๆจะพยายามทดลองสูตร การผสมวัตถุดิบๆเพื่อเพิ่มรสชาติในผลิตภัณฑ์ งานวิจัยจะเป็นส่วนช่วยในการให้เกิดความรู้ใหม่ๆในการผลิตได้และถ้าสามารถนำมาปฏิบัติได้ก็จะเกิดผลดีต่อผู้ประกอบการเอง โดยในปัจจุบันการเรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในรูปแบบใหม่ๆ จะแตกต่างไปจากเดิม เพราะในสมัยก่อนยังไม่ค่อยมีเครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่ดีมาช่วยในการผลิต การแปรรูป หรือการถนอมอาหารให้เก็บไว้ได้นานมากขึ้น การบรรจุหีบห่อก็จะมีเครื่องมือหรือเครื่องจักรขนาดเล็กมาช่วย แตกต่างจากสมัยก่อนที่ทุกขั้นตอนจะใช้การบรรจุและห่อด้วยมือแทบทุกอย่าง หรือการผสมเนื้อหมูกับแป้งในสมัยก่อนก็จะใช้มือแต่ในปัจจุบันก็มีเครื่องนวดหรือเครื่องผสมมาใช้แล้ว ซึ่งถ้าส่วนไหนที่ใช้เครื่องมือได้ก็จะทำให้ประหยัดเวลาในการผลิตไปมากและสามารถผลิตได้เยอะขึ้นอีกด้วย ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้

ที่บ้านทำกันมานานแล้ว อาจอาม่าจะสอนให้ พ่อแม่ก็คอยสอนด้วย พวกเขาทำกันมานานแล้วไม่ยากให้เราทำนี่แรกๆ ไม่อยากทำหรือเหนื่อยกว่าจะได้แต่ละอย่างลำบากมาก เมื่อก่อนเครื่องปั่นเครื่องผสมอะไรก็ไม่มี ใช้มืออย่างเดียว แต่สมัยนี้ดีหน่อยมีเครื่องใช้ดีๆ เพิ่มขึ้นเหนื่อยน้อยลง ก็เรียนก็สอนกันเอง และดูๆ รูปแบบร้านอื่นๆ บ้างว่าเดี๋ยวนี้เขาปรับปรุงกันไปถึงไหนแล้ว เราก็พัฒนาบ้างจะล่าหลังไม่ได้ ลูกค้าเราก็เยอะ เดี่ยวเขาจะไม่พอใจและไม่มาซื้อกับเรานะ (สิริ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2553)

3. รูปแบบการถ่ายทอด

ผลจากรสัมภาษณ์โดยส่วนใหญ่พบว่ารูปแบบการถ่ายทอดความรู้เป็นภายใน

ครอบครัวเฉพาะสมาชิกภายในครอบครัวหรือถ่ายทอดในสายตระกูล เป็นการเรียนรู้จากผู้ใหญ่ที่มีความรู้ เนื่องจากโดยส่วนใหญ่บุคคลที่รับการถ่ายทอดความรู้นั้นเป็นผู้ที่จะดำเนินกิจการต่อไปซึ่งก็คือลูก หลาน หรือญาติในครอบครัว ต้องถ่ายทอดความรู้ในคนงานฝ่ายผลิตหรือคนใกล้ชิดที่ไว้ใจได้ ผู้ประกอบการต้องประสบพบเจอเหมือนกันคือการหมุนเวียนเข้าออกของพนักงานซึ่งทำให้ต้องมีการถ่ายทอดความรู้บ่อยๆ แต่ทำในลักษณะที่สอนเฉพาะขั้นตอนการผลิตเท่านั้นส่วนการผสมสูตรหรือเคล็ดลับต่างๆ ก็ยังคงทำด้วยตนเองเพราะยังไม่มั่นใจมากกับคนงานเหล่านั้น แต่มีบางสำหรับคนงานที่ทำงานมานานมากก็จะไว้ใจบอกสูตรหรือส่วนผสมและให้ทำหรือคุมคนงานคนอื่นๆ โดยหลักก็จะเน้นบุคคลในครอบครัวไว้ก่อน

สำหรับผู้ที่สนใจมาขอรับการถ่ายทอดความรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ผู้ประกอบการโดยส่วนใหญ่ยินดีถ่ายทอดความรู้ใหญ่เหตุผลโดยส่วนใหญ่เพราะต้องการให้ความรู้เหล่านี้คงอยู่ต่อไป บางคนใช้เวลาคิดค้นสูตรเอง มีความยากลำบากในการเรียนรู้และไม่ต้องการให้ภูมิปัญญาเหล่านี้ถูกลืมเลือนไป ด้วยเหตุที่ในสมัยปัจจุบันเด็กสมัยใหม่นิยมรับประทานอาหารฝรั่ง อาหารต่างประเทศ เด็กสมัยใหม่มีทัศนคติที่ว่าอาหารไทย ขนมหไทยล้ำสมัยไม่น่ารับประทาน แต่อันที่จริงแล้วอาหารไทยเป็นอาหารที่มีประโยชน์และอร่อยเช่นกัน และอีกมุมมองหนึ่งซึ่งโดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันคือ กลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสุกรมีการรวมกลุ่มทั้งประเทศ มีการพัฒนาและทำเป็นระบบมากขึ้นกว่าเดิมจะสามารถทำให้ส่งออกผลิตภัณฑ์สู่ตลาดโลกได้มากกว่านี้และสามารถทำรายได้เข้าประเทศและทำรายได้ให้กับผู้ประกอบการเองได้ดีมาก และโดยส่วนใหญ่ผู้ที่สนใจมาสอบถามข้อมูลก็เป็นกลุ่มนักศึกษาที่ทำการวิจัยหรือผู้ที่ต้องการทำแบบสอบถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสุกรเป็นส่วนใหญ่

ที่ครอบครัวของเราผู้ใหญ่ในครอบครัวจะสอนลูกหลานกันเอง อาจอามา สอนพ่อ กับแม่ก่อนแล้ว ถ้ารุ่นต่อมาจะทำต่อพ่อกับแม่ก็ต้องสอนเขาเอง ต้องสอนคนในครอบครัว ก่อน เราไม่รู้ว่าคนอื่นๆ คนทั่วไปเขาสอนใจอาชีพนี้อย่างไรหรือเปล่า เราก็เขาทำไม่อร่อย ถ้าเอาสูตรเราไปเปลี่ยนก็เสียชื่อหมด ส่วนคนงานยังไรเราก็ต้องสอนงานเขาอยู่แล้วแต่เรื่องสูตรเราก็ไม่ได้บอกอะไรเขาหมด เพราะส่วนใหญ่ถ้าเขาได้งานที่อื่นเขาก็ไป บางคนก็ทำไม่นาน คนงานเปลี่ยนแปลงกันบ่อย สอนเฉพาะวิธีทำทั่วไปที่ทำทุกวัน เรื่องสูตร วัตถุดิบเรายังเขาจัดการกันเอง ยังไม่ไว้ใจเท่าไร (คุณศิริ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2553)

ตอนนี้ยังไม่มีคนนอกมาขอเรียนนะ มีแค่คนมาขอทำแบบสอบถามบ้าง ขอ สัมภาษณ์แบบคุณนั่นแหละ แต่ถ้าใครอยากรู้ อยากจะให้สอนเราก็จะสอนให้นะ ยินดีมาก เพราะไม่รู้ว่าคนรุ่นใหม่ ๆ สมัยนี้ยังอยากขายของแบบนี้กันอยู่หรือเปล่า แต่เราไม่อยากให้สูตรอาหารมันหายไปกับคนรุ่นเราอยากให้เห็นคนสนใจทำกันเยอะ มีคนขายมากๆ ไม่เป็นไรหรอก เขะยังดี (ทิพวรรณ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2553)

4. วิธีการถ่ายทอด

จากการสัมภาษณ์โดยส่วนใหญ่พบว่า ผู้ประกอบการโดยส่วนใหญ่มีวิธีการถ่ายทอดความรู้เป็นขั้นตอนต่าง ๆ แยกเป็นกฎเกณฑ์ตามแนวทางของ (พสุ เดชะรินทร์ 2548) ได้ดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง คือการรับการถ่ายทอดโดยการบรรยายหรือชี้แนะ (Directives / Presentations / Lectures) การถ่ายทอดด้วยวิธีการนี้จะเป็นสิ่งที่เราค้นเคยกันดี เหมือนๆ กับที่เราเจอบ่อยในห้องเรียนสมัยเรียนหนังสือ ที่อาจารย์จะมาบรรยายหน้าห้องให้เราฟัง หรือเมื่อเราเริ่มเข้าไปทำงานเจ้านายหรือลูกพี่ จะบอกเราว่าให้ทำอะไรบ้าง โดยผู้เรียนไม่ต้องคิดอะไรมาก เพียงแค่ปฏิบัติตามที่ถูกบอกให้ทำ หรือเหมือนสมัยเรียนหนังสือก็ท่องหนังสือตามที่อาจารย์สอน ในที่นี้ผู้สอนจะบอกทุกขั้นตอนในการผลิตต่อผู้ที่ถูกถ่ายทอดความรู้ว่ากรรมวิธีในการผลิตว่าผลิตอะไรยังไง มีส่วนผสมยังไง ทำตามทีบอกแล้วจดจำเท่านั้น

ขั้นที่สอง คือ การถ่ายทอดผ่านสูตรสำเร็จ (Rules of Thumb) ภายใต้แนวทางนี้ตัวผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดจะรวบรวมประสบการณ์ที่ตนเองได้เรียนรู้มา แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นแนวทาง ประโยค หรือข้อคิดสั้น ๆ ที่ถ่ายทอดต่อไปยังคนอื่นกรุ่นหนึ่ง โดยทั่วไปจะพบว่า บรรดาบุคคลสำคัญของโลกมักจะมีคำพูดที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ ความรู้ที่สะสมมานานนับสิบ ๆ ปี ถ่ายทอดออกมา แต่การถ่ายทอดความรู้ผ่านแนวทางนี้ก็ก่อให้เกิดความสับสนได้เหมือนกัน เนื่องจากผู้รับจะต้องไปขยายความต่อนั้นก็ยังไม่ชัดเจนเพียงพอ เช่น ผู้ประกอบการบางท่านบอกให้จำด้วยวิธีการว่า “เวลาทำหมูยอผสมส่วนผสมขนาดนี้หมูยอจะอร่อยนะ” หรือ “เวลาทำกุนเชียงใส่หมูจำนวนเท่านี้เท่านี้คือพอ”

ขั้นที่สาม คือ การถ่ายทอดผ่านทางเรื่องราวหรือนิทาน (Stories with a Moral) ซึ่งถือเป็นวิธีการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการถ่ายทอด หรือบอกเล่าประสบการณ์จากรุ่นหนึ่งไปยังอีกกรุ่นหนึ่ง และทำให้เรื่องราวเหล่านั้นได้ถูกจดจำได้ง่ายขึ้น ซึ่งนักวิทยาศาสตร์เองก็ยอมรับว่ามีสาเหตุทางการแพทย์ที่เป็นที่เชื่อถือได้ ว่าสมองคนเราจะรับรู้และจดจำต่อเรื่องราวและนิทานได้ดีกว่าการบอกเล่าธรรมดา ไม่ต้องมองอื่นไกล นึกถึงเด็ก ๆ ก็ได้ เรายุ่เองก็จะจำนิทานหลาย ๆ เรื่องที่ได้ยินสมัยเด็ก ๆ ได้ดีกว่าเหตุการณ์บางเหตุการณ์เสียอีก นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่า เมื่อเราได้พบหรือเจอประสบการณ์ที่สอดคล้องกับนิทานที่เราได้ยิน เรายุ่จะสามารถย้อนกลับไปรำลึกถึงเหตุการณ์ในนิทานนั้นได้อย่างชัดเจน เช่น ผู้ประกอบการบางท่านจะเล่าเรื่องราวของตนเองตั้งแต่เริ่มสร้างตัว เริ่มทำอาชีพใหม่ๆ จนมาถึงแรงบันดาลใจที่นำไปสู่การผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปอันแรกออกมาขายจนเวลาผ่านไปเมื่อประสบความสำเร็จก็ทำผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ออกมาจนเกิดเป็นร้านที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่ผู้ใหญ่จะเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้เข้าไปซ้ำมา จนลูกหลานหรือญาติในครอบครัวซึมซับเรื่องราว และในการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ก็จะสอดแทรกวิธีการผลิตไว้ด้วย ซึ่งเมื่อฟังบ่อย ๆ ก็จะจำได้

ขั้นที่สี่ คือ การถ่ายทอดผ่านทางคำถาม (Socratic Questioning) ซึ่งเป็นแนวทางในการถ่ายทอดความรู้ที่มีมานานตั้งแต่สมัยปราชญ์โบราณอย่าง Socratis และก็เป็นวิธีที่

อาจารย์ทางด้านบริหารธุรกิจหลายท่านใช้ในการสอนกรณีศึกษา นั่นคือให้ผู้สอนจะใช้วิธีตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนได้คิด และจากการที่ได้คิดนั้น จะทำให้สามารถได้คำตอบนั้นมาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยการบอกเล่าจากผู้สอนการตั้งคำถามนั้นจะทำให้ผู้ฟังได้มีการทบทวนในประโยคคำถามเหล่านั้นได้ชัดเจนขึ้น อีกทั้งทำให้ผู้ฟังได้ย้อนกลับมาคิดและทำทนายถึงความเชื่อแต่เดิมของตนเอง เช่น ผู้ประกอบการบางท่านจะสอนโดยวิธีที่ว่า “รู้ไหมว่าทำไมการทำคุณเชิงแบบแต่จิวถึงใช้หมูเนื้อแดงผสมน้อยกว่าคุณเชิงแบบกวางตุ้ง” “ทำไมทำไส้แห้งเก็บไว้จึงดีกว่าใช้ไส้ธรรมชาติ” เมื่อเกิดคำถามเหล่านี้ขึ้นผู้รับการถ่ายทอดจะตั้งใจค้นหาคำตอบเพื่อมาไขข้อข้องใจต่าง ๆ ซึ่งก็เป็น การถ่ายทอดและทำให้เกิดการกระตุ้นในการเรียนรู้ได้ดีชนิดหนึ่ง ซึ่งถ้าหากคำตอบไม่ได้ก็จะเกิดข้อ ข้องใจในการผลิตและทำให้ไม่กล้าที่จะผลิตอะไรแปลกจนกว่าจะพบคำตอบที่ชัดเจนและมั่นใจ แล้ว

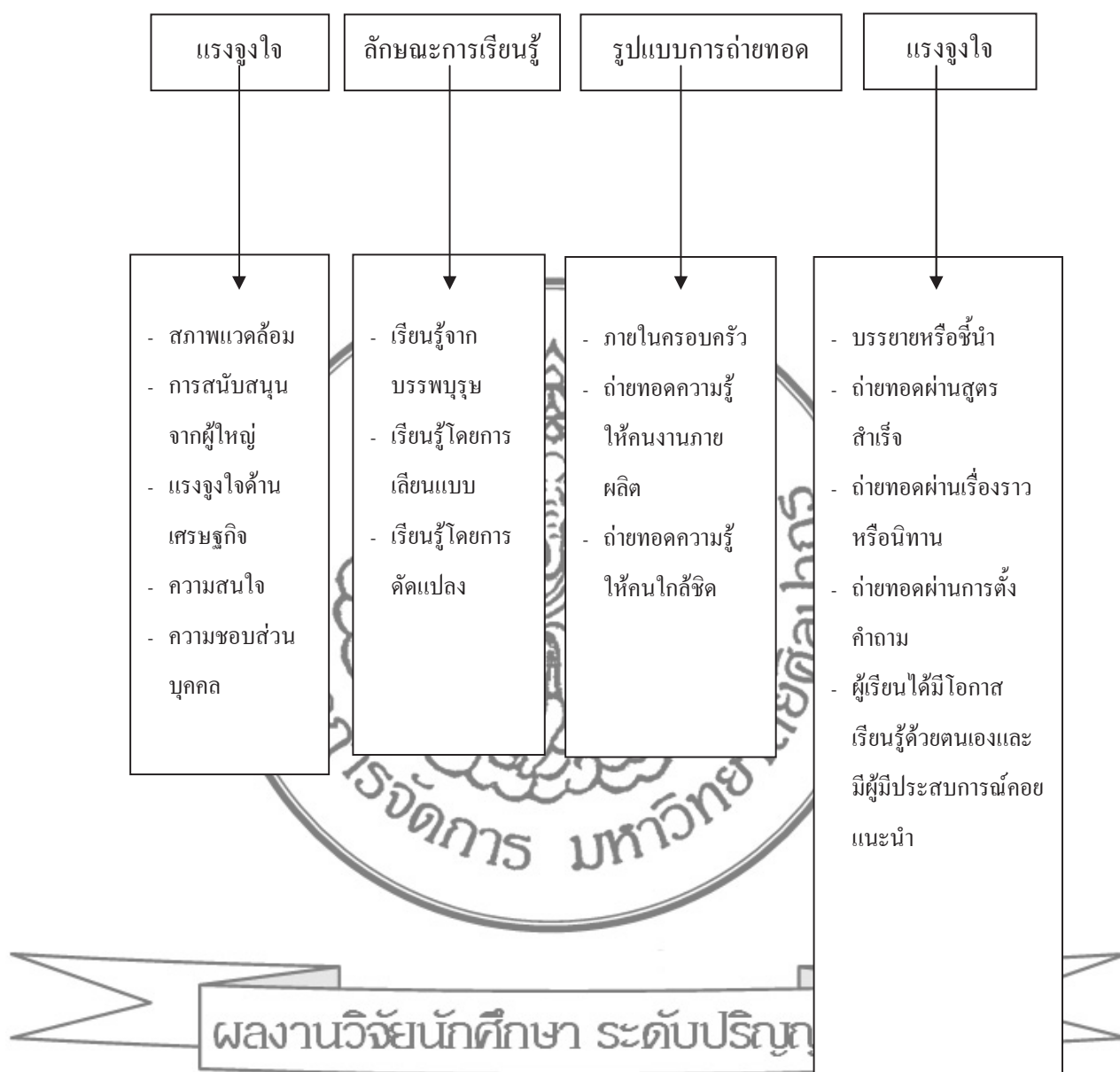
ขั้นสุดท้าย คือ การถ่ายทอดความรู้โดยผู้เรียน ได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีผู้มี ประสบการณ์คอยให้คำแนะนำ (Learning by Doing / Guided Experience) เราอาจจะนึกภาพถึง ความแตกต่างระหว่างการสัมมนาที่มีแต่อาจารย์มาบรรยายให้ฟังอย่างเดียว (ท่องตำราอ่านให้ ฟัง) หรืออาจารย์ที่มีประสบการณ์ที่นำกรณีศึกษาจากประสบการณ์ที่เจอมา เล่าให้ฟัง (การบอกเล่า เรื่องราว) และการสัมมนาที่เป็นลักษณะของเชิงปฏิบัติการ ที่ผู้เรียน ได้มีโอกาสปฏิบัติตามเนื้อหาที่ เรียนมา โดยมีอาจารย์หรือวิทยากรเป็นผู้ให้คำแนะนำอยู่ข้าง ๆ ซึ่งวิธีนี้ผู้รับการถ่ายทอดจะลงมือ ผลิตเลยโดยผู้ถ่ายทอดจะคอยชี้แนะว่าการทำแบบนี้ถูกหรือผิด ดีหรือไม่ และควรปรับปรุงแก้ไข อย่างไร และวิธีการอื่น ๆ เช่น การถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธี Guided Experience ยังสามารถแบ่ง ออกไปได้อีกหลายแบบไม่ว่าจะ Guided Observation ที่ผู้รับการถ่ายทอดจะคอยสังเกตใน พฤติกรรมและการกระทำของผู้ที่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ซึ่งวิธีการนี้ก็สอดคล้องกับการ เรียนรู้โดยสังเกตจากพฤติกรรมของพ่อแม่ที่ทำอยู่ หรือ Guided Problem Solving ที่ทั้งผู้ถ่ายทอด และผู้รับการถ่ายทอดจะมาร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยผู้รับการถ่ายทอดได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างใกล้ชิด ถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าและสุดท้ายคือ Guided Experimentation ที่เมื่อท่านได้เจอกับสถานการณ์หรือปัญหาแล้ว มีผู้ที่มีประสบการณ์คอยให้ คำแนะนำหรือช่วยเหลืออยู่ใกล้ ๆ

วิธีจากผู้ประกอบการนั้นไม่มีวิธีไหนที่ถูกหรือผิดหรือเป็นวิธีที่ดีที่สุด แต่ละ ผู้ประกอบการสามารถประยุกต์ใช้กับครอบครัวของตนเองตามลักษณะนิสัยของผู้ถ่ายทอดความรู้ และผู้รับการถ่ายทอดความรู้ด้วยว่ามีนิสัยอย่างไร ควรสอนแบบไหน เป็นต้น ซึ่งปัจจัยใดที่เอื้อต่อ การถ่ายทอดความรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรอาจจะจำแนกได้ดังนี้

1. ได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่หรือผู้ถ่ายทอดความรู้ ซึ่งควรมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญ รวมทั้งประโยชน์ที่ผู้รับการถ่ายทอดจะได้รับ
2. มีเป้าหมายของการจัดการความรู้ที่ชัดเจน ซึ่งเป้าหมายนี้จะต้องสอดคล้องกับกลยุทธ์ของครอบครัว ว่าถ่ายทอดความรู้ไปเพื่ออะไร ทำแล้วจะได้อะไร
3. มีวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ภายในองค์การ
4. มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้และถ่ายทอดความรู้ เช่น ค้นหาความรู้ วิเคราะห์ข้อมูล จัดระเบียบและดึงเอาความรู้ไปใช้อย่างเหมาะสม ค้นหาข้อมูลและเรียนรู้ด้วยกันจากตำราหรือความรู้ใหม่ๆทางอินเทอร์เน็ตก็ได้
5. ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกระดับ และบุคลากรต้องตระหนักถึงความสำคัญและเห็นถึงคุณค่าของการจัดการความรู้ เช่น คุณปู่ คุณย่า คุณตา คุณยาย คุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้องในครอบครัวผู้ประกอบการบางครอบครัวอาจจะมีผู้ที่ถนัดในการผลิตคนละด้าน การเรียนรู้จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
6. มีการวัดผลของการจัดการความรู้ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงสถานะ และความถี่หน้าของการจัดการความรู้ ทำให้สามารถทบทวนและปรับปรุงกลยุทธ์ รวมทั้งกิจกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การทดลองทำบ่อยๆ หรือวัดผลโดยการสังเกตว่าการผลิตครั้งนี้ดีหรือต่ำกว่ามาตรฐานครั้งที่ผ่านๆมา สังเกตจุดจําและบันทึกปัญหาที่เจอ และผลการแก้ไขที่ได้มีการพัฒนาไปในระดับไหน
7. มีโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับหรือเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้
8. มีการพัฒนาการจัดการความรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ดังผู้ให้ข้อมูลหลักคนหนึ่งกล่าวไว้ดังนี้

ผลงานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับบริษัทผู้ผลิตเครื่องสำอางค์และจะช่วยให้ดูด้วย บางทีต้องทำให้ดูเพราะทำยังไม่ได้ตั้งใจ เรากลัวเขาทำผิด แต่ถ้าสอนลูกจะสอนยังไงจะทำให้เขาถูกต้องและให้เขาลองทำตาม บางทีก็จะให้เขาหยิบเครื่องปรุงแล้วผสมตามที่เรบอก ก็จะช่วย ๆ กันเวลาทำของเหมือนสอนเขาไปในตัวด้วย ก็จะให้เขามาทำบ่อยๆจะได้ทำได้ สอนครั้งเดียวยังจำไม่ได้หรือก เครื่องปรุงมันเยอะ สอนหลาย ๆ ครั้งยังลืมเลย เวลาทำก็สอนก็บอกกันไปเรื่อย สำหรับคนงานเราสอนสไตล์คุมเขามากกว่า กลัวเขาผสมผิดหรือลืมบางขั้นตอน คนงานก็ต้องเข้มเป็นพิเศษ กันไว้ก่อนเวลาทำผิดขั้นตอนมาต้องเททิ้งกันทั้งกะละมังเลย ต้องระวัง ๆ (ทิพวรรณ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2553)

ภาพที่ 6 แสดงกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร

5. ปัญหาและอุปสรรคด้านการถ่ายทอด

จากการสัมภาษณ์โดยส่วนใหญ่พบว่า อุปสรรคที่มีผลต่อการถ่ายทอดความรู้ประกอบด้วย

5.1 ด้านผู้ถ่ายทอด คือ การไม่มีเวลาถ่ายทอด การที่ต้องดูแลขั้นตอนการผลิต

จนถึงกระบวนการจัดจำหน่ายทำให้ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไม่สามารถจัดสรรเวลาเพื่อมาสอนได้เต็มที่ และปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย ส่วนใหญ่ผู้ถ่ายทอดความรู้จะเป็นผู้ที่มีอายุมากพอสมควรแล้ว เมื่อเวลาทำงานหนักมากก็จะเจ็บป่วยหรือร่างกายอ่อนล้าและการที่ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตรวมไปจนถึงการสอนเรื่องการตลาดหรือด้าน โลจิสติกส์ ต้องใช้การถ่ายทอดและการดูแลอย่างใกล้ชิด เมื่อสุขภาพร่างกายไม่สมบูรณ์ทำการถ่ายทอดได้ไม่เต็มที่

5.2 ด้านผู้รับการถ่ายทอด คือ การไม่ใส่ใจและการขาดความมานะอดทนของผู้รับการถ่ายทอด สืบเนื่องด้วยคนรุ่นใหม่มีการศึกษาสูง มีสาขาวิชาให้ศึกษามากมายและมีแนวทางในการเลือกประกอบอาชีพอื่นๆ ตามสาขาที่เรียนมาหรือประกอบอาชีพที่ตนเองสนใจได้มากมาย ทำให้ไม่มีเวลาสนใจเรียนรู้และช่างานของครอบครัว จึงไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ การใช้เวลาว่างไปทำสิ่งอื่น และเกิดความไม่สนใจมากขึ้นเพราะมองว่าไม่จำเป็นต้องประกอบอาชีพนี้ก็ได้ด้านสภาพแวดล้อมอื่น ๆ คือการขาดแคลนวัตถุดิบ การขาดแคลนเครื่องมือในการผลิตที่ทันสมัย ความสับสนหรือการขาดความรู้ในการผลิตให้ทันกับความต้องการของตลาด เป็นต้น ดังผู้ให้ข้อมูลหลักคนหนึ่ง กล่าวไว้

ที่บ้านของเราขยายก็เริ่มแก่แล้ว ก็จะไม่ให้หีบจับอะไรแล้ว แม่จะคอยดูแล ส่วนลูกๆ เขาเรียนหนักก็ไม่ค่อยมีเวลาสอนจริงๆ จึงจะเป็นแบบให้เขาหีบจับหีบนี้ให้มากกว่าก็คิดว่าเขาอาจจะทำอะไรได้บ้าง วันไหนเขาหยุดอยากให้เราช่วย เขาก็ไม่ไหวขออนอนขอพักผ่อน หรือบางทีเขาอยากทำ แม่ก็บอกลูกก็สอนไม่ไหว เหนื่อยบางทีก็ไม่สบายกัน ก็เลยไม่ได้สอนจริงๆจัง แต่คิดว่าเมื่อไหร่ที่เขาพร้อมจะช่วยเราเราคงตั้งใจให้เราสอนมากขึ้น หรือถ้าเราไม่ไหวจริงๆสงสัยต้องบังคับให้มาเรียนก่อนแล้ว (นุชนาถ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2553)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์

1. ด้านการผลิต

จากการสัมภาษณ์โดยส่วนใหญ่พบว่า โดยส่วนใหญ่สถานที่ผลิตอยู่ที่บ้านหรืออาคารที่เป็นที่ตั้งของร้านค้าโดยผลิตกันที่ชั้นล่างส่วนด้านในและที่ชั้นสอง ชั้นสาม โดยที่สถานที่ผลิตนั้นต้องเป็นสถานที่ผลิตต้องอยู่ในที่ที่จะไม่ทำให้ผลิตภัณฑ์ถูกปนเปื้อนได้ง่าย อาคารผลิต ต้องมีขนาดเหมาะสม มีการออกแบบ และก่อสร้างในลักษณะที่ง่ายต่อการบำรุงรักษา การทำความสะอาด และสะดวกในการปฏิบัติงาน โดยพื้น ฝาผนัง และเพดานของอาคารที่ผลิต ต้องก่อสร้างด้วยวัสดุที่คงทน เรียบ ทำความสะอาดได้ง่าย และซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีตลอดเวลา มีการแยกบริเวณผลิตออกเป็นสัดส่วน ไม่ใกล้ห้องสุขา ไม่มีสิ่งของที่ใช่แล้ว หรือไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตอยู่ในบริเวณที่ผลิต พื้นที่ปฏิบัติงานไม่แออัด มีแสงสว่างเพียงพอ และมีการระบายอากาศที่

เหมาะสม โดยค่าใช้จ่ายในส่วนนี้อาคารนั้นบางรายก็ได้ซื้อบ้านหรือตึกนั้นมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองแล้วทำให้ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเช่า บางรายใช้วิธีการเช่าในระยะยาวซึ่งมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกันไปตามลักษณะของสัญญา การจัดการแรงงานเป็นการแรงงานจากสมาชิกในครอบครัวและแรงงานต่างด้าวเป็นบางส่วน โดยมีพ่อแม่เป็นหลัก ลูกๆหรือเครือญาติจะช่วยงาน โดยการใช้แรงงานในครอบครัวของผู้ประกอบการจะอยู่ที่ประมาณ 2-7 คน การใช้แรงงานรับจ้างจะจ้างแบบรายเดือนและรายวัน การติดต่อกับผู้รับจ้าง ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการเป็นผู้ติดต่อไปหาคนงานและคนในท้องถิ่นที่สนใจจะทำงาน ปัญหาในการจ้างงานจะเกิดในช่วงที่ตลาดมีความต้องการผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากเนื้อสุกรอย่างมากในช่วงเทศกาลที่นักท่องเที่ยวซื้อเป็นของฝาก จะผลิตไม่ทันความต้องการและช่วงฤดูที่มีการทำนา คนงานลาเพื่อไปเกี่ยวข้าวทำให้แรงงานไม่พอ ปัญหาอื่นเกี่ยวกับแรงงานเป็นการหยุดงานบ่อย ไม่มีความเชี่ยวชาญในการทำงาน

ส่วนทุนที่ใช้ในการผลิตผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะใช้สินเชื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนจากธนาคารสินเชื่อเพื่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ธนาคารอื่น ๆ เช่น ธนาคารกรุงไทย ธนาคารออมสิน เหตุผลที่เลือกใช้ธนาคารเหล่านี้เพราะเป็นธนาคารของรัฐบาลดอกเบี้ยถูก อีกส่วนเป็นเงินทุนของครอบครัวไม่ใช้ทุนจากภายนอก โดยที่ยังไม่มีเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐหรือเอกชน โดยการบริหารเงินทุนจากการสัมภาษณ์พบว่า การบริหารเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินธุรกิจเพราะผู้ประกอบการต้องใช้เงินทุนเป็นกลไกในการดำเนินธุรกิจอย่างหนึ่ง ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการต้องมีกำไรด้วย ซึ่งส่วนใหญ่มีแผนการเงินคือ มีการวางแผนในการจัดหาทุน มีการนำระบบบัญชีมาตรฐานมาใช้ มีการตรวจสอบบัญชี มีการตรวจสอบต้นทุนของสินค้า การบริหารเงินให้สอดคล้องกันเพื่อไม่ให้เกิดทุนนอนหรือไม่ให้เกิดการผลิตที่ต้นทุนเพิ่มขึ้นทั้งที่ไม่มีรายได้ ทั้งนี้โดยส่วนใหญ่ผลิตเท่าที่มีการตกลงกับผู้สั่งซื้อเท่านั้นและผลิตโดยเฉลี่ยให้เพียงพอต่อการจำหน่ายหน้าร้าน (สำหรับผู้ที่ไม่มีร้าน) หากไม่มีการสั่งซื้อลดการผลิตลง ผู้ประกอบการประมาณค่าใช้จ่ายและการเตรียมเงินไว้เพื่อใช้ในการดำเนินการต่างๆดังนี้ คือค่าแรงงานในการจ้างคนงาน ค่าปัจจัยการผลิต ได้แก่ วัตถุดิบต่าง ๆ ค่าซ่อมแซม บำรุงรักษาอุปกรณ์ หรือเครื่องจักร และทุนสำรองกรณีฉุกเฉิน

ตารางที่ 5 แหล่งที่มาของวัตถุดิบ

ประเภทวัตถุดิบที่ใช้	ในจังหวัด	ต่างจังหวัด	ต่างประเทศ	ราคาเฉลี่ย
1. วัตถุดิบหลัก				
1.1 เนื้อสุกร	70.0	30.0	-	90.0 บาท/กก.
1.2 ใบตอง	30.0	50.0	20.0	120.0 บาท/มัด
1.3 เปลือกป่น	20.0	80.0	-	3.20 บาท/กก.
1.4 พริกไทยป่น	-	80.0	20.0	20 บาท/ถุง
1.5 กระเทียม , หอมแดง	20.0	80.0	-	80.0 บาท/กก.
1.6 ขิงแห้งป่น	90.0	10.0	-	50.0 บาท/กก.
1.7 ใบมะกรูดแห้งป่น	50.0	50.0	-	50.0 บาท/กก.
2. เครื่องปรุงรสทั่วไป				
2.1 น้ำปลา	-	100.0	-	23.0 บาท/ขวด
2.2 ซีอิ๊วขาว	-	100.0	-	20.0 บาท/ขวด
2.3 น้ำตาลทรายขาว	-	100.0	-	17.0 บาท/กก.
2.4 น้ำพริกเผา	-	100.0	-	80.0 บาท/กก.
2.5 ผงชูรส	-	100.0	-	79.0 บาท/กก.
2.6 ผงพะโล้	20.0	80.0	-	165.0 บาท/กก.
2.7 ผงพริก	-	100.0	-	100.0 บาท/กก.
2.8 ดินประสิว	-	100.0	-	45.0 บาท/กก.
2.9 อบเชยป่น	-	100.0	-	200.0 บาท/กก.
2.10 ลูกจันทน์ป่น	20.0	80.0	-	200.0 บาท/กก.
2.11 แป้งมัน	50.0	50.0	-	17.00 บาท/กก.

สำหรับนวัตกรรม (เทคโนโลยี) หรือเทคนิควิธีการจากการสัมภาษณ์พบว่า ได้พัฒนามาจากการใช้วัสดุอุปกรณ์ในสมัยก่อน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรนั้น เดิมกระบวนการผลิตมาจากภูมิปัญญาของชาวบ้านหรือความรู้ดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดมา กระบวนการผลิตส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนในครอบครัวมากกว่าเครื่องจักรแล้วนำออกจำหน่าย แต่ในปัจจุบันขั้นตอนและกระบวนการผลิตมีการผลิตกันในปริมาณมาก ต้องทำกันในรูปอุตสาหกรรมขนาดเล็กแล้วพัฒนาให้กลายเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางจนถึงขนาดใหญ่

จำเป็นต้องนำเทคโนโลยีและเครื่องจักรแต่ละประเภทที่เฉพาะเจาะจงอย่างเหมาะสมมาใช้เพื่อให้กำลังการผลิตได้สูงกว่าปริมาณที่ลูกค้าต้องการถึง 50%

เทคโนโลยีและเครื่องจักรที่สามารถรวบรวมได้จากผู้ประกอบการแต่ละราย มีดังนี้

1. เครื่องบดเนื้อ สับเนื้อเพื่อทำไส้กรอกหรือกุนเชียง
2. เครื่องอัดไส้กรอกแบบใช้มือหมุน
3. เครื่องผูกไส้กรอก
4. เครื่องผสมส่วนผสมต่างๆ
5. เครื่องทำหมูหยอง
6. ตู้อบแป้ง หอม กระเทียม ตะไคร้ ใบมะกรูด
7. เตาอบกุนเชียง
8. ตู้อบมาเชื้อ
9. เครื่องอัดสุญญากาศ

เครื่องจักรและเทคโนโลยีส่วนใหญ่เกิดจากการคิดค้นจากช่างในจังหวัดก่อนด้วย และต่อมาก็มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนบางแห่งมาช่วยออกแบบและติดตั้งและศึกษาและหาซื้อกันเอง ในช่วงหลังๆจะอาศัยพลังงานไฟฟ้าเป็นหลัก โดยที่เครื่องจักรเกือบทุกประเภทมีบริษัทเอกชนผลิตขายตามท้องตลาด สำหรับภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรที่นำมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สามารถทำการตลาดได้นั้น ผู้ประกอบการผลิตผลิตภัณฑ์โดยส่วนใหญ่มีแนวคิดที่ว่า ด้วยรสชาติและลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่แต่ละร้านมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง การที่เราพยายามพัฒนาความสะดวกสบายในการรับประทานให้กับลูกค้า เช่น ปรับเปลี่ยนขนาดผลิตภัณฑ์ การลดขนาดให้คนรับประทานขึ้น การสร้างแนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ๆ การปรับปรุงหรือสร้างรสชาติใหม่ๆ ตามความนิยมของผู้บริโภคในสมัยนี้ จะสอดคล้องสิ่งใหม่ๆ ไปแต่ก็ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของสินค้าจากนครปฐมเช่นเดิม ยังคงไม่ทอดทิ้งสูตรหรือรสชาติดั้งเดิม แต่ใช้ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยมองที่ภาพรวมของปัจจัยที่ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในสังคมพบว่า ต้องประกอบด้วยกำลังแรงงาน ชุมชนสร้างสรรค์ และกลุ่มผู้ผลิต ต้องเกื้อหนุนและสอดคล้องกัน ในการสร้างระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งสามส่วนต้องมีความหลากหลาย เป็นทักษะแรงงานและทักษะช่างฝีมือเพื่อรองรับการคิดค้นหรือการประดิษฐ์นวัตกรรมในการสร้างสินค้า การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อผลิตสินค้าได้เร็วขึ้นและบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ขณะที่ลักษณะของชุมชนต้องเป็นสังคมเปิดที่ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง ระบบการขนส่งสินค้าที่รวดเร็ว ตรงต่อเวลา ตลอดจนเป็นชุมชน

พลังาธิปัตย์กับประชาคมกับปรัชญาพุทธ

ที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยมีสถานที่ที่จำเป็นในการใช้ชีวิต และรองรับการทำงานในอุตสาหกรรม
สร้างสรรค์ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้

ที่บ้านของเราทำกันที่ตึกเนียแหละ เราซื้อขายมาตั้งแต่มาอยู่ที่นี่แล้ว ทำกันหลังบ้าน
กับชั้นสอง ชั้นสาม แรก ๆ ทำกันเองยังไม่จ้างคนงาน ยังไม่มีเงิน มาช่วยกันหมดบ้านเลย
แล้วพอขายดีขึ้นก็เก็บเงิน แต่ช่วยที่จะลงทุนเพิ่มก็ทำเรื่องกู้เงินเหมือนกันเพราะเราจะซื้อ
เครื่องจักรมาเพิ่ม เราทำมือกันทุก ๆ วันมันทำไม่ทัน ก็กู้ออมสินเพราะธนาคารของรัฐ
ดอกเบี้ยถูก มีอะไรก็คุยกันง่ายดี พอกู้เงินไม่ซื้อเครื่องซื้อของ ก็โอเคขึ้น ทำได้เยอะขึ้น ส่ง
ลูกค้าได้ทุกเจ้า แล้วก็ทำไปขายหน้าร้านด้วย ตอนนี้อยากทำเว็บไซต์ ให้ลูก ๆ ดูพวก
Facebook ให้นำสนใจดี บอกพวกเขาว่าทำให้พ่อบ้างซิ จะเอาของไปขาย แต่อันนี้ดู ๆ ไว้
เลย ๆ ยังไม่ได้ทำจริงจังนะ (ทิพวรรณ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2553)

2. ด้านการจำหน่าย

จากการสัมภาษณ์พบว่า โดยส่วนใหญ่ในการจำหน่ายนั้นจะแบ่งเป็น

1. จำหน่ายเองโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง โดยลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้าทั่วไป
นักท่องเที่ยว หรือผู้ค้ารายย่อยที่รับ ไปเพื่อจำหน่ายต่ออีกที

2. ขายผ่านพ่อค้าคนกลางโดยที่เป็นบุคคลทั่วไป เช่น พ่อค้าส่ง ซึ่งส่งผลิตภัณฑ์ใน
จำนวนมากเพื่อนำไปจำหน่ายต่ออีกที ยอดการจำหน่ายในแต่ละวันโดยรวมทั้งจำหน่ายเองและผ่าน
พ่อค้าคนกลางจะอยู่ในระดับที่มาก และรายได้จากการจำหน่ายโดยส่วนใหญ่(รวมรายรับทั้งสอง
ทาง) อยู่ที่ประมาณ 3,000-5,000บาทขึ้นไปต่อวัน โดยรายได้ส่วนนี้เพียงพอต่อการจัดสรรใช้จ่ายใน
ครอบครัว เมื่อแยกจากต้นทุนการผลิตสามารถนำไปเป็นเงินเก็บออมหรือนำไปชำระเงินกู้จาก
ธนาคารและใช้จ่ายด้านอื่นๆ ได้ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักคนหนึ่งกล่าวไว้

ผลงานวิจัยนี้ศึกษา ระดับปรภษาตรี

ร้านเราขายหน้าร้านเองด้วย มีลูกค้าประจำมารับ ไปขายด้วย เขาก็เอาไปขายต่อ
กัน ของเราที่ขายหน้าร้านก็มีพวกคนซื้อทั่วไปในนครปฐม แล้วก็นักท่องเที่ยวก็มี คนมีเที่ยว
แล้วแวะมาซื้อก็มี คนที่อื่นถ้าคนที่รู้ เขาจะรู้ว่าของที่นครปฐมอร่อย จังหวัดเราหมูเยอะ
รายได้รวมๆก็พออยู่ได้ ถ้ารวมๆทุกอย่างก็ 3,000-4,000 ขึ้นไปแหละ แต่ของไม่บอกว่าแต่ละ
เดือนได้เท่าไรนะ ลองดูๆเอาละกัน (ชัย นามสมมติ, สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2553)

3. ด้านอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์พบว่า อาชีพที่มีการเกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร
ได้แก่ อาชีพเลี้ยงสุกร อาชีพขายเนื้อหมู อาชีพขายส่งเครื่องเทศ อาชีพขายเชื้อเพลิง อาชีพขาย
ถลุงพลาสติก ลูกจ้าง แรงงาน และอาชีพรับผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ไปขาย รวมถึงการรวมกลุ่มกันเป็น

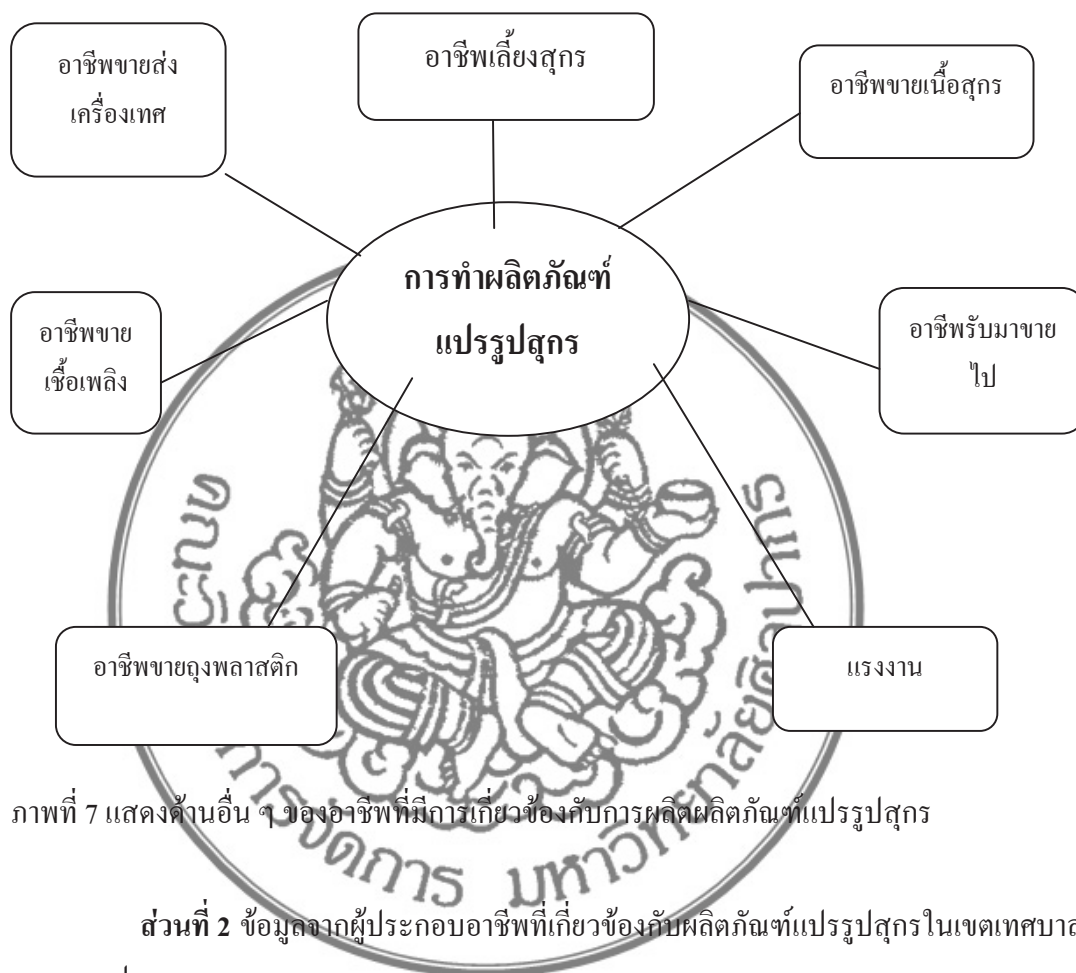

ชมรมผู้ผลิตและแปรรูปสุกร ซึ่งทั้งหมดนี้คือวงจรหนึ่งที่ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ขึ้นมาได้โดยสมบูรณ์ การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรมีการสร้างสรรค์งาน ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์แบบไทย นอกเหนือจากแสดงถึงความเป็นรสชาติอาหารไทยแล้ว สิ่งหนึ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยคือ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่แตกต่าง ใช้ต้นทุนไม่มาก เป็นอาชีพที่สร้างสรรค์มาจากภูมิปัญญาไทย เพิ่ม รายได้ให้กับคนไทยและเป็นการเสริมสร้างการทำธุรกิจให้กับคนไทย สำหรับความแตกต่างของ การผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสุกร โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าผลิตภัณฑ์ของตนน่าจะมีความ แตกต่างจากกลุ่มที่ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรจากท้องถิ่นอื่นตรงรสชาติที่มีเอกลักษณ์เป็นของ ตนเอง เพราะแต่ละที่จะมีรสชาติความแตกต่างที่ผู้บริโภครับรู้ได้ สูตรเฉพาะตัวหรือการคัดแปลง ผสมหรือคิดค้นสูตรใหม่ ส่วนที่คิดเหมือนกันคือลักษณะจากบรรจุ รูปแบบการบรรจุที่ปัจจุบันยัง ไม่มีผู้ผลิตรายไหนที่คิดบรรจุรูปแบบอื่นๆ เพราะเวลาที่คนเรานึกถึง แหนม กุนเชียง ไส้กรอก หรือ หมูแผ่น หมูหยอง เราต่างรับรู้ว่าถ้านึกถึงผลิตภัณฑ์เหล่านี้ควรจะบรรจุในรูปแบบไหน ความ แตกต่างอาจจะใช้ตัวพลาสติกหรือกระดาษห่อที่แตกต่างกัน คราสินค้าย่อมต้องแตกต่างกันอยู่แล้ว แต่ยังคงทำให้ผู้บริโภคนึกถึงผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่ว่า หมูหยองเป็นแท่ง กุนเชียงเป็นแท่งเล็กๆยาว แหนมเม็ดเล็กทำคล้ายรูปหยดน้ำ ไส้กรอกเป็นเส้นยาวๆ เป็นต้น ดังผู้ให้ข้อมูลหลักคนหนึ่งกล่าวไว้

ทำอาชีพนี้ข้องแวะกับคนเยอะแหละ อย่างน้อยๆเราต้องสั่งหมู เราต้องยุ่งกับ พวกคนขายหมูอยู่แล้ว แล้วมีพวกจับปลาอะอีกเยอะ คนงานเอช คนขายของในตลาดเอช คนส่ง ของให้เรา คนที่เราสั่งของประจำๆ เกือบหมดทุกอย่าง คนขายวัตถุดิบ คนขายเครื่องใช้ ต่างๆ มากมาย (จตุรงค์ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2553)

เราว่าของ ๆ จังหวัดเราเนี่ยมันแสดงถึงเอกลักษณ์ไทยนะ เป็นของฝากได้ด้วย อร่อยอีก ต่างหาก รูปแบบยังงี้ก็ต้องต่างนะ นึกถึงแหนมถ้าไม่ทำแท่งใหญ่ๆจะทำเป็นแบบไหน ก็จะทำเป็นเม็ดๆที่คนชอบเรียกแหนมคั่วไหมหะ ทำเป็นเม็ดๆพอดีคำ ก็ง่ายกว่ากินกุนเชียงก็รู้ว่า เป็นกุนเชียงแล้ว ทำออกมาสีส้มและรูปแบบมันแค่เห็นก็นี่ก็ออกแล้ว ทำให้คนทั่วไปจำง่าย คิดว่า ถ้ามีใครทำถึงจนส่งออกประจำได้ ยังไงฝรั่งเห็นก็น่าจะเรียกถูกและจำได้ (ศิระ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2553)

จะเห็นได้ว่าการประกอบอาชีพการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ช่วยส่งเสริมให้ เกิดอาชีพใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร เป็นการสร้างงานและกระจาย รายได้ให้กับชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีงานทำและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น สามารถสรุปอาชีพที่ เชื่อมโยงกับการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ดังแสดงไว้ในภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แสดงด้านอื่น ๆ ของอาชีพที่มีการเกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลจากผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ผลงานวิจัยภาคีของระดับปริญญาตรี

ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐมโดยส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 45-60 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว ระดับการศึกษาของผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรมีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการ มีรายได้ต่อปีเฉลี่ย 960,000-3,000,000 บาทขึ้นไป ขึ้นอยู่กับขนาดของกิจการ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม

1. การประกอบอาชีพ

ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐมการสัมภาษณ์อาชีพที่เกี่ยวข้องหลักอันดับแรกกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร คือ กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร ซึ่งเป็นต้นทางลำดับแรกของการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

จากการสัมภาษณ์คุณทวี หนึ่งในผู้เลี้ยงสุกรในจังหวัดนครปฐม ซึ่งที่บ้านได้ประกอบอาชีพนี้มากกว่า 30 ปีแล้วซึ่งแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพนี้สืบเนื่องมาจากพ่อแม่ได้ทำฟาร์มหมูอยู่ที่อื่นก่อนจนเมื่อย้ายมาอยู่ที่นครปฐมจึงได้ทำอาชีพนี้กันต่อ และไม่คิดเปลี่ยนอาชีพอื่นเพราะได้เรียนรู้การเลี้ยงหมูจากครอบครัวมาและคิดว่าตนเองถนัดอาชีพนี้ที่สุดแล้วได้ให้ข้อมูลว่า ที่จังหวัดนครปฐมมีฟาร์มเลี้ยงหมูประมาณ 2,895 แห่ง ปัจจุบันนี้จะมีหมูรวมทุกฟาร์มประมาณ 1,350,000 ตัวแล้ว เดิมทีน่าจะมีการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรมานานแล้ว แต่ต่อมาได้แยกย้ายกันไปเนื่องจากปัญหาเรื่องโรคติดต่อที่เกิดขึ้นกับสุกรและการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรทำให้ราคาหน้าฟาร์มตกต่ำอย่างมาก ต่อมากลุ่มผู้เลี้ยงสุกรจึงได้รวบรวมกันตั้งกลุ่มและมีการจดทะเบียนสหกรณ์ขึ้นกับเกษตรจังหวัดเมื่อทำเป็นกิจลักษณะแล้วก็มีหน่วยงานราชการเข้ามาดูแลมากขึ้น นอกจากนี้คุณทวีได้กล่าวถึงขั้นตอนการเลี้ยงสุกรให้ดูว่า ต้องเลือกสุกรที่ดีและมีคุณภาพ ต้องคัดแม่พันธุ์ที่ดี เช่น พันธุ์ลาจัวท์ ซึ่งลักษณะลำตัวจะยาว หูตั้งสั้น หนึ่งหน้าสีขาว ขาตรงแข็งแรงดี มาผสมกับพ่อพันธุ์แลนด์เรซที่มีลักษณะลำตัวยาว หูยาวตก หนึ่งบาง ขาตรง ก็จะได้สุกรพันธุ์ผสม 2 สายเลือดที่โตเร็ว แล้วนำไปผสมกับพ่อพันธุ์หรือที่มีลักษณะหูยาวตก สีแดง หนึ่งหน้าขาว สดส่วนเป็นกลาง ลำตัวยาว จะได้สุกรพันธุ์ผสม 3 สายเลือดที่กำลังนิยมเลี้ยงเพราะอายุน้อย น้มน้ำนมมาก ไขมันต่ำ ได้ลูกตก เป็นต้น ซึ่งคุณทวียังได้กล่าวอีกว่าอาชีพเลี้ยงสุกรนั้นเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐมโดยตรง เพราะก็บอกอยู่แล้วว่าเป็นการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร ดังนั้นเนื้อสุกรเป็นหัวใจหลักอันดับหนึ่งในการผลิตซึ่งหน้าที่ของกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรจะต้องประกอบอาชีพแล้วความซื่อสัตย์ สุจริต ตั้งใจเลี้ยงและพัฒนาสายพันธุ์ให้ดี ดูแลให้สุกรไม่เป็นโรค ไม่ใช่สารเร่งเนื้อแดง ไม่ผสมหรือจำหน่ายสุกรที่ไม่แข็งแรงต่อพ่อค้าคนกลาง ปรับปรุงวิธีการเลี้ยงให้สมัยใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ ศึกษาเทคนิคต่างๆจากงานวิจัย หรือฟาร์มอื่นๆ พุดคุยและปรึกษากับปศุสัตว์จังหวัดสม่ำเสมอเพื่อจะได้แก้ไขข้อบกพร่องในฟาร์มของเราเองและสามารถผลิตสุกรต่อสู้กับความคู่แข่งได้ เพราะเนื้อสุกรของแต่ละฟาร์มต้องนำไปแปรรูปให้ผู้บริโภคครบประทานถ้าเนื้อสุกรไม่ดี ติดโรคก็จะเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคได้

ทวิยังกล่าวเพิ่มเติมว่า อาชีพเลี้ยงสุกรก็เป็นอาชีพที่ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนด้วย เพราะต้องมีการจ้างแรงงานมาเพื่อทำงานในฟาร์ม ต้องดูแลหมู มีการจ้างแรงงานจากในท้องถิ่นก่อน และต่อมาต้องเกี่ยวข้องกับผู้ผลิตอาหารสัตว์ด้วยเพราะสุกรต้องกินอาหารเช่นกัน ผู้ประกอบอาชีพขนส่ง หรือผู้จำหน่ายยาของสัตว์ เป็นต้น ดังผู้ให้ข้อมูลหลักคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า

ที่บ้านผมได้ประกอบอาชีพนี้มานานกว่า 30 ปีแล้วซึ่งแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพนี้สืบเนื่องมาจากคุณพ่อคุณแม่ผมได้ทำฟาร์มหมูอยู่ที่อื่นก่อนจนเมื่อย้ายมาอยู่ที่นครปฐมจึงได้ทำอาชีพนี้กันต่อ และผมก็ไม่คิดจะเปลี่ยนอาชีพอื่นเพราะได้เรียนรู้การเลี้ยงหมูจากครอบครัวมาและคิดว่าตนเองถนัดอาชีพนี้ที่สุดแล้ว เลี้ยงหมูค่อนข้างยากและเหนื่อยแต่เรารักมันก็ไม่อยากจะไปทำอย่างอื่น ที่ฟาร์มของผมจะดูแลหมูจากพันธุ์ลาร์จไวท์แล้วนำไปผสมกับพ่อพันธุ์ครีโอล เราจะมีการผสมพันธุ์และดูแลด้วยเทคนิคของเรา มีปรีกษาจากเกษตรและปศุสัตว์ด้วย* (ทวี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2553)

2. การผลิตและการลงทุน

ในส่วนของกระบวนการผลิตและการลงทุนต่าง ๆ หรือสถานที่ผลิต ปัจจัยที่เกี่ยวข้องนั้น มีขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนการเลี้ยง

1. ต้องคัดเลือกแม่พันธุ์สุกรผสม 3 สายเลือด อายุประมาณ 8-9 เดือน ให้วัคซีนอหิวาห์และพิษสุนัขบ้าเทียม น้ำหนักเฉลี่ย 120-130 กิโลกรัม นำไปผสมจริงหรือผสมเทียมกับพ่อพันธุ์ครีโอลใช้เวลาตั้งครอก 4 เดือน หรือประมาณ 120 วัน และให้วิตามินดี 3 ก่อนคลอดประมาณ 5-7 วัน เพื่อให้แม่พันธุ์แข็งแรงและคลอดง่าย แม่พันธุ์หนึ่งตัวจะให้ลูกประมาณ 10-15 ตัว

2. การอนุบาลลูกสุกร เลี้ยงรวมกับแม่ โดยให้กินนมแม่ ลูกสุกรจะกินนมเต้าไกรเต้ามัน ช่วงนี้ต้องให้อาหารกับแม่สุกรมากเป็นพิเศษตลอด 28 วัน น้ำหนัก 12 กิโลกรัม (ถ้าขายในช่วงนี้ ราคาตัวละ 1,200-1,500 บาท) จากนั้นนำเลี้ยงในคอกอนุบาลอีก 45 วัน หรือน้ำหนักตัวประมาณ 20 กิโลกรัม ส่งไปเลี้ยงยังโรงขุนใช้เวลาประมาณ 3 เดือนหรือ 120 วัน จะได้น้ำหนักตัวประมาณ 90-100 กิโลกรัม สามารถนำไปขายเพื่อส่งต่อไปหน้าเชิงต่อไปได้

3. การแบ่งขนาดฟาร์มสุกรจะใช้น้ำหนักปศุสัตว์ (นปส.) หรือ Livestock Unit เป็นเกณฑ์เนื่องจากฟาร์มแต่ละที่จะมีสุกรที่แตกต่างกันทั้งขนาด ประเภท และช่วงอายุ ซึ่งทำให้เกิดของเสียในปริมาณที่แตกต่างกัน โดยมีข้อกำหนดดังนี้

3.1 ขนาดของฟาร์มสุกร

3.2 หลักเกณฑ์การใช้น้ำหนักหน่วยปศุสัตว์ คือ น้ำหนักหน่วยปศุสัตว์ 1 หน่วย เท่ากับ น้ำหนักรวม 500 กิโลกรัม

พื้นที่ในจังหวัดนครปฐมมีกลุ่มเกษตรกรทุกขนาดของฟาร์ม ทำให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการ มีราคาขึ้นลงตามท้องตลาด มีหน่วยงานภาครัฐคอยให้ความรู้ ความเข้าใจ และช่วยส่งเสริมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้วัตถุดิบถึงมือผู้ประกอบการในสภาพที่ไม่เน่าเสีย ไม่เสื่อมคุณภาพ เพราะในการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปนั้นเนื่องจากสุกรต้องเป็นเนื้อสุกรที่สดและคัดสรรเฉพาะส่วนเท่านั้น การขนส่งไปยังผู้ประกอบการสามารถทำได้โดยสะดวกและส่วนใหญ่ขนส่งกันช่วงเช้ามืด ส่วนสายพันธุ์นั้นมาจากฟาร์มเพราะพันธุ์สุกรเพื่อเป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ซึ่งนำมาเสนอขาย ในบางฟาร์มหรือฟาร์มใหญ่ๆ มีการเพาะสายพันธุ์เอง หรือบางฟาร์มซื้อพ่อพันธุ์แม่พันธุ์จากฟาร์มที่สนิทหรือรู้จักกันมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ ส่วนอาหารสัตว์สั่งซื้อจากโรงงานผลิตที่สนิทหรือวางใจเช่นกัน บางทีมีพนักงานขายจากบริษัทขายอาหารสัตว์ต่างๆ มาขอพบเพื่อทำการเสนอราคาให้ซึ่งแต่ละฟาร์มมีวิธีสั่งซื้ออาหารสัตว์ที่แตกต่างกันไปตามสูตรการให้อาหารหรือความพึงพอใจต่อผู้จำหน่ายรายไหน ดังผู้ให้ข้อมูลหลักคนหนึ่งกล่าวไว้

ต้นทุนเลี้ยงหมูแต่ละต้นของฟาร์มผมตกอยู่ตัวละไม่เกิน 3,800 ผมลองคำนวณให้คุณดูแล้ว อาจจะคิดว่าต้นทุนมากแต่ถ้าดูราคาขายก็ยังพอได้อยู่ แต่ก็ต้องไม่ให้หมูติดโรค หรือน้ำหนักต่ำกว่ามาตรฐาน ถ้ามีโรคระบาดตายยกเล้า ผมก็แย่มาก (ทวี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2553)

3. การจำหน่าย

ด้านการจำหน่ายจากการสัมภาษณ์พบว่า การประกอบอาชีพนี้ต้องมีการจำหน่ายสุกรอยู่แล้ว โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับไปเพื่อนำไปฆ่าและที่โรงฆ่าสัตว์อีกที โดยราคาขายอิงตามราคากลางจากกรมการค้าภายใน โดยในขณะนี้ราคาขายส่งสุกรมีชีวิตจากกรมการค้าภายใน เฉลี่ย กิโลกรัมละ 45.50 บาท ส่วนยอดการจำหน่ายนั้นก็ขึ้นอยู่กับจำนวนสุกรของแต่ละฟาร์ม ในแต่ละฟาร์มมีพ่อค้าคนกลางมาซื้อยกเล้าอยู่แล้ว ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้

ของเรามีพ่อค้าคนกลางมาซื้อยกเล้าในแต่ละรุ่น เราทำฟาร์มขนาดกลาง ก็จะมี 100 ตัวขึ้นไป เขาก็จะมาเหมาไปหมด ราคาที่ขายมันต้องดูจากราคากลางที่กรมการค้าภายในตั้งไว้ประมาณ 40-50 บาท มันจะดูภาพรวมๆ ในแต่ละช่วงด้วย ถ้าน้ำร้อนลูกหมูไม่โต ราคา ก็จะเหวี่ยงไปมานิดหน่อย แต่พวกคุณก็จะเห็นว่าราคาหมูแพงก็จะไววายกันใหญ่ ของผมก็

ต้องระวังเรื่องราคาเหมือนกันมันกระทบต้นทุนของฟาร์มเรา (อนุชา นามสมมติ, สัมภาษณ์
15 กันยายน 2553)

4. รายได้

ด้านรายได้จากการสัมภาษณ์พบว่า ฟาร์มของคุณทวีเป็นฟาร์มขนาดกลาง รายได้จากการประกอบอาชีพนี้จะมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือนอยู่แล้ว (ขอสงวนจำนวนรายได้ที่แท้จริง) ซึ่งเมื่อหักต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่างๆ สามารถมีพอใช้ไม่ครบครัวและสามารถแบ่งเงินไว้เป็นเงินออมหรือเงินลงทุนในครั้งต่อไปได้โดยบริหารการใช้จ่ายให้มีเงินทุนหมุนเวียนไม่ต้องกู้เงินมาลงทุนเพื่อไม่เป็นการสร้างภาระหนี้สิน ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้

ผมขอไม่บอกยอดละกันนะ เขาเป็นว่าหักนู่นหักนี่ เดือน ๆ หนึ่งพอจะมีเงินเกิน 10,000 บาทขึ้นไปละกัน พออยู่พอกิน มีเงินเก็บ ใช้ในครอบครัวพอ เก็บไว้เป็นต้นทุนได้เพื่อดูพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ดี ๆ แต่ยังไม่จุกจุกฟาร์มตั้งแต่เล็กถึงใหญ่ อาชีพของเราๆนี่ก็ทำเงินหลักแสนหลักล้านได้ แต่ต้องดูอะไรรวมๆกันหลายๆอย่างด้วยนะ (ทวี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2553)

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิทยาการวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenon or Appearance) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม

2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร กับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม

การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Selective) โดยเลือกพื้นที่เขตเทศบาลนครนครปฐม โดยกำหนดประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร 20 คน และผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร 5 คน ใช้แนวคำถาม ผู้วิจัย เป็นเครื่องมือในการวิจัย ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดย ลงรหัส พิมพ์บทสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการลดทอนข้อมูลและกำหนดมโนทัศน์ ตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า

ผลรวมนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

1. สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐมสามารถสรุปประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ แรงจูงใจในการเรียนรู้จากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจเป็นมูลเหตุให้ผู้ประกอบอาชีพเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้และฝึกฝนการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรสามารถจำแนกเป็น 4 ประการได้แก่ จากสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในครอบครัว ความสนใจและความชอบส่วนตัว และแรงจูงใจด้านเศรษฐกิจ ส่วนลักษณะการเรียนรู้สามารถสรุปได้ 3 ลักษณะดังนี้ การเรียนรู้โดยผ่านบรรพบุรุษ การเรียนรู้จากการคิดแปลง และการเรียนรู้จากการเลียนแบบ รวมถึงรูปแบบการถ่ายทอดจากการศึกษาพบว่า ลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาเป็นแบบ

การถ่ายทอดภายในครอบครัว เป็นการถ่ายทอดเฉพาะสมาชิกภายในครอบครัวหรือถ่ายทอดในสายตระกูล เป็นการเรียนรู้จากพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่มีความรู้ ความชำนาญและประกอบอาชีพผลิตผลิตแปรรูปสุกรกันอยู่แล้ว จึงมีการถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูกหลาน ในด้านวิธีการถ่ายทอด การศึกษาพบว่าผู้ประกอบอาชีพผลิตผลิตแปรรูปสุกรได้นำประสบการณ์เป็นแนวทางในการถ่ายทอดความรู้ คือการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การให้ฝึกปฏิบัติจริง การบอกกล่าวแนะนำ การให้จัดเป็นลายลักษณ์อักษร ปัญหาอุปสรรคในการถ่ายทอดและเรียนรู้ จากการศึกษาสามารถสรุปว่า ด้านผู้ถ่ายทอด คือการไม่มีเวลาให้ และปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย ส่วนด้านผู้รับการถ่ายทอด คือการขาดความมานะอดทนของผู้รับการถ่ายทอด คนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาสูงจึงเลือกที่ประกอบอาชีพอื่น

ศึกษาความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร กับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม จากการศึกษาสามารถแบ่งผลการศึกษาดังนี้ ได้ดังนี้ คือการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว การผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม เป็นอาชีพที่สามารถผลิตกันภายในครอบครัวได้ สถานที่ผลิตอยู่ภายในบริเวณบ้าน ลดค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าเช่า การจัดการแรงงานเป็นการใช้สมาชิกในครอบครัวและแรงงานต่างด้าวเป็นบางส่วน พ่อแม่เป็นหลัก ลูก ๆ หรือเครือญาติช่วยงาน การสร้างความเชื่อมโยงกับอาชีพอื่น เช่น อาชีพเลี้ยงสุกร อาชีพขายเนื้อหมู อาชีพขายส่งเครื่องเทศ อาชีพขายเชื้อเพลิง อาชีพขายถุงพลาสติก ลูกจ้าง แรงงาน และอาชีพรับผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรไปขาย เป็นการสร้างงานและกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน ความเชื่อมโยงภูมิปัญญากับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในด้านกรรมวิธีการผลิตที่มีความเป็นอัตลักษณ์ ลักษณะเฉพาะ และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แบบใหม่ แต่ยังคงอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นเช่นเดิม รวมถึงการนำเทคโนโลยีเครื่องจักรมาใช้ในกระบวนการผลิต

จากผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ทำให้พบว่าการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่างในการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรเป็นการดำเนินอาชีพโดยผสมผสานกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาในครอบครัวกับระบบเศรษฐกิจที่สะท้อนถึงกระบวนการซึ่งรวมเอาวัฒนธรรม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกันและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการให้บุคคลในครอบครัวดำรงอาชีพนี้ให้อยู่กับครอบครัวต่อไปและต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความแข็งแกร่งและสามารถต่อสู้กับคู่แข่งในตลาดได้ด้วย โดยการผสมผสานเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของแต่ละผู้ประกอบการ แม้ว่าแต่ละผู้ประกอบการจะได้ไม่ศึกษาถึงความหมายเชิงวิชาการหรือศึกษาโดยตรงว่าเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์คืออะไร แต่การผสมผสานเอาวัฒนธรรม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกันของผู้ประกอบการเกิดจากประสบการณ์ที่มีมา ยาวนาน และการที่ไม่ต้องการให้ลูกค้าเกิดความเบื่อหน่ายกับรูปแบบที่จำเจของผลิตภัณฑ์ ผล

การศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทำให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม กลุ่มตัวอย่างต้องการพัฒนาและนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เกี่ยวกับเครื่องจักรมาใช้ กลุ่มตัวอย่างสนใจปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า และเริ่มศึกษาช่องทางการจำหน่ายและติดต่อกับกลุ่มลูกค้าผ่านทางเว็บไซต์ อินเทอร์เน็ตหรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปเป็น 3 ปัจจัยสำคัญที่สามารถทำให้มองเห็นภาพรวมของการผสมผสานเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กับกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร คือ

1. การถ่ายทอดความรู้และแนวความคิดของบรรพบุรุษในแต่ละครอบครัวสู่ความคิดที่เป็นสาธารณะ เป็นความคิดที่เกิดเป็นแนวทางเดียวกัน มีผลเกิดขึ้นจากในครอบครัวก่อนจนขยายไปถึงคนหมู่มาก และเป็นการถ่ายทอดความรู้ที่มีคุณค่าต่อสังคมแลเศรษฐกิจ

2. แนวความคิดของแต่ละผู้ประกอบการเป็นแนวความคิดที่สมบูรณ์ คือ สามารถนำมาปฏิบัติได้ ทดลองทำได้ แต่ละผู้ประกอบการเริ่มทุกอย่างจากสิ่งที่เป็นความคิด จนนำไปสู่การปฏิบัติ ทำให้เห็น ทำให้เกิดเป็นรูปร่าง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเริ่มจากนามธรรมจนเกิดเป็นรูปธรรม

3. ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับเทคโนโลยี การพัฒนาเครื่องมือการผลิต บรรจุภัณฑ์ หรือการเข้าสู่การใช้สื่อออนไลน์ อาจจะดูเป็นเรื่องที่พบเจอได้ทั่วไป แต่การพัฒนาแนวความคิดและนำไปต่อยอดให้เกิดเป็นความคิดเชิงสร้างสรรค์นั้น ไม่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์หรือเกิดขึ้นได้กับทุกกลุ่มธุรกิจ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาแนวคิดให้เห็นเป็นรูปธรรมทางธุรกิจถือเป็นเรื่องที่ยาก แต่ถ้าทำได้ก็จะสามารถช่วยขับเคลื่อนธุรกิจด้วย ซึ่งการพัฒนาแบบของกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรของผู้ประกอบการในนครปฐมนั้น ก็แตกต่างจากกลุ่มอื่นๆและโดยส่วนใหญ่บุคคลทั่วไปรับรู้ถึงความโดดเด่นของกลุ่มผลิตภัณฑ์ในจังหวัดนครปฐม โดยที่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครปฐมเกิดจากการผสมผสานความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงการผลิตให้ดีขึ้น การบริการและการขาย อันเป็นพื้นฐานที่ค้ำตัวเอง

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรมี่แรงงูใจในการเรียนรู้พบว่า ผู้ที่สนใจเรียนรู้การผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้ ด้านแรงงูใจในการเรียนรู้พบว่า ผู้ที่สนใจในการเรียนรู้การผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครปฐม มีแรงงูใจหรือมูลเหตุในการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมในครอบครัว การได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในครอบครัว แรงงูใจด้านเศรษฐกิจ ความชอบและความสนใจ

ส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลินี กาญจนศิริรัตน์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการตัดสินใจในการประกอบอาชีพทำรูปปั้นงูเหลือม ตำบล ดงแดง อำเภอ จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า แรงจูงใจที่ทำให้ตัดสินใจมาประกอบอาชีพการทำรูปเพราะต้องการหารายได้เสริมและโยกฐานะของตัวเองให้ดีขึ้นด้วยการสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตรูปจากบรรพบุรุษ ผลที่เกิดจากการประกอบอาชีพการทำรูปห่อม ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออม ไม่มีหนี้สิน ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น มีการรวมกลุ่มทางสังคมดีขึ้นมีการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติไม่มีการอพยพแรงงานไปทำที่อื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐม นิคมานนท์ (2535) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับภูมิธรรมภูมิปัญญาชาวบ้าน มีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนชนบทไทย และเพื่อวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบของการเรียนรู้ ผลการวิจัยโดยสรุปมีดังนี้ รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ จำนวนได้ 5 รูปแบบที่สำคัญ คือ การสืบทอดความรู้ในลักษณะอาชีพของหมู่บ้าน สืบทอดกันมาช้านาน การสืบทอดอาชีพ หรือความถนัดเฉพาะอย่างภายในครอบครัว สืบทอดในสายตระกูล การเรียนจากผู้รู้ การฝึกฝนด้วยตนเอง เกิดขึ้นจากความบังเอิญ และเหตุบังเอิญในการเรียน จำนวนเป็น 10 ประการ คือ สภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ นิสัยและความสนใจส่วนตัว เหตุผลด้านเศรษฐกิจ การเห็นคุณค่าในสิ่งนั้น ความต้องการใช้เวลาร่าง การส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ ความคาดหวังของแต่ละเพศ ต้องการเรียกรื่องความสนใจ เกิดจากเหตุบังเอิญ

จากการศึกษาลักษณะการเรียนรู้พบว่า ผู้ประกอบอาชีพมีรูปแบบหรือการแสวงหาความรู้ได้ ทั้งจากการเรียนรู้บรรพบุรุษ การเรียนรู้โดยการคิดแปลง และการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุครเป็นการถ่ายทอดภายในครอบครัว เป็นลักษณะของการถ่ายทอดเรียนรู้ที่เข้มแข็งของสมาชิกในครอบครัว โดยผ่านการประกอบอาชีพที่คนในครอบครัวเป็นแรงงานหลักด้วยการแบ่งหน้าที่กันทำ การถ่ายทอดไม่มีรูปแบบที่แน่นอนเป็นไปตามธรรมชาติ แบบเนียนกลมกลืนอยู่ในการทำงาน และการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นการศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติ ส่วนวิธีการถ่ายทอดเป็นการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การให้ฝึกปฏิบัติจริง การบอกกล่าวและแนะนำเคล็ดลับต่างๆ รวมถึงการจดเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ (2540: 32) ได้ศึกษากระบวนการถ่ายทอดศิลปะการปักผ้าของชาวเขาเผ่าเข้า บ้านแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย พบว่า กระบวนการสืบทอดการปักผ้าของชาวเขาทำโดยมารดาสอนให้แก่บุตรหลาน โดยใช้วิธีการสอนแบบปากเปล่าและการสาธิต ผู้เรียนใช้วิธีการสังเกตและฝึกประสบการณ์ด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ โดยไม่มีการจดบันทึก

เป็นหลักฐาน การถ่ายทอดจึงขึ้นอยู่กับความแม่นยำของผู้สอนและผู้เรียนในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์รัตน์ ไตรรัตน์สิงห์กุล (2538) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการถ่ายทอดหัตถกรรม พื้นบ้านเครื่องจักสาน บ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ พบว่า สาเหตุการเกิดหัตถกรรมเครื่องจักสานของบ้านหนองป่าตองมี 3 ประการ คือ ความจำเป็นในการดำเนินชีวิต สิ่งแวดล้อมตามสภาพภูมิศาสตร์ และความเชื่อในขนบประเพณีและศาสนา และจากแรงผลักดันเหล่านี้ ทำให้หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานของบ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ดำรงอยู่มาจนทุกวันนี้ เพื่อให้มีการถ่ายทอดวิธีทำเครื่องจักสานสืบต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง กระบวนการถ่ายทอดต้องประกอบไปด้วย 1. แหล่งความรู้ ได้แก่ แหล่งความรู้จากครอบครัว โรงเรียน และหน่วยงานราชการต่าง ๆ 2. ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน และบุคคลต่าง ๆ ในหมู่บ้านที่เป็นผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด และ 3. วิธีการถ่ายทอด ได้แก่ การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เป็นวิธีการถ่ายทอดจากการสังเกต การทดลอง การบอกเล่าด้วยปาก การปฏิบัติจริง และการฝึกหัด การฝึกฝนด้วยตนเอง เกิดจากความเคยชินที่พบเห็นทุกวันจนสามารถทำได้เองโดยไม่ต้องมีคนสอน แต่ในบางครั้งก็ใช้วิธีเลียนแบบการถ่ายทอดจากเพื่อนบ้าน เป็นการบอกเล่าด้วยปาก ผู้เรียนนำอุปกรณ์ไปเองและสอนโดยการปฏิบัติจริง การถ่ายทอดจากหน่วยงานราชการ โดยการพาไปเรียนนอกสถานที่ ผู้สอนอธิบายวิธีการทำแล้วให้ผู้เรียนทำไปพร้อมกัน

ส่วนด้านปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร พบว่าด้านผู้ถ่ายทอด คือการไม่มีเวลาให้ และปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย ส่วนด้านผู้รับการถ่ายทอด คือการขาดความมานะอดทนของผู้รับการถ่ายทอด คนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาสูงจึงเลือกที่ประกอบอาชีพอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หม่อมหลวงสันติสุข กฤดากร (2541) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคการถ่ายทอดศิลปะพื้นบ้าน 1)ปัญหาด้านผู้ถ่ายทอด ได้แก่ ผู้รู้ในหมู่บ้านไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความสามารถ ให้คนรุ่นหลังได้เห็นและจดจำเป็นแบบอย่าง ผู้รู้ในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ บางท่านสุขภาพไม่แข็งแรง ผู้รู้ในหมู่บ้านมักถ่ายทอดความรู้ให้กับคนใกล้ชิดหรือญาติสนิท และผู้รู้ในหมู่บ้านด้านการแสดงพื้นบ้านบางท่านละเลยสิ่งสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม ทำให้การถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านผิดเพี้ยนไปจากเดิม 2) ปัญหาด้านผู้รับการถ่ายทอด ได้แก่ ขาดผู้ที่มารับการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างจริงจัง ผู้รับการถ่ายทอดรุ่นหลังไม่มีเวลาให้กับการฝึกหัดหรือฝึกซ้อมอย่างเต็มที่ ประกอบกับขาดความอดทน มานะพยายาม ทำให้การฝึกหัดไม่ได้ผลเท่าที่ควร หรือมักเลิกกันไป

ก่อนที่สามารถทำได้ และคนหนุ่มสาวในหมู่บ้านส่วนใหญ่ออกไปทำงานนอกท้องถิ่นทำให้ละทิ้งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเองไป 3) ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ความเจริญด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ขาดแคลนวัตถุดิบที่ใช้ผลิตงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ตลาดสินค้ารองรับผลผลิตทางอุตสาหกรรมมากกว่าผลผลิตจากแรงงานมือ ส่งผลทำให้มีการผลิตงานจักสานที่เป็นงานฝีมือเพื่อเป็นสินค้าน้อยลง

ความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์กลุ่มผู้ผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม สามารถเชื่อมโยงกับการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว สามารถเชื่อมโยงกับอาชีพอื่น รวมถึงเศรษฐกิจในเชิงสร้างสรรค์ ในวิธีการผลิตที่มีการเทคโนโลยีเครื่องจักรที่มีความทันสมัยมาใช้ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สร้างความแตกต่างแต่ยังอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนทำให้เกิดการกระจายราย และถูกจ้าง แรงงานมีการทักษะในกระบวนการผลิตด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (2552: 122) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในสังคมพบว่า สังคมต้องประกอบด้วยกำลังแรงงาน (Creative Workforce) ชุมชนสร้างสรรค์ (Creative Community) และกลุ่มผู้ผลิต (Creative Cluster) ซึ่งทั้งหมดล้วนต้องเกื้อหนุนและสอดคล้องกัน ในการสร้างระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งสามส่วนต้องมีความหลากหลายมากเพียงพอ ทั้งทักษะแรงงานและทักษะช่างฝีมือเพื่อรองรับการคิดค้นหรือการประดิษฐ์ นวัตกรรมใหม่ ในการสร้างสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ขณะที่ลักษณะของชุมชนต้องเป็นสังคมเปิดที่ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง นอกจากนี้ในชุมชนยังต้องมีปัจจัยพื้นฐานที่เชื่อมโยงเข้ากับชุมชนของโลก ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต ธนาคาร หรือระบบลอจิสติกส์ ตลอดจนเป็นชุมชนที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยมีสถานที่ที่จำเป็นในการใช้ชีวิต และรองรับการทำงานในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เช่น ห้องบันทึกเสียง ห้องตัดต่อภาพยนตร์ และห้องแล็บสำหรับถ่ายทำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ช่วยให้การคิดค้นสิ่งใหม่ๆ เป็นรูปเป็นร่างและสามารถส่งต่อไปยังแหล่งผลิตอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

จากผลศึกษาครั้งนี้มีพบว่า ธุรกิจการแปรรูปเนื้อสุกรเป็นธุรกิจที่มีมูลค่าสูงเช่นกัน แต่ก็มีผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยที่เข้ามาทำธุรกิจนี้แล้วไม่ประสบความสำเร็จ สิ่งหนึ่งที่ผู้ประกอบการต้องการได้รับการสนับสนุนควบคู่ไปกับการมีรายได้ที่มั่นคงอย่างต่อเนื่องและผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับคือ การสนับสนุนเชิงนโยบายจากภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องการให้ทางภาครัฐสนับสนุนด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิต การวางแผนทางการเงิน การตลาด และการวางรากฐานให้ธุรกิจนี้เป็นธุรกิจที่ดำเนินอย่างเป็นระบบ และมีความมั่นคงในระยะยาว โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. มีการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถในการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร มาตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

2. หน่วยงานภาครัฐบาลควรยกระดับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การสร้างรากฐานและปลูกฝังความสามารถด้านการสร้างสรรค์ รวมถึงการส่งเสริม สนับสนุนธุรกิจ และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. หน่วยงานภาครัฐบาลควรสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการทั้งหมด โดยช่วยวางโครงสร้างและการดำเนินงานให้เป็นแบบแผน เพื่อให้กลุ่มผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองทางการตลาด สามารถควบคุมราคาของสินค้าได้ด้วยตนเอง มีศักยภาพในการแข่งขันกับผู้ประกอบการในจังหวัดอื่นหรือกลุ่มชุมชนอื่น ๆ ที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

ในเชิงปฏิบัติการ จากผลศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ประกอบการแต่ละท่านมีอุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้รับการถ่ายทอด แนวทางการถ่ายทอดความรู้ยังไม่มีหน่วยงานใดทำออกมาในรูปแบบหนังสือ หรือเอกสารที่ได้รับการรองรับ ผู้ประกอบการยังใช้การถ่ายทอดจากประสบการณ์ที่มีและไม่มีการบันทึกเป็นตัวอักษรที่เป็นกิจจะลักษณะ ในด้านการผลิตพบปัญหาเรื่องวัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการผลิตซึ่งราคาและกลไกทางการตลาดในปัจจุบันเป็นปัจจัยให้ผู้ประกอบการพบกับต้นทุนที่สูงขึ้น และปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กันคือ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. ด้านการถ่ายทอด ควรมีการจัดทำเอกสาร หนังสือ หรือสิ่งพิมพ์ เพื่อใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอด เนื่องจากการถ่ายทอดมีการแทรกความรู้ เคล็ดลับที่ได้จากประสบการณ์ นับว่าเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสม สืบทอดมาเป็นอย่างดี จึงควรสืบทอดความรู้ดังกล่าวไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นการสืบทอดมิให้สูญหายไป

2. ด้านการผลิต ควรส่งเสริมให้มีการผลิตวัตถุดิบบางอย่างที่มีราคาสูงใช้เอง เพราะหัวใจสำคัญอยู่ที่วัตถุดิบหลักในการผลิตที่ไม่เพียงพอ ต้องมีการสั่งซื้อจากจังหวัดใกล้เคียง และต่างประเทศด้วย จังหวัดควรส่งเสริมให้เกษตรกรในท้องถิ่นทำการเกษตรด้านวัตถุดิบในเชิงการค้าให้มาก เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น การสนับสนุนให้มีการเลี้ยงสุกรเอง และส่งเสริมพัฒนาคุณภาพเนื้อสุกรให้มีมาตรฐาน และมีคุณภาพดี

3. ด้านการจำหน่าย ควรทำการสำรวจความต้องการของผู้บริโภค เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร เช่น สำรวจความต้องการด้านรสชาติ และรูปแบบบรรจุภัณฑ์

4. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย ได้มาตรฐาน

5. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงเรื่องลิขสิทธิ์ทางภูมิปัญญาของตนเอง

6. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรช่วยผู้ประกอบการ โดยการจัดส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ให้มีประสิทธิภาพเพียงพอ

7. การผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรสามารถพัฒนาจากการทำเป็นอาชีพเสริมมาเป็นอาชีพหลักได้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรผลักดันและสนับสนุนให้อาชีพนี้สามารถพัฒนาเป็นรายได้หลักสำหรับผู้ประกอบการเพื่อมีรายได้มั่นคงให้กับครอบครัวต่อไป และพัฒนาให้อุตสาหกรรมนี้เป็นธุรกิจที่เข้มแข็งและมั่นคงต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในจังหวัดอื่นๆ เพราะยังมีผู้ประกอบการและกลุ่มชุมชนในจังหวัดอื่นที่ทำผลิตภัณฑ์แบบนี้ด้วย เพื่อได้นำปัจจัยที่แตกต่างกันมาเป็นข้อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในจังหวัดปทุม และยังสามารถเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสียของกลุ่มที่เข้มแข็งและไม่เข้มแข็ง

2. ควรมีการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบอื่นๆ เช่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ชนิดอื่นจำพวกเนื้อหรืออาหารทะเล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนต่อไป เนื่องจากการผลิตอาจมีที่มาหรือต้นทุนการผลิตที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถนำข้อดีของแต่ละกลุ่มมาปรับใช้ให้ผลิตภัณฑ์ได้ดีขึ้นหรือศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับใช้เป็นแนวทางป้องกันให้กับกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในจังหวัดปทุมได้

3. ควรศึกษาเรื่องบทบาทหน่วยงานราชการ ในการประสานงานเพื่อส่งเสริมสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และหอการค้าจังหวัด นั้นมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และฟื้นฟูศักยภาพภาพของชุมชน

4. ควรมีการศึกษาถึงตลาดวัตถุดิบที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร เช่น เนื้อหมู ไบโตนงหรือเครื่องเทศ เนื่องจากตลาดวัตถุดิบเหล่านี้เป็นต้นทุนการผลิตที่สำคัญด้วย

5. ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดปัจจัยด้านแรงจูงใจในการเรียนรู้ ลักษณะการเรียนรู้ กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มผลิตภัณฑ์ และความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ไว้เป็นปัจจัยหลัก ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจเพิ่มปัจจัยหรือเน้นปัจจัยด้านการบริหารจัดการหรือปัจจัยด้านการตลาดว่า โดยที่ศึกษาว่ามีผลกระทบหรือช่วยส่งเสริมการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ได้หรือไม่ อย่างไร

ผลงานวิทยานิพนธ์ศึกษา ระดับปริญญาตรี

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมการค้าภายใน. “แผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs จังหวัดนครปฐม ปี 2550 – 2554.” มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553.

กรมวิชาการ. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. “การศึกษากฎระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการควบคุมกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรชนิดบรรจุกระป๋อง ถุงพริก และแช่แข็ง ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสิงคโปร์.” รายงานฉบับสมบูรณ์ สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. พลวัตนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2549.

กลยุทธ์การตลาด การจัดการเชิงกลยุทธ์ เศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2553. เข้าถึงได้จาก <http://businessconnectionknowledge.blogspot.com/2009/10/sufficiency-economy-and-creative.html> กองบรรณาธิการวารสารฟ้าเดียวกัน. “การพัฒนารับรู้เรื่องสมุนไพรชุมชน ปลักไม้ลาย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม.” รายงานการวิจัย, 2547.

เกษม สุขสวัสดิ์. “ภูมิปัญญาชาวบ้านวิถีชีวิตเกษตรชุมชนพึ่งตนเอง : ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์รวมสวนเห็ดบ้านอรัญญิก ตำบลกระทู้มลิ้ม อำเภอสสามพราณ จังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาโครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2547.

กีรีบุญ จงวุฒิเวศย์ และคณะ. “การพัฒนารับรู้เรื่องสมุนไพรชุมชนปลักไม้ลาย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม.” รายงานการวิจัย, 2546.

จิโรจน์ ตั้งสกุล. “ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน : ศึกษากรณี เครื่องทองลงหินชุมชนประดิษฐ์โทรการ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2547.

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และ วิศนี ศิลตระกูล. “ภูมิปัญญาชาวบ้านเทคโนโลยีพื้นบ้านและแหล่งวิทยากรในชุมชน.” เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544.

ชาย โปชิตดา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547.

ชุตินา สุขวาสนะ. เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CreativeEconomy) อีกหนึ่งทางเลือกฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจของไทย [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 14 กรกฎาคม 2553. เข้าถึงได้จาก http://thainews.prd.go.th/view.php?m_newsid=255211090235&tb=N255211

เทศบาลนครนครปฐม. ข้อมูลพื้นฐาน เทศบาลนครนครปฐม [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 กรกฎาคม 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.nakhonpathomcity.go.th/UploadFolder/180432Doc01.pdf>

ธวัช ปุณโณทก. ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสานที่ชนะของอาจารย์ปรีชา พิณทอง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2531.

นงนุช สิงหเดชะ. Creative Economy Creative Thailand [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 11 กรกฎาคม 2553. เข้าถึงได้จาก <http://forums.212cafe.com/nokbook/board-3/topic-248.html>

ปฐม นิคมานนท์. “การค้นหาคำรู้และระบบถ่ายทอดความรู้ในชุมชนชนบทไทย.” รายงานการวิจัย ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.

ประเวศ วะสี. การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเอกสารการสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2534.

ปรีชา อุดตระกุล. “มองการศึกษา.” วารสารการศึกษาแห่งชาติ 24, 1 (2545) : 9.

พยุภรณ์ ไตรรัตน์สิงห์กุล. “ภูมิปัญญาชาวบ้านในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นฐานเครื่องจักรสานบ้านหนองดอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารัตถศึกษาบัณฑิต วิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ. “โครงการวิจัย การศึกษาในระบบโรงเรียน : ปฏิบัติการสร้างควมหมายและอัตลักษณ์ให้กับภูมิปัญญาของชุมชนในจังหวัดสงขลา.” งานวิจัยพื้นฐาน สาขาปรัชญากองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ, 2540.

มาลินี กาญจนศิริรัตน์. “กระบวนการตัดสินใจในการประกอบอาชีพการทำรูป บ้านงูเหลือม ตำบลแดง อำเภอยะรังพัทลุง พัทลุง จังหวัดร้อยเอ็ด.” ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไทยคดีศึกษา เน้นสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2538.

รัตน์ บัวสนธิ์. “การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในภาคกลางตอนล่าง.” ปรินญาณิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2535.

วารารักษ์ สามโกเศศ. เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ Creative Economy (CE) [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 28 สิงหาคม 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.konthairakkan.com/2009-08-24-20-13-10/2009-09-02-04-41-06.html>

วารารักษ์ หลวงมณี. “การจัดการสารสนเทศภูมิปัญญาชาวบ้านของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.

วิจารณ์ พาณิช. การจัดการความรู้คืออะไร (นิยามเพื่อปฏิบัติการ) [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม 2553. เข้าถึงได้จาก <http://kmi.trf.or.th/Document/AboutKM.pdf>

วิจิต นันทสุวรรณ. “ภูมิปัญญาในการพัฒนา.” วารสารสังคมพัฒนา, 5 (กันยายน-ตุลาคม 2528) : 1-10.

วิพุธ วิวรรณวรรณ. สลักบาตรหัวขมอมกับภูมิปัญญาชาวนครปฐม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2543.

วิมลศิริ รุจิภาสพรพงศ์. “การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาการทำข้าวหลามในชุมชนพระงาม จังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

ศูนย์ราชการจังหวัดนครปฐม. ศักยภาพจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์, 2551.

ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC). ทำไมต้องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมบทความกระตุ้นอะดรีนาลิน โดย 6 นักคิด. กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอนแทรคท์ พับลิชิ่ง จำกัด, 2552.

_____. Baht&Brain:สร้างเศรษฐกิจไทยด้วยความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984), 2553.

สมาคมผู้ค้าเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์. สถานการณ์ธุรกิจสุกรปี 2552 -2553 [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 30 สิงหาคม 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaiahpa.com/main.php>

สันติสุข กฤดากร, หม่อมหลวง. “การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541.
สามารถ จันทรสूरย์. ภูมิปัญญากับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป,
2536.

สุกัญญา จันทะสุน. “ภูมิปัญญาชาวบ้านและกระบวนการถ่ายทอด : การศึกษา “พิธีเสนเรือน” ของ
ชาวลาวโซ่ง จังหวัดพิษณุโลก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2538.

สุนัย จุลพงศธร. “วิเคราะห์นโยบายและวางแผนการพัฒนาชนบทไทย อดีต ปัจจุบันและอนาคต.”
เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสังคมวิทยากับการพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2544.

สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์. รากฐานแห่งชีวิต วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร :
หมู่บ้าน, 2533.

เสรี พงศ์พิศ. ภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,
2533.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดีดจำกัด, 2542.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “เศรษฐกิจสร้างสรรค์.” รายงาน
การศึกษาเบื้องต้น, 2552.

แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549).
กรุงเทพมหานคร : อรุณสภาลาดพร้าว, 2544.

_____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 [ออนไลน์].

เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2553. เข้าถึงได้จาก <http://www.nesdb.go.th/>

Default.aspx?tabid=139

_____. “ทางเลือกเศรษฐกิจไทย.” เอกสารประกอบการประชุม, 2552.

สำนักงานจังหวัดนครปฐม. “บรรยายสรุปจังหวัดนครปฐม ประจำปี 2551.” รายงานสรุปสำนักงาน
จังหวัดนครปฐม, 2552.

สำนักทะเบียนราษฎร์อำเภอเมือง. “ข้อมูลประชากรอำเภอเมืองนครปฐม ประจำปี 2550.” เอกสาร
สำนักทะเบียนราษฎร์อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม, 2550. (อัดสำเนา)

อเนก นาคะบุตร. ข่าวสารข้อมูลกับความยั่งยืนของการพัฒนาใน คนกับดิน น้ำป่า : จุดเปลี่ยนแห่งความคิด. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2540.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540.

อภิชาติ ทองอยู่. “ภูมิปัญญาชาวบ้านกับปัญญาตามแบบพุทธปรัชญาในงานพัฒนา.” สังคมพัฒนา 2, 5 (กันยายน-ตุลาคม 2548) : 13-15.

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ. ภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546.

ภาษาต่างประเทศ

David, Pual A. and Foray D. “Assessing and Expanding the Science and Technology knowledge Base.” STI Review, no. 16 (1995) : 16-38.

Godin, B. “The Knowledge-Based Economy : Conceptual Framework or Bozzword?.” Working Paper, no. 24 (2003) : 22.

OECD. The knowledge-Based Economy [Online]. Accessed 15 July 2010. Available from <http://www.oecd.org/dataoecd/51/8/1913021.pdf>

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ผลงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาตรี

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

แนวคำถามในการวิจัย ฉบับที่ 1
ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร
ในเขตเทศบาลนครนครปฐม

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ - สกุล.....อายุ.....ปี สถานภาพ.....ที่อยู่.....
 .....การศึกษา.....
 .....อาชีพ.....รายได้.....บาท/ปีครอบครัว.....
 .....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรของผู้ประกอบการอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม

1. แรงจูงใจในการเรียนรู้

- ได้เรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรมาตั้งแต่เมื่อไร จากใคร เหตุใดจึงสนใจที่จะเรียนรู้และฝึกฝนการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร
- ในปัจจุบันได้เรียนรู้ต่อยอดจากความรู้ดั้งเดิมหรือไม่ อย่างไร มีแรงจูงใจใดบ้างที่ทำให้ท่านต้องการที่เรียนรู้และพัฒนาความรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรของตนเองต่อไป

2. ลักษณะการเรียนรู้

- มีวิธีการเรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรอย่างไร มีแหล่งเรียนรู้จากที่ใด
- มีการเรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในแบบใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิมหรือไม่ อย่างไร
- มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างไร

3. รูปแบบการถ่ายทอด

- ได้ถ่ายทอดความรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรให้กับใครบ้าง บุคคลที่ท่านถ่ายทอดความรู้ ให้นั้นเป็นมาอย่างไร

ผลงานวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี

- มีผู้ที่สนใจมาขอรับการถ่ายทอดความรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรจากท่านหรือไม่ และท่านเต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลอื่นหรือไม่

4. วิธีการถ่ายทอด

- มีวิธีถ่ายทอดความรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรอย่างไร สถานที่ถ่ายทอดความรู้อยู่ที่ใด
- มีปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อการถ่ายทอดความรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร

5. ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอด

- มีปัญหาอุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์

1. ด้านการผลิต

- สถานที่ผลิตอยู่ที่ไหน ต้องใช้เงินทุนมากน้อยเพียงไร เสียค่าใช้จ่ายเท่าไร เช่น ค่าเช่า ค่าจ้าง
- ปริมาณการผลิตในแต่ละวันมากน้อยเพียงใด ต้องใช้วัตถุดิบอะไรบ้างในการผลิต แหล่งวัตถุดิบมาจากไหน แต่ละชนิดราคาเท่าไร
- ใช้นวัตกรรม(เทคโนโลยี) หรือเทคนิควิธี ในการผลิตอย่างไร ที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความแตกต่าง อย่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ผลงานวิจัยภูมิปัญญา ระดับปริญญาตรี
 เหตุใดท่านจึงเลือกภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรที่นำมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จะสามารถทำการตลาดได้อย่างไร

2. ด้านการจำหน่าย

- การจำหน่ายอย่างไร ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นใคร ยอดการจำหน่ายในแต่ละวันมากน้อยเพียงใด
- ท่านมีรายได้จากการประกอบอาชีพนี้เท่าไร/วัน/เดือน อาชีพนี้สร้างรายได้ให้พอเพียงหรือไม่ อย่างไร

3. ด้านอื่น ๆ

- มีอาชีพใดบ้างที่เกี่ยวข้องและมีผลมาจากการประกอบอาชีพของท่าน
- ท่านคิดว่าการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรมักมีการสร้างสรรค์งาน ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์แบบไทย อย่างไร
- ท่านคิดว่าการผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสุกรของท่าน มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความคล้ายคลึงกันอย่างไร

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

แนวคำถามในการวิจัย ฉบับที่ 2
ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกร
ในเขตเทศบาลนครนครปฐม

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ - สกุล..... อายุ.....ปี สถานภาพ.....ที่อยู่.....
 .....การศึกษา.....
 .....อาชีพ.....รายได้.....บาท/ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ประกอบการอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐม

1. การประกอบอาชีพ

- ท่านประกอบอาชีพอะไร ประกอบอาชีพนี้มานานเท่าไร มีแรงจูงใจใดที่ทำให้ท่านเลือกประกอบอาชีพนี้
- อาชีพของท่านมีความเกี่ยวข้องกับการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรและผู้ประกอบการอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครนครปฐมอย่างไร

- การประกอบอาชีพของท่านช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนหรือไม่อย่างไร

2. การผลิต/การลงทุน

- การประกอบอาชีพนี้มีกระบวนการผลิตหรือไม่ อย่างไร สถานที่ผลิตอยู่ที่ใด
- ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือเงินลงทุนหรือไม่ มากน้อยเพียงไร ต้องใช้วัตถุดิบอะไรบ้างในการผลิตและแหล่งวัตถุดิบมาจากไหน
- ปริมาณการผลิตในแต่ละครั้งมากน้อยเพียงใด

3. การจำหน่าย

- การประกอบอาชีพนี้มีการจำหน่ายหรือไม่ จำหน่ายที่ไหน ให้กับใคร ยอดการจำหน่ายในแต่ละวันมากน้อยเพียงใด

4. รายได้

- ท่านมีรายได้จากการประกอบอาชีพนี้เท่าไร/วัน/เดือน อาชีพนี้สร้างรายได้พอเพียงหรือไม่

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวกฤตภัค ทองสุพิมพ์
ที่อยู่	221 ถนนสวนตะไคร้ ตำบลสนามจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
ที่ทำงาน	บริษัท ที.เจ. พิกษ์ทรัพย์ จำกัด
เบอร์โทรศัพท์	084-4646391
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2550	สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร ภาควิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2552	ศึกษาต่อระดับปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2550-ปัจจุบัน	กรรมการผู้จัดการ บริษัท ที.เจ. พิกษ์ทรัพย์ จำกัด

ผลงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาตรี